

Eduquem en igualtat?

Sexisme a l'adolescència



IES Arquitecte Manuel Raspall

2n de Batxillerat A

Curs 2013 - 2014

Agraïments

Primerament, vull agrair a totes aquelles persones que han contestat les enquestes que els he passat: als i les 170 alumnes i les seves corresponents famílies i al professorat de l'Institut Arquitecte Manuel Raspall de Cardedeu.

Al director del centre, Àlex Letosa, i a Elisabet Puigdollers per contestar-me les entrevistes detalladament.

També m'agradaria agrair a Maria Lluïsa Cunillera i Mateos, Isabel Segura, Montserrat Tur, Gemma Lienas, Gemma Sahun Serena, Maria Jesús Izquierdo i a Mercè Otero Vidal; advocades, jutgesses, historiadores i escriptores de l'Institut Català de les Dones, que m'han guiat en la recerca d'informació sobre la història del feminisme i el marc legal.

Vull donar-li les gràcies a Cristina Fumador i Rubén Ávila per ensenyar-me a fer servir l'Excel i per inspirar-me a l'hora de fer gràfics i buscar correlacions entre preguntes.

A Amat Molero, perquè ell m'ha ajudat a triar el tema del treball, m'ha guiat en l'orientació i estructura del treball i m'ha passat molts materials que han estat essencials.

Agraeixo també la paciència que ha tingut la meva família en aguantar-me en els moments de màxima frustració i estrès.

I finalment, al meu tutor del treball de recerca, Sergio Aguirre, per aconsellar-me i sobretot, per confiar en la meva iniciativa i deixar-me espai per a poder desenvolupar la meva imaginació i creativitat, i poder tenir la oportunitat d'explorar les coses per mi mateixa.

Índex

| | |
|---|----------|
| 1. Introducció..... | 6 |
| 1.1. Objectius..... | 8 |
| 1.2. Metodologia..... | 9 |
| 1.3. Canvis i modificacions durant el treball..... | 10 |
| 2. Base teòrica | |
| 2.1. Conceptualització i definició de sexisme..... | 11 |
| 2.1.1. Sexe..... | 11 |
| 2.1.2. Gènere..... | 11 |
| 2.1.3. Determinisme social..... | 11 |
| 2.1.4. Diferències i desigualtats..... | 11 |
| 2.1.5. Violència de gènere..... | 16 |
| 2.1.6. Dominació masculina | 16 |
| 2.1.7. Exclusió social..... | 17 |
| 2.2 Història de les dones..... | 24 |
| 2.2.1. La dona en les societats pre-industrials (anterior al s.XVII)..... | 24 |
| 2.2.2. Els orígens del feminisme: La Revolució Francesa..... | 24 |
| 2.2.3. El primer feminisme britànic: La Revolució Industrial..... | 26 |
| 2.2.4. El primer feminisme a Estats Units..... | 28 |
| 2.2.5. Feminisme social a Espanya..... | 28 |
| 2.2.5.1. L'etapa del sufragisme..... | 29 |
| 2.2.5.2. El ressorgir del Feminisme després de la Guerra Civil..... | 30 |
| 2.2.5.3. Els Feminismes a partir de la Constitució Espanyola..... | 32 |

| | |
|-----------------------------------|----|
| 2.3. Marc Legal..... | 35 |
| 2.3.1. Conferències mundials..... | 35 |
| 2.3.2. Legalització actual..... | 38 |

3. Treball de camp

| | |
|--|-----|
| 3.1. Sexisme en l'àmbit escolar..... | 41 |
| 3.1.1. Evolució sistema educatiu..... | 41 |
| 3.2. Coeducació..... | 43 |
| 3.3. Alumnat..... | 46 |
| 3.3.1. Reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere..... | 46 |
| 3.3.1.1. Jocs preferits tradicionals..... | 47 |
| 3.3.1.2. Assignatures preferides..... | 48 |
| 3.3.1.3. Activitats preferides..... | 51 |
| 3.3.1.4. Treball en un futur..... | 53 |
| 3.3.1.5. Percepció professorat..... | 55 |
| 3.3.2. Familiaritat amb el “món del sexisme”..... | 58 |
| 3.3.3. Conclusions generals de l'alumnat..... | 77 |
| 3.4. Famílies..... | 78 |
| 3.4.1. Conclusions generals de les famílies..... | 91 |
| 4.3. Organització del centre..... | 92 |
| 4.3.1. Àmbits en que es distribueix el professorat..... | 93 |
| 4.3.2. Càrrecs docents..... | 95 |
| 4.3.3. Càrrecs no docents..... | 96 |
| 4.3.4. Professorat..... | 98 |
| 4.3.4.1. Reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere..... | 98 |
| 4.3.4.2. Tracte igualitari entre alumnes..... | 102 |
| 4.3.4.3. Persones que trenquen amb rols i estereotips tradicionals de gènere..... | 105 |
| 4.3.5. Conclusions generals en l'organització del centre..... | 114 |

| | |
|--|---------|
| 4.4. Llenguatge i material didàctic..... | 115 |
| 4.4.1. Llenguatge..... | 115 |
| 4.4.1.1. Ús de termes genèrics..... | 115 |
| 4.4.1.2. Adjectius i noms amb diferent valor semàntic si es refereixen a homes o a dones..... | 117 |
| 4.4.1.3. Pressupòsits..... | 117 |
| 4.4.2. Material didàctic..... | 118 |
| 4.4.3. Anàlisi i percepcions de l'alumnat i el professorat..... | 119 |
| 4.4.4. Conclusions generals de llenguatge i material didàctic..... | 122 |
| 5. Conclusions..... | 123 |
| 6. Bibliografia..... | 126 |
| 7. Webgrafia..... | 128 |

1. Introducció

La meua àvia sovint m'explicava anècdotes de la seva joventut: de les seves amistats, de les estructures familiars, de com era l'escola... de com era la vida 80 anys enrere.

La meua àvia va néixer l'any 1931, any en que es va aconseguir el sufragi universal femení. Quan tenia només cinc anys, va acabar la segona república i amb ella, el dret de vot de les dones, retrocedint al passat – com s'està fent cada cop més, per exemple, amb el nou projecte de llei de l'avortament.

Va viure una infància i una adolescència dura: pocs anys després de començar la guerra civil i marxar a València va morir la seva mare, i ella i el seu germà gran van haver d'anar a viure amb la seva tieta. Allà, el seu germà s'encarregava de la feina de pastor, i ella havia de realitzar totes les tasques domèstiques: cuinava per tothom, netejava la casa, rentava la roba, etc. Al poble, s'explicaven històries de la guerra, de com la por corria entre els soldats. Sí, soldats: jo a vegades em preguntava per dintre: "i no hi havia noies soldat? Perquè havien d'estar elles a les cases cuidant de la família, que potser no en són capaçes, els homes?"

No va ser fins al 1978, tres anys després de la mort de Franco, amb la Constitució, quan la meua àvia tenia ja 44 anys, que les dones van poder tornar a votar. La meua àvia em deia "Com hem avançat! Si tu poguessis saber com vivíem...!"

I jo entenia que la guerra havia estat dura, que les dones no tenien cap tipus de llibertat, que la majoria ni es plantejaven el poder sortir d'aquella realitat en la que havien de viure: quan sembla la por, sembla que no hi ha esperances. Però també pensava en la meua realitat, en el món actual, i veia que encara hi havia molta feina per fer: que els drets i la llibertat de les dones encara eren molt inferiors als dels homes, que des de que naixien, les dones estaven determinades a actuar d'una manera concreta i seguir uns models concrets, i que si no ho feien eren mal vistes; que les oportunitats que s'oferien a homes i dones no eren les mateixes ni de bon tros, i que si individualment la oportunitat els hi era donada el seu treball no era reconegut socialment...

I parlant de història i reconeixement social, també m'he anat adonant al llarg dels anys que un elevat percentatge de persones que han marcat un abans i un després a la història han estat homes: tothom sap qui van ser Plató, Galileu, Shakespeare, Napoleó, Beethoven, Darwin, etc. i és reconeguda la seva aportació a la història i la civilització.

Però qui recorda a Hipàtia d'Alexandria (sinó fos perquè se n'ha fet una pel·lícula), Hildegard von Bingen o Rosalind Franklin? És el mateix el reconeixement que té el treball de Simone de Beauvoir, Jane Austen o Marie Curie que el dels homes esmentats? Es coneix què van fer i perquè destaquen (o si més no, perquè haurien de destacar)?

Poc a poc vaig anar-me interessant pel tema i una espècie de sentiment de compromís social creixia a dintre meu: "no pot ser que jo, adonant-me de les injustícies que pateix la dona i estant-hi en contra, em quedi de braços plegats esperant que algú altre solucioni la situació".

Primerament, perquè aquest "algú altre" és a dir, la gent que lluita per aconseguir arribar a una igualtat total entre sexes són una minoria en la població; i després, perquè considero que si vull que realment canviïn les coses, he de treballar per mi mateixa (evidentment, juntament amb altres persones: l'individu sol no aconseguirà res).

Així doncs, què millor per començar a autoinformar-me i a autoconscienciar-me que fent el Treball de Recerca sobre aquest tema?

Tot i així, el meu treball de recerca no es fonamenta només en la situació de la dona, si no que es centra en el sexisme.

El sexisme és un terme molt ampli que es pot referir tant a la creença i pensaments de la persona que té actituds sexistes, com a les seves paraules o comportaments. És a dir que el sexisme és el prejudici, la discriminació o la desvalorització de persones basant-se només en el seu sexe, gènere o orientació sexual. Aquestes actituds sexistes provenen d'estereotips tradicionals de rols de gènere (que són els models dels que parlaven abans, que tant dones com homes, estan "obligats" a seguir) per la creença de que un sexe és inferior a un altre.

Sexisme, com ja he dit, avarca moltes conductes i situacions i totes no les puc analitzar; així que m'he volgut basar en la situació que es viu a l'adolescència, ja que és el meu ambient més proper.

1.1. Objectius

Per tant, m'he plantejat com a objectius determinar si a l'entorn dels i les adolescents del Institut Arquitecte Manuel Raspall:

- Es reproduïxen els rols i estereotips tradicionals de gènere.
- Es produeixen situacions sexistes, és a dir, situacions en que es discrimina a una persona o un grup de persones per raó del seu sexe, gènere o atracció sexual o situacions on una o més persones es mostren superiors només pel fet de pertànyer a un sexe concret.
- El material didàctic del centre condiciona a l'alumnat a actuar i pensar d'una determinada manera (seguint els models tradicionals de gènere).

Dins de cada un d'aquests objectius es desenvolupen objectius que deriven d'aquests tres principals.

Com que l'alumnat on passa més temps és a l'institut i amb la família, per a fer una investigació de la situació del sexisme, cal abordar tots els aspectes i àmbits existents en un centre. Aquests són:

- a) L'organització del centre: existeix una igualtat d'oportunitats i càrrecs entre treballadors i treballadores del centre? El personal docent coneix el grau del sexisme a l'institut? Tenen ells i elles un comportament sexista?
- b) El llenguatge i el material didàctic: Hi ha connotacions sexistes en el llenguatge utilitzat pel professorat oralment o textualment? El material didàctic limita les opcions d'estudi segons el sexe de la persona?
- c) L'alumnat: segueix els rols i estereotips tradicionals de gènere? Té coneixements sobre sexisme? Quina visió té sobre l'organització del centre?
- d) Les famílies: Tenen actituds sexistes? En quin grau aquests comportament influeixen a l'alumnat?

1.2. Metodologia

Com que hi ha molts factors que interfereixen en la vida de l'alumnat i tots aquests influeixen sobre ell, no vull centrar-me només en si l'alumnat presenta actituds i comportaments sexistes sinó que m'interessa conèixer quina és la situació en que viuen en general.

He considerat que aquests elements que tenen més pes en l'alumnat són l'institut i la família, i per tant el meu estudi es centra en aquests dos àmbits.

El meu treball es divideix en dos blocs principals:

El marc teòric, on faig una breu introducció de tot el que defineix el sexisme, bàsicament a partir de lectures.

La part pràctica, on s'explica tot allò relacionat amb el meu estudi: es divideix en quatre sub apartats:

- L'alumnat: per analitzar les actituds de l'alumnat, he passat una enquesta a una classe de cada curs, des de primer d'ESO fins a segon de batxillerat i hi he inclòs el punt de vista del professorat i les famílies.
- Famílies: he passat una enquesta a les famílies de l'alumnat que havia fet la seva pròpia enquesta, per a poder observar la relació família - alumne/a.
- L'organització del centre: He fet taules d'anàlisi de càrrecs de professors i professores a l'institut, i he passat una enquesta al professorat per tenir la seva opinió; a més, he preguntat a l'alumnat què pensaven de l'organització del centre i del professorat.
- Llenguatge i material didàctic: He analitzat la percepció del professorat, l'alumnat i el director del centre sobre si el llenguatge i el material didàctic que s'usa al centre és o no és inclusiu o sexista.

He fet també dues entrevistes: una a l'Elisabet Puigdollers, militant d'aDONA't (assemblea feminista), i una altra al director de l'institut; per tal de conèixer la seva percepció i ampliar amb aquestes, els diferents sub apartats.

1.3. Canvis i modificacions durant el treball

A la part teòrica, segons anava a avançant el treball i per tant, anava creixent també el meu coneixement, he anat modificant l'índex. És a dir, he inclòs apartats que un cop sabent del tema, he considerat necessaris; i n'he tret perquè pensava que eren irrelevants.

A la part pràctica, he modificat les enquestes després de passar una prova pilot a l'alumnat, a les famílies i al professorat; però els canvis han estat poc significatius, la majoria eren per tal de facilitar la comprensió a la gent que contestava l'enquesta.

Volia fer una entrevista a algú professional en aquest tema; és a dir, a un/a educador/a social, a un/a psicòleg/psicòloga, etc. que hagués centrat la seva carrera, o acadèmica o professional, en algun tema relacionat amb el gènere. No ho he fet per falta de temps i recursos, principalment: m'interessava que fos algú de Cardedeu, o d'aquí a prop, perquè així probablement coneixia la situació a l'institut, o si més no al poble; però amb l'única persona que he trobat que era adient, no ens hem pogut trobar per dificultats d'horari.

Finalment, per a la part de material didàctic i llenguatge volia analitzar llibres de text i cartes enviades des de direcció, però, quan vaig començar a fer-ho vaig adonar-me'n de que hi havia tantes variables a tenir en compte i tantes coses a analitzar que no acabaria mai, i per tant, he centrat aquest apartat en la percepció de l'alumnat, el professorat i la direcció.

M'he trobat amb unes quantes dificultats a l'hora de realitzar el treball:

2.Base teòrica

2.1. Conceptualització i definició de sexisme

2.1.1. Sexe

Distinció biològica que acostuma a binomitjar els cossos entre homes i dones. Aquest binomi exclou i discrimina els cossos que fora dels cromosomes XX (masculí) i XY (femení) existeixen: els intersexuals, els hermafrodites i pseudohermafrodites. Se'ls acostuma a classificar com a anormals.

El binomi home – dona es diferencia per diverses característiques biològiques de la persona (com per exemple els cromosomes, els argons, els genitals, la càrrega hormonal...)

2.1.2. Gènere

Construcció cultural i social respecte el sexe del individu. Aquesta construcció respon al binomi home – dona per atribuir i determinar a cadascun d'ells un discurs, uns límits i unes conductes concretes.

Aquesta construcció social no respon a res més que la reproducció d'un ordre social que binomitja, jerarquitzava i diferencia a tan sols dos sexes, limitant-los a pensar, comportar-se i viure d'una manera concreta.

2.1.3. Determinisme social

Corrent filosòfic i de pensament que afirma i limita la realitat dient que les coses, fenòmens i processos que ens envolten estan ja predeterminats i no hi ha opció al canvi o a la transformació.

Respecte la nostra temàtica de sexualitat i gènere, el discurs determinista seria aquell que atribueix, normalitza i naturalitza el gènere, que és una construcció cultural i social, al sexe.

Ex: És natural que a les nenes els hi agradi jugar a cuinetes i no es pot canviar.

2.1.4. Diferències i desigualtats

Inconscientment, la nostra societat és majoritàriament determinista i sexista ja que s'atribueix un gènere fins i tot abans de néixer, concretament al voltant dels

quatre mesos de gestació, quan es determina el sexe del nadó, com si les característiques sexuals de la persona determinessin la identitat de gènere d'aquesta.

Aquesta atribució inicial de gènere es reproduïda per l'entorn social a través de les joguines, la roba, la publicitat, les expectatives, etc.

Els rols són el conjunt de tasques i funcions que es deriven de la situació o posició-status d'una persona respecte al seu grup pertanyent.

Quan parlem de rols de gènere ens estem referint als rols relacionats amb les tasques, funcions i conductes que tradicionalment s'han atribuït a un sexe com a propi, i que s'aprenen i interioritzen a través de les institucions i mecanismes involucrades en el procés de socialització.

La societat intenta que les persones que la componen assumeixin els rols que els corresponen, parcel·lant les diverses funcions i repartint-les entre homes i dones.

Aquesta divisió sexual de les funcions i expectatives socials divideix a la societat en dos camps d'actuació:

1. El que és públic: abasta tasques relacionades amb l'àmbit polític, econòmic i social. Ocupat avui dia de forma majoritàriament pels homes.
2. El que és domèstic: abasta l'organització de la família i les tasques derivades de la cura de la llar, majoritàriament adjudicades a les dones.

El treball domèstic s'assumeix com una tasca femenina i sense cap valor perquè es tracta d'una feina que mai finalitza, el seu caràcter reiterant provoca que no es puguin veure resultats aparents i no produeix benefici econòmic, i per tant no té prestigi reconegut socialment.

Exemples de rols atribuïts a cada sexe:

| Home | Dona |
|----------------------------|---|
| Racional | Volàtil emocionalment |
| Control de les emocions | Es mou per les emocions |
| Agressiu | Mediadora, necessita la defensa d'un mascle perquè no és agressiva. |
| Actiu | Passiva |
| Solitari | Sociable |
| Líder | Depenent |
| Aporta diners a la família | Cuida a la família |
| Segur | Feble |
| Frívol | Empàtica |

Taula 1: Exemples de rols atribuïts a cada sexe. Font: Dibuixant el gènere

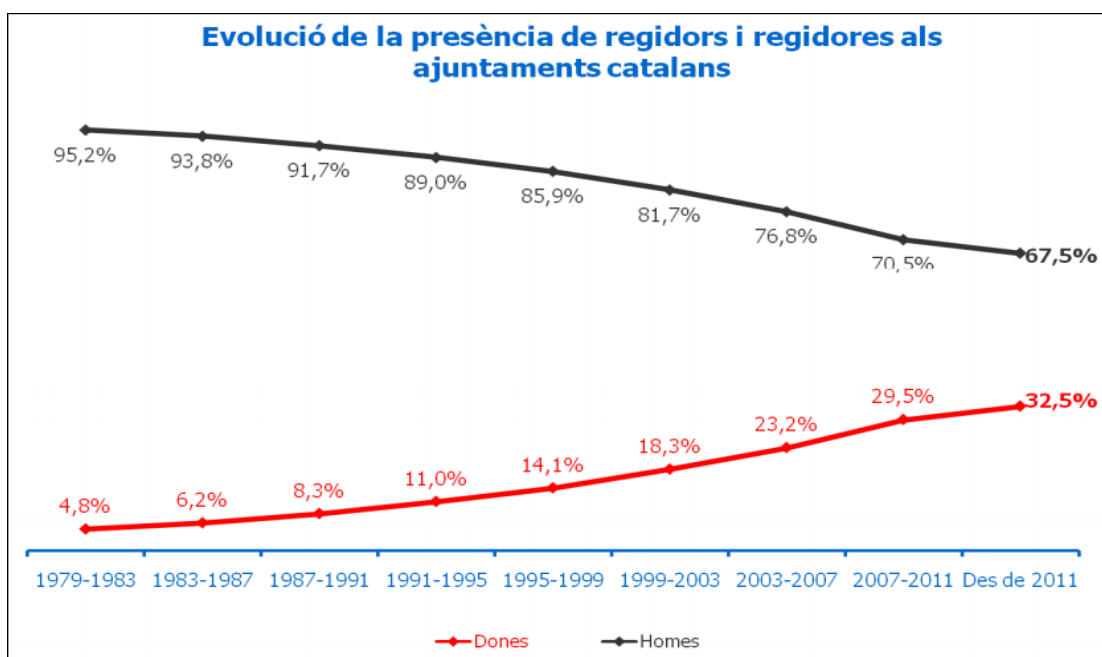
Aquestes distincions són negatives tan per homes com per dones perquè impedeix que ens puguem desenvolupar plenament, ja que l'entorn social crítica, discrimina i desvaloritza a qui no compleix aquestes expectatives de gènere establertes.

El major problema d'aquests rols de gènere tradicionals és que fa que estiguem socialment ubicats en una estructura desigual en què allò masculí està més valorat.

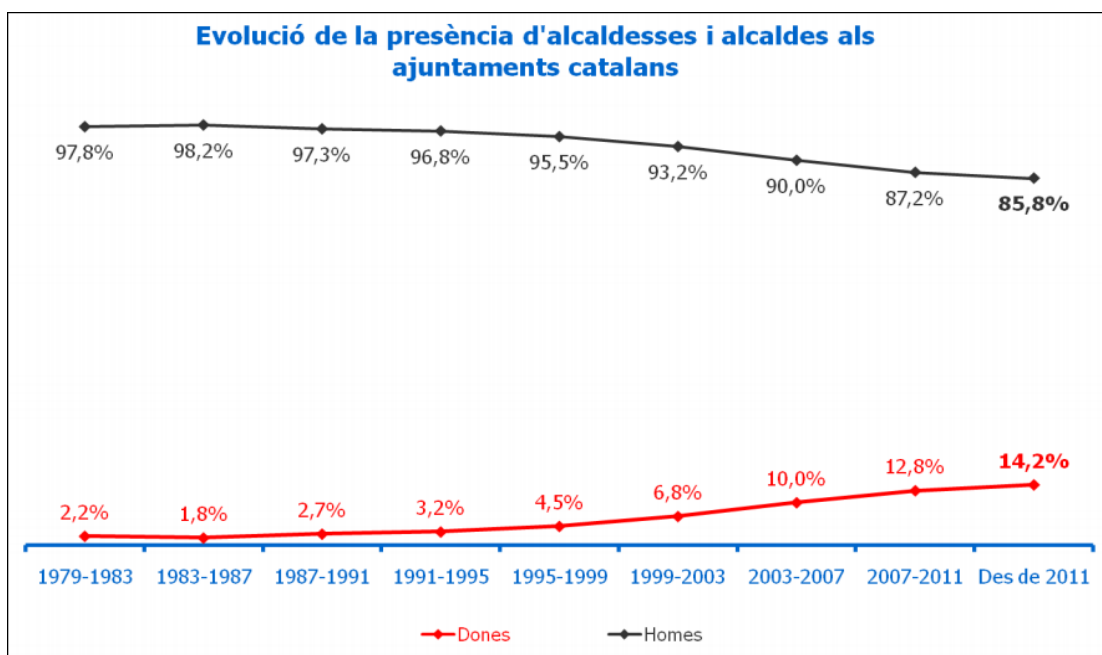
Exemples:

- En el poder: Els llocs de més responsabilitat en institucions poderoses acostumen a estar ocupats per homes.

Tot i que cada vegada més es reparteixin més els càrrecs de poder entre homes i dones, encara avui hi ha una gran diferència, per exemple, als regidors i regidores, alcaldes i alcaldesses dels Països Catalans, com mostra un estudi realitzat per l'Institut d'Estadística de Catalunya:



Gràfic 1: Estudi d'Idescat. Font: INE



Gràfic 2: Estudi d'Idescat. Font: INE

- A la feina: També es produeix una divisió sexual en el treball: en les tasques, les responsabilitats, els sous, el reconeixement, etc. Els homes tenen posicions més privilegiades i per la mateixa feina, obtenen millors horaris i ingressos.

A un estudi fet per l'Institut d'Estadística de Catalunya al 2011, on es defineix la mitjana dels salaris generals de homes i dones a Catalunya, s'aprecia la gran diferència de sous entre els dos sexes, de més de 7000 euros:

| Per grups d'edat | Homes | Dones |
|------------------|------------------|------------------|
| Menys de 25 | 13.343,87 | 11.275,31 |
| De 25 a 34 | 22.759,05 | 19.283,64 |
| De 35 a 44 | 29.096,18 | 22.105,48 |
| De 45 a 44 | 32.101,86 | 22.208,09 |
| De 55 anys i més | 32.139,31 | 21.904,90 |
| Total | 29.113,07 | 21.312,67 |

Taula 1: Salari brut anual per sexe i grups d'edat a Espanya. Estudi d'Idescat. Font: INE

- En l'espai públic: Els homes acostumen a caminar per l'espai segurs i decidits com si fos seu, mentre que les dones procuren ser discretes i no molestar a les persones amb qui comparteix l'espai públic, per la inseguretat en elles mateixes que la societat a creat.

- En el sexe: A la dona se li atribueix una posició d'objecte i se suposa que ha d'estar entregada al desig masculí. Sheila Jeffreys, professora australiana de ciències polítiques i feminista radical, anuncia que *"en la nostra societat impera la connotació eròtica de la desigualtat de poder. Si no qüestionem el que fem al llit, no podrem arribar a construir relacions igualitàries."*¹

- En l'esport: Com ja hem vist, estereotips tradicionals de gènere segueixen vigents a la nostra cultura i tenen una forta influència en l'àmbit esportiu. Entre tots, hem potenciat i encara continuem potenciant, les diferències biològiques entre homes i dones, limitant així el coneixement i ús del propi cos de les dones i la seva activitat físic-esportiva.

Es veu reflectida la desigualtat d'oportunitats entre homes i dones a l'esport en els càrrecs d'importància als esports de primera divisió, per exemple al futbol femení, on Natalia Astrian és la única entrenadora.

Un altre cas on hi ha presents les desigualtats de gènere són les paraules de Joseph Blatter, president de la FIFA (Fédération Internationale de Football

¹, Sheila Jeffreys. Font: *La Revolución Sexual Lesbiana*

Association), que deixa de banda i infravalora l'esport femení al mateix temps que menysprea a la dona tractant-la d'objecte que ha d'agradar als homes:

*“Per augmentar la popularitat del futbol femení hauríem de permetre que les dones juguessin amb robes més femenines [...] Amb pantalons més ajustats les dones estan més guapes”*²

Totes aquestes desigualtats favorables als homes no estan causades per què algú obligui a les dones a sotmetre's a elles, si no que les reproduïm totes, sense tenir-ne consciència, en el nostre dia a dia en la nostra manera de pensar i actuar, per la necessitat de ser acceptats socialment.

2.1.5. Violència de gènere

D'aquestes diferències i desigualtats, i de la lògica habitual de les relacions (considerar que l'home és qui ha de tenir el poder a la parella i la dona s'ha de sotmetre a les seves necessitats i desitjos) portades a l'extrem, sorgeix una important comunicació entre homes i dones que provoca en molts casos l'anomenada violència de gènere, que és una construcció social i un fet estructural de les societats patriarcals, i no una acció irracional.

Històricament, la violència de gènere ha estat tan arrelada en la nostra societat, que, a hores d'ara, ens costa identificar-la. Els maltractaments no són sempre agressions físiques, ja que el seu objectiu no és causar una lesió immediata sinó sotmetre a la persona sobre la qual s'exerceixen i vulnerar-ne la llibertat. En aquest concepte s'hi inclouen totes les formes de maltractament psicològic, d'abús personal, d'explotació sexual i d'agressió física a les quals es troben sotmeses les dones.

2.1.6. Dominació masculina:

És el fenomen social i cultural que succeeix per *habitus* reproduït pels cossos dominants i dominadors en la cultura occidental. Aquesta dominació masculina usa mecanismes de control i reproducció d'una jerarquia en que l'home té poder sobre la dona i aquest exerceix diferents tipus de violència, entre elles i primordialment, la violència simbòlica, per perpetuar l'ordre social, la divisió sexual del treball i la binomitxació desigual del gènere.

Són situacions de dominació masculina les que un home es mostra superior a una dona només per la seva condició masculina; per la creença de que és més poderós que ella.

2.1.7. Exclusió social:

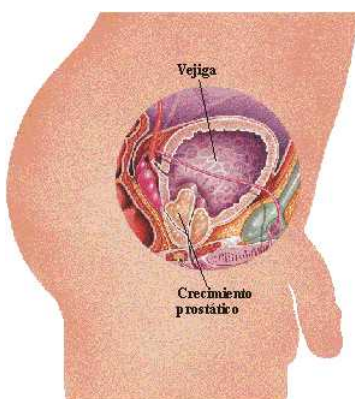
La nostra societat imposa la interiorització de l'heteronormativitat i qualsevol forma d'identitat sexual diferent suposa la marginació, l'exclusió i el rebuig d'aquestes persones.

El sistema del gènere es classifica en tres apartats, que exclouen a persones fora del binomi home-dona:

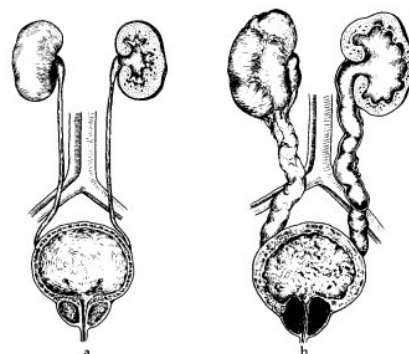
Sexe: La binomitització del sexe discrimina a totes aquelles persones amb cromosomes diferents de XX i XY. Aquestes són les persones intersex. Al voltant d'1 de cada 100 nadons presenten diferències en el desenvolupament sexual i 1 de cada 2000 té òrgans genitals prou diferents per a dificultar l'atribució d'un sexe home-dona.

Els tipus més comuns d'intersexualitat són:

- Hiperplàsia suprarenal congènita: En nadons de cromosomes XX (dones) causa una masculinització genital (tant des del naixement com posteriorment) i produeix una possible infertilitat. És l'únic cas d'intersexualitat que pot afectar al metabolisme i convertir-se en un risc per a la salut.

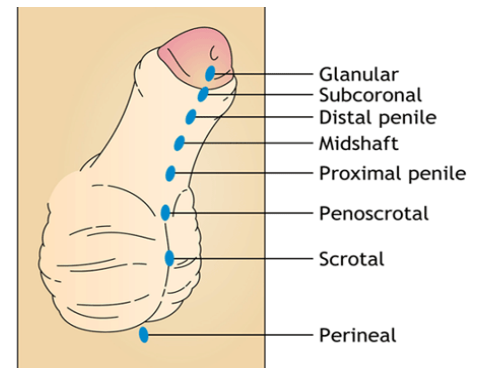


Hiperplàsia suprarenal congènita

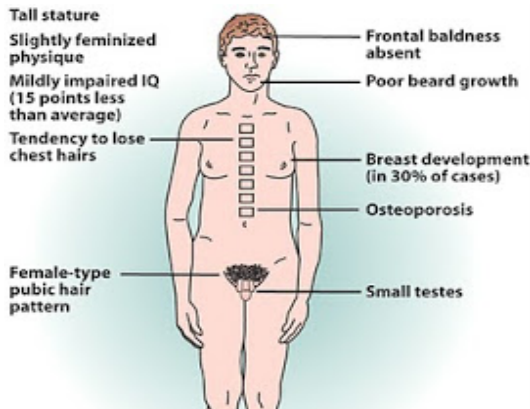


Hiperplàsia suprarenal congènita

- Hipospàdia: El penis no es desenvolupa de manera usual, i l'uretra no sobre a l'exterior per la punta del penis si no per algun lloc inferior del gland o el tronc.



Tipus d'hipospàdia

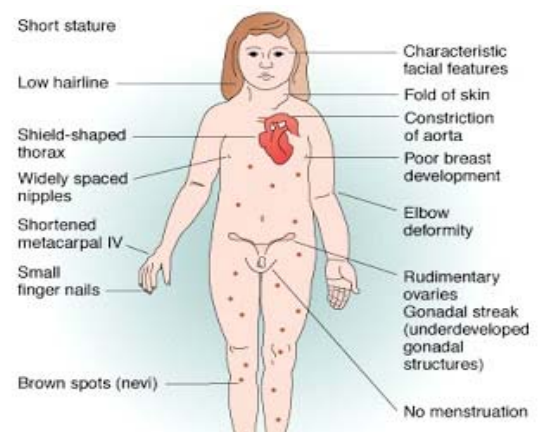


Síndrome de Klinefelter

- Síndrome de Klinefelter: Persones amb un sol cromosoma X de la seva mare i un cromosoma Y del seu pare, que adopten un cromosoma extra X de qualsevol dels seus genitors; el seu cariotip és XXY. Aquestes persones són estèrils, amb aspecte de mascle i que sovint desenvolupen pits a la pubertat.

- Síndrome d'insensibilitat als andrògens: Nadons amb cromosomes XY que tenen els genitals feminitzats; les cèl·lules no capten la testosterona i a la pubertat desenvolupen pits i una silueta femenina.

- Síndrome de Turner: Dones amb un sol cromosoma X, presenten característiques sexuals femenines però subdesenvolupades: ovaris no desenvolupats, estatura baixa i absència de caràcters sexuals secundaris.



Síndrome de Turner

No totes les persones nascudes amb aquestes anomalies, però, són persones amb un sexe diferent al masculí o el femení. La literatura mèdica reconeix tres sexes a part del femení i el masculí, classificats en la categoria d'intersexuals:

- Pseudohermafrodites femenines: De constitució cromosòmica XX. La causa més freqüent és la hiperplàsia suprarenal congènita: tenen ovaris sense alteracions i úter, però durant el període fetal es provoca una masculinització dels genitals i presenten també penis i testicles.

- Pseudohermafrodites masculins: De constitució cromosòmica XY. Les anomalies d'aquests cossos estan causades per una producció d'andrògens deficient i presenten mames i vagina, i testicles no descendits.

- Hermafrodites vertaders: Es tracta d'individus que presenten simultàniament teixits ovàrics i testiculars a l'interior del seu aparell reproductor.

Per a nadons nascuts amb aquestes anomalies sexuals, s'acostuma a actuar seguint un protocol mèdic per eliminar-les que és el següent:

1. Determinació del sexe de forma "urgent, inequívoca i definitiva". Aquest criteri, però, és variable i depèn del diagnòstic, ja que el sexe té moltes dimensions i és impossible fixar un sol criteri per establir de forma fiable aquest "veritable sexe".
2. Informació als pares del "vertader sexe" del nadó per assignar-li un gènere.
3. Aplicació de la tecnologia mèdica amb tractaments hormonals i cirurgia per convertir el nadó en una persona "socialment ajustada" amb "identitat de gènere saludable".
4. L'anatomia correcta ha d'aconseguir:
 - Homes: "Poder pixar dempeus i poder penetrar en relacions coitals heterosexuals"
 - Dones: "Ser penetrades i tenir desig heterosexual"

És veritat que en alguns casos els genitals ambigus generen molèsties o obstrueixen l'orina, per la qual cosa és necessari intervenir-hi, però en la gran majoria no suposen cap risc per la salut, més aviat presenten un risc de la no acceptació social, per el trencament cultural de mantenir clares les distincions entre els dos sexes.

Aquestes intervencions quirúrgiques presenten problemes, tant saludables com morals.

Els principals problemes morals són que es fa una operació sense tenir el consentiment de la persona, eliminant el dret del menor a decidir, per ell mateix, que vol fer amb el seu cos una vegada arribi a madurar i tingui consciència de les possibilitats que té.

A més, la identitat sexual de les persones és privada i ningú excepte ells hauria d'influir-hi. El problema és que els esquemes culturals rebutgen tot cos no classificable dins dels dos gèneres establerts.

Gènere: Es considera que les persones amb cos de femella s'han de sentir i comportar com a dones, i les persones nascudes amb cos de mascle s'han de sentir i comportar com a homes. En aquest cas, es queden excloses les persones que no s'identifiquen amb la identitat de gènere que se'ls va assignar en funció dels seus genitals.



Home que es mira al mirall i veu un reflex de dona (transsexualitat)

Aquestes són les persones transsexuals:

Una persona transsexual és aquella que, com ja he dit, se sent d'un gènere diferent al que se li atribueix en néixer en funció del seu sexe.

Els transgèneres són aquelles persones que tot i qüestionar el gènere que se'ls va se'ls va assignar al néixer, no s'identifiquen com a transsexuals o bé perquè no porten a terme una operació de reassignació sexual, o bé perquè no reproduïen cap dels dos gèneres establerts.

Els homes trans són persones nascudes amb cos de femella que s'identifiquen com a home i les dones trans persones nascudes amb cos de mascle i que s'identifiquen com a femelles.

També hi ha persones transsexuals que es senten atretes i volen mantenir relacions homosexuals, aquestes persones se'ls hi diu transhomosexuals. Així doncs, una dona transhomosexual es sentiria atreta per dones i un home transhomosexual, per homes.

La OMS (Organització Mundial de la Salut) encara no ha eliminat la disfòria de gènere (és a dir, la contradicció entre la sexualitat psicològica, gènere, i la sexualitat genital, sexe) del DSM (Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals). Dit d'una altra manera, sentir-se de gènere contrari al que s'ha establert en funció del sexe, és considerat un trastorn d'identitat de gènere i de salut mental.

Fins al 2007 a Espanya, les persones trans que volien canviar de sexe havien de sotmetre's primer a una operació genital i a un procés judicial, però la Llei d'Identitat de Gènere, aprovada al 2007, permet a les persones trans majors d'edat modificar la referència de nom i sexe als seus documents d'identitat sense la necessitat d'operar els seus genitals ni passar per un procés judicial, però si que s'han de seguir uns requisits previs:

Tot i aquest canvi, que ha suposat un pas decisiu en la reivindicació justa dels drets de persones trans, per fer possible aquesta modificació als documents, la llei estableix uns requisits previs:

1. Que a la persona trans se li hagi diagnosticat una disfòria de gènere
2. Haver rebut tractament hormonal durant almenys dos anys, per tal de canviar les seves característiques físiques a les correspondències del sexe recomanat.

La transfòbia és la discriminació a la transsexualitat i a les persones transsexuals o transgènere, basada en la seva identitat de gènere interna.

Les persones transsexuals viuen al llarg de la seva vida moltes situacions d'exclusió, vulnerabilitat i discriminació sobretot en els àmbits d'atenció sanitària, educatiu i laboral.

Un informe de la Universitat de Màlaga, encarregat per la Federació Estatal de LGTB "Transexualidad en España: Análisis de la Realidad Social y Factores Psicosociales Asociados" mostra que un 55,9% de les persones trans a Espanya han tingut problemes laborals.

Orientació sexual: En altres paraules, qui ens atrau sexualment. És considerat que l'atracció sexual, que és el producte de la interacció de factors biològics, psicològics, socioculturals i ambientals, ha de ser una combinació entre la masculinitat i la feminitat: les dones s'han de sentir atretes només per homes .

L'homosexualitat es defineix com a desig o atracció sexual i romàntic cap a persones del mateix sexe. Tot i que hi ha persones amb desitjos homosexuals que practiquen l'homosexualitat (tenen relacions sexuals amb persones del seu mateix sexe) però que per diverses raons socioculturals no desenvolupen una identitat homosexual, la majoria de persones que senten desig homosexual si que es consideren homosexuals. També n'hi ha que senten atracció homosexual però no han tingut mai una relació homosexuals.

Una gai és un home homosexual que es reconeix públicament com a tal, i una lesbiana una dona atreta emocionalment, sexualment i romànticament per altres dones. Tant homes com dones reivindiquen la plena acceptació de la seva opció sexual i per tant té el dret de ser tractats com qualsevol altra persona.

La principal diferència entre els termes homosexual i gai, a part de que homosexual s'aplica al sexe masculí i femení i gai només al masculí, és que el segon, com que és originalment un sinònim de 'alegre', 'divertit', 'xiroi', és un mot positiu; en canvi 'homosexual' és un neologisme, originat al segle XIX, que originàriament tenia connotacions negatives que feien pensar en una malaltia.

A part de gais i lesbianes, les persones bisexuals tampoc segueixen els models establerts d'orientació sexual.

La bisexualitat és sentir atracció romàntica, afectiva i/o sexual cap a persones de més d'un gènere o sexe, i no necessàriament en el mateix moment, la mateixa manera ni al mateix nivell.

Homofòbia: La paraula homofòbia denota intolerància, hostilitat i discriminació cap a persones d'orientació sexual diferents a les socialment establertes.

Hi ha 3 tipus d'homofòbia:

- Homofòbia cognitiva: es relaciona amb les idees i conceptes ofensius que un sector de la societat té dels gais i les lesbianes: els veuen com individus de segona categoria, viciosos , anormals, malalts, etc.

- Homofòbia afectiva: són els sentiments de rebuig que senten algunes persones quan pensen que poden entrar en contacte amb gais o lesbianes (treball, escola, facultat...)

- Homofòbia conductal: són les actituds i els comportaments agressius envers persones homosexuals (tant a nivell d'insults com de violència física)

Sovint als gais se'ls considera persones "efeminades" i a les lesbianes persones "masculinitzades", això no és sempre cert i a més parteix de la base que un mascle ha de seguir un estereotip determinat i una femella un altre, convertint aquesta concepció en "doble discriminació sexual" . Tot i això, si que hi ha una relació entre d'inconformisme de gènere (no actuar com s'espera del teu gènere) i l'homosexualitat.

2.2. Història de les dones

La història de la humanitat té milers d'anys i la dona ha estat present en tots aquests anys. Explicar la situació de la dona al llarg de tota la història seria fer un treball sencer, i com que al meu treball de recerca només ocupa un petit apartat, em centraré autores i feministes importants, per a indicar i reflectir els moviments feministes i la situació de la dona, només en algunes èpoques de la història on ha estat significatiu. Per últim, em centro en la història del feminisme a Espanya.

2.2.1. La dona en les societats pre-industrials (anteriors al s. XVII)

Per comprendre l'enorme canvi en les últimes dècades de la condició femenina hem d'estudiar la situació de la dona en èpoques anteriors.

La dona ha ocupat una posició subordinada respecte a l'home en les societats anteriors a l'actual; aquesta posició s'ha vist lligada a la estructura familiar que diferenciava els rols de gènere, per les diferents característiques atribuïdes a homes i dones. (Home: fort i dur i hàbil per fer treballs que requereixen aquestes qualitats; Dona: curosa ja que és qui té els fills i ha de cuidar d'ells). Aquesta subordinació la podem veure en l'anàlisi de les següents societats de l'antiguitat:

La família a Grècia, Roma, i Països Musulmans: Era essencialment patriarcal. Les dones, des de ben petites, passaven tota la seva vida encarregant-se dels treballs de casa (cuidar a fills i esclaus, principalment) mentre que els homes s'ocupaven dels negocis públics. Vivien al costat de la seva mare aprenent les feines i als 15 anys les casaven sense ni tan sols ser consultades.

En el sistema econòmic feudal, les tasques de la dona no van canviar.

2.2.2. Els orígens del feminisme: La Revolució Francesa

Encara que abans de la Revolució Francesa (1789 - 1799) hi havia hagut dones que des d'una posició individual havien plantejat reivindicacions per a la igualtat femenina (com, per exemple, Josefa Amar, il·lustrada espanyola que

escriu "Importància de la instrucció que conviene dar a las mujeres" del 1784 o "Discurso sobre la educación física y moral de las mujeres" del 1769) no va ser fins la Revolució que la veu de les dones va començar a expressar-se de manera col·lectiva.

La Revolució Francesa (1789) va plantejar com a objectiu central l'adquisició de la igualtat jurídica, natural i política dels éssers humans ("Liberté, Egalité, Fraternité"), però aquestes grans conquestes de les revolucions liberals no afectaven a la dona.

És en aquesta contradicció que negava la igualtat i llibertat de la meitat de la població respecte als altres individus, on va començar la lluita del primer feminisme.

Entre els il·lustrats francesos que van elaborar el programa ideològic de la Revolució destaca Condorcet, amb l'obra "Esbós d'una taula històrica dels progressos de l'Esperit Humà" del 1743, on reclama el reconeixement del paper social de la dona i compara la seva condició social de la època amb la dels esclaus amb aquestes paraules: *"L'hàbit pot arribar a familiaritzar els homes amb la violació dels seus drets naturals, fins a l'extrem que no es trobarà a ningú d'entre els que els han perdut que pensi tan sols en reclamar-los, ni creu haver estat objecte d'una injustícia. (...) Per exemple, no han violat tots ells el principi de la igualtat de drets en privar, amb tanta irreflexió a la meitat del gènere humà del de concórrer a la formació de les lleis, és a dir, excloent a les dones del dret de ciutadania? Pot existir una prova més evident del poder que crea l'hàbit fins i tot a prop dels homes erudits, que el de veure invocar el principi de la igualtat de drets (...) i d'oblidar-lo respecte a dotze milions de dones?"* ³

L'autora teatral i activista revolucionaria Olimpia de Gouges va ser la protagonista del inconformisme femení. Al 1791 va publicar la "Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadana" on denunciava que la revolució havia oblidat a les dones en el seu projecte i era, per tant, una reproducció de la "Declaració de Drets de l'Home i el Ciutadà" aprovat a l'Assemblea Nacional, a l'agost del 1789; però demandant la llibertat, igualtat i drets polítics (especialment el dret a vot) de les dones: *"Els representants del poble francès, constituïts en Assemblea Nacional, considerant que la ignorància, l'oblit o el menyspreu dels drets de l'home són les úniques causes dels mals públics i de*

3. Condorcet. Font: Esbós d'una taula històrica dels progressos de l'esperit Humà

la corrupció dels governs (...) reconeixen i declaren (...) els següents drets de l'home i del ciutadà.

*Les mares, les filles i les germanes, representants de la nació, demanen ser constituïdes en assemblea nacional. Considerant que la ignorància, l'oblit o el menyspreu dels drets de la dona són les úniques causes de les desgràcies públiques i de la corrupció dels governs, han resolt exposar en una solemne declaració els drets naturals, inalienables i sagrats de la dona (...) "*⁴

El Codi Civil napoleònic (1804), que va recollir els avenços socials de la revolució, va negar a les dones els drets civils reconegut pels homes i va impulsar lleis discriminatòries com definir llar àmbit exclusiu de les dones, fixar com a delictes l'adulteri o l'avortament, o excloure les dones de l'educació mitjana i superior.

Per tant, tot i que a la Revolució les dones van prendre una clara consciència de col·lectiu oprimint, el poder dels homes que dirigien la revolució va suposar una derrota pel feminisme i les dones que van tenir rellevància política van ser matades a la guillotina o enviades a l'exili.

2.2.3. El primer feminisme britànic: La revolució industrial

La revolució industrial (mitjans del segle XVIII) va substituir la unitat productiva domèstica per la factoria i l'empresa industrial, permetent així a les dones feministes solteres de classe mitja, la mobilització necessària per aconseguir l'admissió a la vida professional.

La revolució feminista a partir d'aquesta època es centrarà en la lluita per la seva admissió en universitats i la vida professional.

Mary Wollstonecraft, amb l'obra "Vindicació dels drets de la dona" escrita el 1792, inicia la llarga tradició del feminisme anglosaxó, exposant arguments en contra de l'exclusió de les dones del camp de béns, l'absolutisme reial, i els drets que dissenya la teoria política rousseauiana. Per a Wollstonecraft, la clau per al desenvolupament i autonomia econòmica de la dona és l'accés a l'educació, sense donar importància a les reivindicacions polítiques: " *Ja he advertit sobre els mals hàbits que adquireixen les dones quan les confina juntes, i penso que podria estendre's amb justícia aquesta observació a l'altre*

4. Olimpia de Gouges. Font: Declaració de Drets de l'Home i el Ciutadà

*sexe, mentre no es dedueixi la inferència natural que, per part meua, he tingut sempre present, això és, promoure que els dos sexes s'haurien d'educar junts, no només en les famílies privades sinó també a les escoles públiques . Si el matrimoni és la base de la societat, tota la humanitat hauria d'educar seguint el mateix model, o si no, la relació entre els sexes mai mereixerà el nom de companyonia, ni les dones exerciran els deures peculiars del seu sexe fins que no esdevinguin ciutadanes il·lustrades, lliures i capaces de guanyar la seva pròpia subsistència, i independents dels homes (...) És més, el matrimoni no es considera mai sagrat fins que les dones, s'eduquin juntament amb els homes, no estiguin preparades per ser les seves companyes, en lloc de ser únicament les seves amants (...) "*⁵.

Entre els pensadors Britànics també destaca John Stuart Mill, qui, juntament amb la seva dona Harriet Taylor Mill, va publicar "La submissió de la dona" el 1869. Contràriament a Wollstonecraft, els Mill defensen que la solució de la supressió de les dones passava per l'eliminació de tota trava legislativa discriminatòria. *"El principi regulador de les actuals relacions entre els dos sexes - la subordinació legal de l'un a l'altre - és intrínsecament erroni i ara constitueix un dels obstacles més importants per al progrés humà, i ha de ser substituït per un principi de perfecte igualtat que no admet poder ni privilegi per a uns ni incapacitat per a altres "*⁶.

El llibre de Mill va tenir un impacte molt gran i un element clau per l'expansió i internacionalització del moviment sufragista ja que el mateix any de la publicació, va ser editat als Estats Units, Austràlia, Nova Zelanda, França, Alemanya, Àustria, Suècia i Dinamarca, i l'any següent a Itàlia i Polònia; aixecant el interès i la reflexió de moltes dones de classes cultes.

El 1866, Mill va presentar al Parlament anglès una demanda a favor del vot femení que va ser rebutjada, i això va provocar que naixes el primer grup sufragista britànic: la "National Society for Woman's Suffrage" (Associació Nacional pel Sufragi de la Dona) liderat per Lydia Becker, el 1867.

5. Mary Wollstonecraft. Font: Vindicació dels drets de la dona

6. John Stuart Mill. Font: La submissió de la dona

2.2.4. El primer feminisme a EEUU

El moviment feminista als Estats Units va esclatar a principis del segle XIX degut a les condicions sociopolítiques i econòmiques pròpies de la societat americana.

Les pràctiques religioses protestants que promovien la lectura dels texts sagrats van permetre que les dones poguessin accedir a nivells bàsics d'alfabetització i això va provocar que l'analfabetisme femení estigués pràcticament extingit a principis del segle XIX.

A aquest fet cal sumar-li la consciència que van prendre les dones de que els seus drets eren desiguals als dels homes, quan participant en moviments anti-esclavistes de l'època van adonar-se que la situació femenina era semblant a la esclavista.

El primer document feminista de caràcter públic va ser la “Declaració de Seneca Falls”, aprovada en una convenció de dones al Juliol de 1848. Consta de dotze decisions que inclouen dos grans apartat: les exigències per assolir la ciutadania civil per a les dones i d'altre banda pels principis de que s'han de modificar les costums i la moral. Per tant, és la primera expressió del que s'entén per “filosofia feminista de la història”.

Amb el triomf del bàndol nordista a la guerra de Secessió (1861-1865), que era partidari de la supressió de l'esclavitud, es va concedir el vot als esclaus negres alliberats, però se li va denegar a la dona el dret de sufragi.

En reacció, Elisabeth Candy Stanton i Susan B. Anthony van “National Woman Suffrage Association” (Associació Nacional pel Sufragi de la Dona) que era la primera associació del feminisme radical americà independent de partits polítics i moviments de reforma.

2.2.5. Feminisme social a Espanya

Dins del feminisme social a Espanya s'inclou el feminisme de Catalunya: els trets rellevants d'aquest, estan explicats en aquest apartat.

El feminisme a Espanya el podem dividir en tres etapes:

2.2.5.1. L'etapa del sufragisme

L'inici del feminisme a Espanya es pot situar a principis del segle XIX, un segle més tard que a Gran Bretanya i Estats Units. Els factors que van contribuir a aquest retard van ser, en primer lloc, que el país vivia sota una gran influència de l'església que té una visió jeràrquica de la societat i considera que la dona ha d'estar sotmesa a l'home; a l'escassa força de la Il·lustració que va ser un dels moviments que va impulsar la igualtat de la dona; al fet que aquest moviment el comencessin dones de classe mitja, que en aquesta època tenien poca influència perquè encara eren emergents; i al fet que la industrialització a Espanya va arribar més tard.

A Espanya, només una minoria social podia participar en la política (a causa del vot censatari), i la dinàmica política la marcava l'adulteració de les eleccions, i l'excés de pronunciaments. No és d'estranyar, que el feminisme no es centrés en reivindicacions polítiques sinó que es basés en demandes socials, buscant el reconeixement dels seus rols de gènere femení (la revalorització de la figura de mare: maternitat i cura de la família) i en l'exigència dels drets civils (com el dret a l'educació o el treball).

Aquest moviment no es va veure com una lluita feminista com a altres països, sinó que va arribar com una moda a adoptar, perquè les dones no havien sentit mai la necessitat de ser tan radicals ja que els plantejaments els hi van venir elaborats des de l'estranger. És més, es considerava el feminisme com un factor oposat a la tradició, arribant a ser considerat una heretgia amb objectiu de destruir la vida social i familiar.

Les figures que destaquen en aquesta època són Concepción Arenal (1820-1893), que havia de vestir-se d'home per tal d'accedir com a oient a la Universitat de Dret de Madrid. Va escriure moltes obres a on critica la societat d'aquella època i insisteix que el paper de mare i muller són fonamentals a les vides de les dones però que l'experiència femenina no es podia centrar en l'exercici exclusiu d'aquest rol.

I l'escriptora gallega Emilia Prado Bazán que va denunciar que els avenços culturals i polítics que s'havien produït al llarg del segle XIX només havien

servit per incrementar les distàncies entre sexes. Pardo va fundar i dirigir la Biblioteca de la Mujer i va ser la primera dona que va ocupar una càtedra de literatura neolatina a la Universitat Central de Madrid

El terreny educatiu va ser on més va avançar el feminisme espanyol, tot i així, el model va variar molt poc i a les escoles es va continuar transmeten pautes de comportament basades en la funció domestica de la dona.

La resistència a la generalització de la ensenyança femenina va ser molt accentuada. El reconeixement oficial de l'educació superior no es va produir fins al 1910 i al llarg del segle XIX l'analfabetisme femení espanyol es va mantenir en taxes que rondaven el 70%.

A principis del segle XX, com a oposició a la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), es comença a parlar d'un moviment col·lectiu d'emancipació femenina, perquè fins als anys 20 no es va concebre com una lluita pròpiament feminista.

És en aquests anys quan es comença a demandar el sufragi femení amb la creació de l'Associació de Nacions de Dones Espanyoles (ANME) l'any 1918 a Madrid, dirigida per Maria Espinosa, Benita Asas, Clara Campoamor i Victoria Kent i formada per dones de classe mitjana, universitàries i esposes de professionals.

El sufragi femení espanyol va ser aprovat l'1 d'octubre de 1931, per votació a les Corts Constituents en el marc de les reformes polítiques que es van realitzar a principis de la Segona República (1931-1936). La República promovia principis democràtics i això va obligar a les élites polítiques a concedir el vot a les dones.

2.2.5.2. El ressorgir del Feminisme després de la Guerra Civil:

La postguerra i la dictadura franquista van produir un retrocés dels avenços obtinguts per les dones en matèria d'independència econòmica, legal i sexual durant la II República, en la qual les dones havien aconseguit per primera vegada en la història d'Espanya trencar amb les barreres d'accés als drets polítics i dels drets al sufragisme.

La dictadura franquista va imposar un model de societat orgànica amb una política de gènere regulada per una legislació civil que negava a les dones qualsevol tipus d'autonomia individual.

La legislació laboral era discriminatori cap a la dona, amb mesures restrictives com la necessitat del permís maternal com a requisit obligatori perquè les dones casades poguessin treballar; i mesures desincentivadores com premiar a les dones que abandonaven la fàbrica al casar-se, o la normativa que retirava el plus familiar al marit del qual la dona romania treballant després del matrimoni.

A més, les dones casades tenien una capacitat d'actuar molt escassa ja que depenien molt del marit que els hi havia de donar una llicència o autorització per tal de realitzar feines quotidianes com per exemple l'obertura d'un compte bancari, la sol·licitud del passaport o la validació de qualsevol contracte.

L'educació que s'imposa en aquest període des de la secció femenina construïda pel Partit Falangista tindrà com a principis fonamentals la separació de sexes, al defensar que cada sexe realitza millor els seus respectius aprenentatges per separat; i la feminització de la ensenyança, amb l'elaboració de pràctiques educatives que ajudin a una formació diferenciada per a les dones.

En aquest context, el moviment feminista queda abolit durant la dictadura de Franco.

A finals dels anys 60, sorgeix el Moviment per l'Alliberament de la Dona i a Espanya es reactiva el debat sobre els drets de les dones. Els eixos temàtics que planteja aquest moviment són la definició del concepte de patriarcat, l'anàlisi dels orígens de l'opressió de la dona. el rol de la família, la divisió sexual del treball i el treball domèstic, la sexualitat, la reformulació de la separació d'espais públics i privats, i l'estudi de la vida quotidiana; temes que avui, mig segle més tard, encara es plantegen. I manifesten principalment que un canvi social no es pot donar en les estructures econòmiques, sense una transformació de la relació entre els dos sexes.

Aquest feminisme social té un eco important i provoca que sorgeixin importants col·lectius de dones que es van organitzar com a moviments feministes i d'oposició al règim, com El Moviment Democràtic de les Dones al 1965 i vinculat al Partit Comunista d'Espanya; el Moviment Feminista Espanyol als

anys 70, o l'Associació de Mestresses de Casa, una associació legal que depenia de la Secció Femenina de la Falange.

La mort del general Franco (novembre de 1975) i els anys de transició fins la promulgació al 1978 van ser fonamentals en la recuperació dels drets civils i polítics de la dona.

Fruit de les associacions de dones dels partits polítics, que sorgeixen per l'interès creat pels moviments feministes, a finals de 1975 es celebren les Primeres Jornades de l'Alliberament de la Dona i un any més tard com a continuació es celebra a Barcelona les Primeres Jornades Catalanes de la Dona.

En l'època de la transició espanyola tots els partits polítics són conscients que la nova etapa que comença, les dones han de ser ciutadanes amb drets igualitaris als homes però això no significa que les demandes feministes tinguin satisfacció immediata.

Per això, es creen organitzacions polítiques feministes com el Col·lectiu Feminista de Madrid de Cristina Alberdi o el Partit Feminista d'Espanya de Lidia Falcón.

En els anys següents el moviment creix encara més amb reivindicacions com la no discriminació legal per sexe, la despenalització d'anticonceptius i l'eliminació del delictes d'adulteri femení. La força dels feminismes sobre l'estat era important ja que al 1978 el govern de UCD (Unió de Centre Democràtic) va crear una Subdirecció de la Condició Femenina depenent del Ministeri de Cultura, 1981 s'aprova la Llei del Divorci i el 1985 la Llei de la Despenalització de l'Avortament i es crea la Coordinadora Feminista Estatal.

2.2.5.3. Els Feminismes a partir de la Constitució Espanyola

El principi d'aquesta etapa s'emmarca en un context general de canvis a Espanya que portava només cinc anys de transició democràtica després de la llarga dictadura militar.

El feminisme en aquests anys impulsa un doble procés que inclou per una banda l'aboliment de la violència contra les dones i, per l'altre, l'elaboració d'un nou marc d'interpretació per aquest greu problema social.

És en aquest període on es comencen a donar els primers passos en la legislació en matèria de la lluita contra la violència de gènere amb la Llei Orgànica 11/2003 de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social d'estrangers; o la Llei 27/2001, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica.

A Espanya la presència del moviment feminista en els mitjans de comunicació no ha tingut mai un eco ampli, però l'aparició d'Internet proporciona als moviments feministes una eina de difusió molt eficaç de gran influència sobre la societat.

Així doncs, a Espanya es genera un moviment social contra els mals tractes molt actius comparat amb altres països. Ho demostren la celebració a partir de l'any 2000, del Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència contra les Dones, el 25 de Novembre; i la aprovació el 2004 de un nou text legal.

La llei orgànica 1/2004 de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, que avarca totes les mesures penals com les accions de sensibilització, prevenció i detenció, assistència social i jurídica o protecció institucional i judicial.

En aquesta etapa, es produeix un avenç important en el desenvolupament legislatiu: destaquen la Llei 39/2006 de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a persones en situació de dependència i la Llei Orgànica 3/2007, per la igualtat efectiva de dones i homes.

Durant aquests últims anys, es reprèn el debat sobre l'avortament, que havia iniciat el govern del PSOE però la dissolució de les Càmeres va evitar que es pugues dur a terme, i en 2010 la majoria parlamentària de partits progressistes aconsegueixen aprovar la Llei Orgànica 2/2010, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs que, per una banda, té com a objectiu garantir els drets fonamentals en l'àmbit de salut sexual i reproductiva, i per

l'altre, consta d'una nova regulació de la interrupció voluntària de l'embaràs, fixant noves condicions i les garanties d'accés a la prestació.

Actualment i després de tots els avenços aconseguits, els temes, demandes i debats dels col·lectius feministes es centren en la violència de gènere, la custòdia compartida, els permisos parentals i maternals, la crisi econòmica, la globalització, l'accés al treball, la diferència salarial, els drets de les treballadores de la llar, les sexualitats, la diversitat, la prostitució, l'avortament, els drets sexuals i reproductius, l'educació afectiva-sexual, la coeducació, el llenguatge no sexista, les migracions, la influència dels mitjans de comunicació, l'anticapitalisme, les dones a les presons, la superació d'estereotips binaris, la vigència de l'amor romàntic, les diversitats corporals i les sexualitats, etc.

2.3. Marc Legal:

He dividit el marc legal en dos apartats: les conferències mundials sobre les dones, per a analitzar les millores de la situació de la dona i indicar com hem arribat a on estem ara; i la legalització actual.

2.3.1. Conferències mundials sobre les dones:

1946 Creació de la Comissió per la Condició Jurídica i Social de la Dona (Commission on the Status of Women –CSW), amb l'objectiu de realitzar informes i recomanacions per promoure els drets humans de les dones en els àmbits civil, polític, econòmic, social i educatiu.

1972 comencen els moviments en pro d'un tractat internacional que s'ocupi específicament dels drets de les dones, aprofitant la celebració del 25è aniversari de la Comissió de l'Estatut de la Dona de Nacions Unides (CSW).

1975 I Conferència Mundial sobre les Dones de Nacions Unides (Mèxic DF). La convenció rep el recolzament final necessari per a la seva creació. Tres objectius: la plena igualtat de gènere i l'eliminació de la discriminació, la plena integració i participació de la dona en el desenvolupament, i la contribució de la dona a l'enfortiment de la pau mundial.

1979 L'Assemblea General de Nacions Unides aprova la Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra les Dones (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – CEDAW). La CEDAW és un tractat internacional que forma part del sistema de drets humans de Nacions Unides i que promou l'assoliment dels drets econòmics, socials, culturals, civils i polítics de les dones.

1980 II Conferència Mundial sobre les Dones de Nacions Unides (Copenhague). Es reconeix que hi havia encara diferència entre els drets garantits i s'estableixen mesures d'igualtat, desenvolupament i pau: Igualtat

d'accés a l'educació, igualtat en les oportunitats de treball i igualtat en els serveis adequats d'atenció sanitària.

1981 La CEDAW entra en vigor, després de la ratificació del vintè Estat Part.

1982 Es crea el Comitè de la CEDAW.

1985 III Conferència Mundial sobre les Dones de Nacions Unides (**Nairobi**). Les millores havien afectat a un número reduït de dones i es proposen tres categories bàsiques per a augmentar les afavorides: Mesures constitucionals i jurídiques, igualtat en la participació social, i igualtat en la participació política i en l'adopció de decisions.

1995 Aprovació de la Declaració i la Plataforma d'Acció de Pequín.

IV Conferència Mundial sobre les Dones de Nacions Unides (Pequín). Delegacions dels 189 estats adopten per consens dos importants documents: Declaració de Pequín, on es reconeix que la situació de la dona ha avançat en alguns aspectes importants en l'última dècada però aquests progressos no han estat homogenis ni suficients, i on es planteja promoure els objectius de la igualtat d'oportunitats, l'eliminació de totes les formes de discriminació (inclusa la violència) cap a la dona, la independència de la dona, el dret de llibertat de pensament, de consciència, de religió i de creença, el dret de participació a totes les esferes de la societat, etc. i intensificar les accions encaminats a aconseguir aquests objectius abans de que acabi el segle.

I la Plataforma d'Acció: que està encaminat a crear les condicions necessàries per a assolir els objectius plantejats a la "Declaració de Pequín."

1999 S'adopta el Protocol Opcional, que estableix un mecanisme de reclamació contra la discriminació per raó de sexe, que permet a qualsevol víctima d'una violació dels drets establerts en ella, una vegada esgotats els recursos judicials que estan a la seva disposició en el seu propi país, acudir al Comitè CEDAW (persones expertes de gran prestigi moral i independents dels seus Governos) que determinarà si l'Estat ha vulnerat o no la Convenció.

2000 Entra en vigor el Protocol Opcional.

Pequín + 5 (Nova York). Cada 5 anys es revisaran els documents aprovats per la Conferència Mundial sobre les Dones de Nacions Unides de Pequín del 1995.

2005 Pequín + 10 (Nova York).

2010 30 anys de la signatura de la CEDAW per Espanya, el 17 de juliol de 1980.

Pequín + 15 (Nova York).

Tots els plans per a la igualtat d'oportunitats dels diferents governs (de la Unió Europea, de l'Estat espanyol, de les comunitats autònomes i dels governs locals) estan basats en els objectius i les accions proposades a la "IV Conferència Mundial de les Nacions Unides sobre les Dones" que va tenir lloc a Pequín el 1995, i de les revisions d'aquests objectius que es van plantejar a l'Assemblea General Extraordinària de les Nacions Unides, al juny de l'any 2000.

Les polítiques d'actuació contra el sexisme a l'educació poden contribuir a la consecució de cinc dels objectius proposats per la Plataforma d'Acció de Pequín:

- Potenciar l'accés de les dones als llocs de presa de decisions: ja que, com hem dit, les dones tenen menys autoritat i solen estar subordinades als homes, per l'herència cultural de rols i estereotips tradicionals de gènere.
- Eliminar els estereotips sexistes de l'educació i fomentar l'accés de les noies als estudis i a la formació tecnològica i científica.
- Facilitar l'ocupació de les dones i la participació en el mercat laboral: com hem vist, les dones solien ocupar-se només de les tasques domèstiques i els homes eren qui treballaven, aquest objectiu intenta acabar amb això.
- Fomentar les anàlisis i els estudis de gènere: per a comprovar si realment s'està produint una millora d'oportunitats.

- Facilitar la conciliació de les responsabilitats familiars i professionals de les dones i els homes.

2.3.2. Legalització actual

Posteriorment, han anat evolucionant els plans d'igualtat entre homes i dones; els que són vigents a Espanya actualment són:

-L'article 35 de la constitució de 1978, reconeix el dret i deure del treball de tots els ciutadans (homes i dones) i la seva lliure elecció sense poder fer discriminació per raó de sexe:

«Article 35»

1. Tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció a través del treball i a una remuneració suficient per tal de satisfer les seves necessitats i les de la seva família sense que en cap cas es pugui fer discriminació per raó de sexe.

- Llei orgànica 1/2004, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere. Durant molts anys, les associacions de dones han reivindicat que era necessària una llei integral amb previsió pressupostària per aplicar-la. De totes les peticions que les associacions de dones van fer al govern la més insistida era de elaborar una llei que integrés totes les qüestions relatives a la violència de gènere.

Aquesta llei parteix, en primer lloc, del reconeixement de les mateixes experiències de les dones que han passat per diverses situacions de violència. Parteix també del reconeixement del paper històric i pioner dels moviments feministes. Així mateix, el moviment de dones de Catalunya ha tingut un paper essencial en el desenvolupament dels drets i en la creació d'espais de llibertat per a les dones del nostre país.

-La llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes; l'article 24, pretén integrar el principi d'igualtat en l'àmbit educatiu; i l'article 25, proposa educar en matèria d'igualtat de sexes,

LLEI ORGÀNICA 3/2007, de 22 de març, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres

«Article 24. Integració del principi d'igualtat en la política d'educació».

(...) La integració de l'estudi i aplicació del principi d'igualtat en els cursos i programes per a la formació inicial i permanent del professorat.

«Article 25. La igualtat en l'àmbit de l'educació superior».

1. En l'àmbit de l'educació superior, les Administracions públiques en l'exercici de les seves respectives competències han de fomentar l'ensenyança i investigació sobre el significat i abast de la igualtat entre dones i homes (...) La inclusió, en els plans d'estudi que procedeixi, d'ensenyaments en matèria d'igualtat entre les dones i els homes (...) La creació de postgraus específics (...) La realització d'estudis i investigacions especialitzades en la matèria.

- Llei orgànica 4/2007, de 12 d'abril, per la que es modifica la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats: propulsa la igualtat de drets i oportunitats d'ambdós sexes.

«Preàmbul»

Aquesta Llei no oblida el paper de la universitat com a transmissora essencial de valors. El repte de la societat actual per aconseguir una societat tolerant i igualitària, en la qual es respectin els drets i llibertats fonamentals i d'igualtat entre homes i dones, ha d'arribar, sens dubte, a la universitat. Aquesta Llei impulsa la resposta de les universitats a aquest repte a través no només de la incorporació d'aquests valors com a objectius propis de la universitat i de la qualitat de la seva activitat, sinó mitjançant l'establiment de sistemes que permetin arribar a la paritat en els òrgans de representació i a una major participació de la dona en els grups d'investigació. Els poders públics han de suprimir els obstacles que impedeixen que les dones estiguin presents en els òrgans de govern de les universitats i en el nivell més elevat de la funció pública docent i investigadora, d'acord amb el percentatge que representen entre els llicenciats universitaris. A més, aquesta reforma introdueix la creació de programes específics sobre la igualtat de gènere, d'ajuda a les víctimes del

terrorisme i l'impuls de polítiques actives per garantir la igualtat d'oportunitats a les persones amb discapacitat.

«Disposició addicional duodecimal. Unitats d'igualtat».

Les universitats contarán entre les seves estructures d'organització amb unitats d'igualtat per el desenvolupament de les funcions relacionades amb el principi d'igualtat entre dones i homes.

-La llei 7/2007, de 12 d'abril, de l'Estatut Bàsic i de l'Empleat Públic, obliga a les administracions públiques a respectar la igualtat de tracte i oportunitats en l'àmbit laboral.

LLEI 7/2007, de 12 de abril, de l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic

«Disposició addicional vuitena. Plans d'igualtat»

1. Les administracions públiques estan obligades a respectar la igualtat de tracte i d'oportunitats en l'àmbit laboral i, amb aquesta finalitat, han d'adoptar mesures dirigides a evitar qualsevol tipus de discriminació laboral entre dones i homes.

3. Treball de Camp

Aquesta part conté tot allò referent al meu estudi i anàlisi del sexisme a l'adolescència, centrat sobretot en la educació.

3.1. Sexisme en l'àmbit escolar

El meu estudi es centra en l'entorn del centre escolar, ja que en aquesta edat és on l'alumnat passa més temps i té la majoria de relacions. A més, l'escola és un dels llocs on l'alumnat integra més valors.

Tot i així, també ho relaciono amb la família, que és l'altre model de referència important.

3.1.1. Evolució del sistema educatiu

La llei d'educació de 1816 insistia en que la tasca principal de les escoles de nenes era la realització de feines domèstiques, encara la mestra estava obligada a ensenyar-li a llegir i escriure si la nena ho sol·licitava.

El 1822 hi havia 595 escoles de nenes i 7365 de nens.

El 1857, la Llei de Moyano, va establir la ensenyança obligatòria entre els 6 i 9 anys per als infants. Tot i així, el 1870, el 81% de les dones són analfabetes enfront el 61% dels homes.

Amb la dictadura de Primo de Rivera, la escolarització primària femenina experimenta un avenç important gràcies als moviments feministes, i el analfabetisme femení passa del 71,4% el 1900 a un 47,5% en 1930.

La II República significa la igualtat dels índexs de matriculació de nens i nenes i apareix l'escola pública mixta.

Però durant l'època franquista es retrocedeix i es torna al sistema educatiu en el qual l'educació de les nenes estava enfocada cap a les tasques considerades "bàsiques" per a una dona: les tasques domèstiques.

Així podem fer un anàlisi d'alguns aspectes de l'evolució del sistema educatiu:

| Aspecte | Època Franquista | EGB (1970) | LOGSE (1990), LOE (2006), LOMCE (2013) |
|------------------------------|---|--|---|
| Organització | L'educació s'organitza en escoles separades i es creen principis organitzatius de jerarquitització i autoritat. Existència de dos sistemes paral·lels: batxillerat elemental i escola primària. | Creació de l'escola mixta. El principi organitzatius de participació i consens. Els dos sistemes s'unifiquen fins als 14 anys. | Es manté la escola mixta però canvien els principis organitzatius per l'autonomia i la llibertat d'elecció. |
| Currículum | Temaris diferents per a cada sexe. | S'unifica el currículum per a noies i nois i es supprimeixen les assignatures diferents. | Manté el mateix currículum per ambdós sexes i reconeix la necessitat de la igualtat entre ells. |
| Idees que el sostenen | Subjecte masculí com a principal i únic de la Història i la Política. Món laboral exclusivament masculí i el domèstic exclusivament femení. | La dona accedeix al món laboral i polític. Món domèstic continua sent femení. | S'arriba quasi a la igualtat de drets i oportunitats i es matisa la diferència entre sexe i gènere. |

Taula 3: Diferències entre les diferents lleis d'educació. Font: "Materiales para la observación y el análisis del sexismo en el ámbito escolar."

3.2. Coeducació

L'escola no és una institució amb un funcionament i uns valors estàtics. Des dels inicis del procés d'implantació de l'anomenada escola de masses, ara farà uns dos cents anys, ha anat evolucionant i ampliant la seva població i el seu àmbit d'actuació. Com moltes altres institucions, s'ha hagut d'anar adaptant, amb més o menys celeritat, segons els casos, a les noves demandes socials.

En un primer moment, el sistema escolar es va dissenyar pensant en un alumnat bàsicament masculí, ja que les nenes només podien ser educades en el marc de la família –o del convent–, àmbit on havien de desenvolupar la seva vida d'adultes.

Més endavant, es va veure la necessitat de crear uns centres educatius on les nenes es preparassin millor per a la seva funció de mares i esposes. Així, van néixer les escoles de nenes com una rèplica degradada de les escoles de nens, ja que, entre d'altres greuges comparatius, el treball manual, en forma de labors de costura, predominava per sobre dels prestigiosos continguts acadèmics propis de les escoles masculines.

El sistema escolar es trobava rígidament segregat i jerarquitzat en funció del sexe de l'alumnat, perquè es considerava que la missió de les dones era diferent i inferior a la dels homes i que per desenvolupar-la només els calia una versió adaptada i molt reduïda dels programes d'estudi masculins.

La progressiva implantació del sufragi femení i d'altres transformacions esdevingudes al llarg del segle XX, com les relacionades amb el mercat de treball, van incidir en un canvi d'orientació en la concepció de l'escola. Aquestes transformacions, juntament amb fortes motivacions de tipus econòmic, van facilitar la generalització de l'escola mixta. Les nenes ja podien assolir el nivell de coneixements acadèmics propis de les escoles de nens. La via més ràpida per aconseguir aquests nous objectius era integrar-les en el model d'escola masculina, convertit ara en escola mixta.

El terme coeducació ja s'utilitzava en els inicis de l'escola mixta per definir una nova concepció de l'educació on es potenciaven les relacions de companyonia i d'intercanvi entre els dos sexes.

Sens dubte, el nou model d'escola mixta va suposar un pas endavant en el camí cap a la igualtat d'oportunitats entre els dos sexes, però aviat es van començar a detectar noves necessitats.

La posterior consolidació de l'escola mixta ha fet evident que la convivència diària entre nenes i nens no garanteix la desaparició de tractes diferenciats o d'actituds de menyspreu i rebuig per raó de sexe. Aquest tipus de mentalitat i de comportaments van començar a ser denominats amb el terme *sexisme*. Una mostra de *sexisme* prou present a les escoles de no fa gaires anys podria ser l'assignació, més o menys inconscient, de determinades tasques de neteja i d'ordre primordialment a les nenes. Una mostra de *sexisme* existent actualment en els nostres centres educatius, i en la societat en general, podria ser, per exemple, la persistència d'insults o d'expressions que mostren un alt grau de menyspreu cap al cos de les dones o cap a la seva sexualitat.

Si la permanència de pràctiques i mentalitats sexistes, més o menys manifestes, era una de les traves que dificultaven el pas de l'escola mixta cap a un nou model d'escola coeducativa, la perspectiva esbiaixada que domina els continguts, el llenguatge i les metodologies també es va començar a identificar com un altre dels entrebancs que s'havien de superar. Aquest tipus d'enfocament unilateral, basat únicament en la masculinitat tradicional, va rebre el nom d'*androcentrisme* pel fet de centrar tots els coneixements considerats científics i rellevants en el punt de vista de l'home arquetípic, –l'home com a mesura de totes les coses– i relegar a la insignificança qualsevol experiència o saber desenvolupat majoritàriament per les dones.

Així, el nou model d'escola coeducativa pretén superar el *sexisme* i l'*androcentrisme* adoptant els mecanismes que es creguin més oportuns per avançar cap a un enfocament equitatiu dels continguts, dels mètodes, del llenguatge, de les relacions, de l'organització i de tota la dinàmica generada en la pràctica educativa.

El nou programa de coeducació té com a objectius promoure una educació que potenciï la igualtat real d'oportunitats i la eliminació de tota mena de discriminació per raó de sexe, així com integrar de forma explícita i en continguts d'aprenentatge la perspectiva de gènere i el respecte per la diversitat a l'alumnat.

Actualment hi ha un marc legal que aposta per la coeducació com una eina clau per acabar amb la discriminació per sexe i per a eradicar la violència de gènere.

Totes aquestes lleis posen l'èmfasi en l'educació. Des de la revisió dels textos i materials que es treballen a l'aula, la incorporació del saber de les dones al currículum, l'ús del llenguatge inclusiu, la inclusió de la perspectiva de gènere en l'orientació professional i educativa, la formació del professorat en igualtat, entre d'altres, fins a l'organització i adaptació del centre en la pràctica diària tenint en compte criteris d'igualtat.

Hi ha molts materials, recursos, entitats i associacions que ja intervenen en els centres educatius per tal de treballar la igualtat real i efectiva entre infants i joves. Però és amb l'actitud decidida del professorat apostant per la coeducació, que es començarà a canviar les actituds sexistes i els estereotips de gènere, i s'oferirà les mateixes oportunitats a nens, nenes, nois i noies.

El Departament d'Educació ofereix, als centres que hi estiguin interessats assessorament per a desenvolupar estratègies per a la coeducació. També es tornaran a fer cursos per als referents dels consells escolars que s'encarreguen de vetllar per la coeducació als centres educatius.

3.3. Alumnat

De l'alumnat m'interessa analitzar si reproduïen els rols i estereotips tradicionals de gènere, la seva familiaritat amb persones que no participen en la binomització sexual de dona i home (homosexuals, bisexuals, etc) i el seu grau de coneixement de actituds i comportaments sexistes i si es reproduïen aquestes actituds a l'institut.

Per fer-ho, he passat enquestes a una classe de cada curs , que serveix de representativa per a tot el curs, començant per primer d'ESO i acabant per 4t d'ESO. A batxillerat, he repartit les enquestes a ambdues classes perquè l'alumnat està dividit per itineraris: una classe pertany a l'àmbit científic – humanístic i l'altre a l'àmbit científic – tècnic, i les respostes es podrien veure modificades (per exemple, la resposta de la pregunta “quina és la teva assignatura preferida?”).

La mostra total és de 170 alumnes.

3.3.1. Reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere

Cada sexe té unes característiques assignades, atorgades per l'herència cultural, i reproduïdes per gairebé tothom. Aquestes actituds, comportaments, estats i accions són, com s'explica a l'apartat de “Diferències i desigualtats”, els anomenats rols i estereotips tradicionals de gènere.

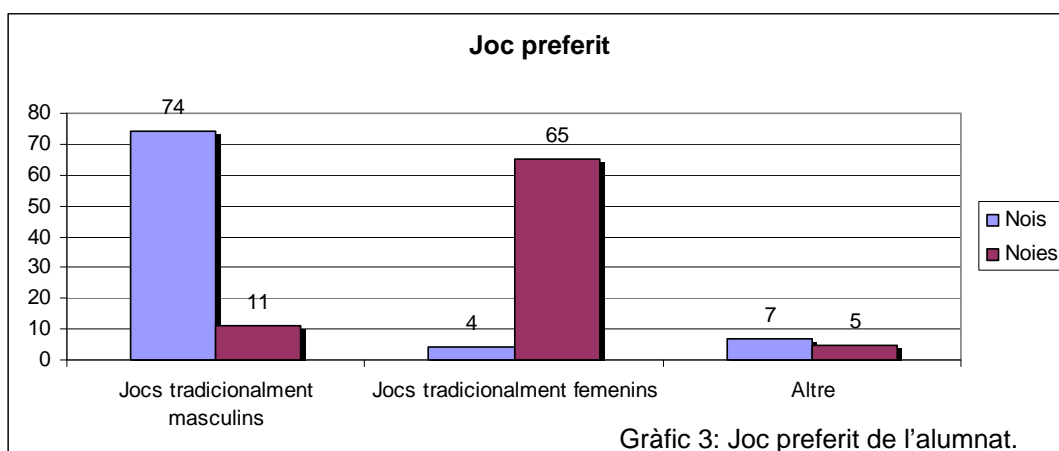
Aquesta part és la que té més pes dintre del meu treball perquè és la més senzilla de determinar i la més clara, i perquè és, dintre del sexisme, un tema al qual la societat no dona importància però, en alguns casos, pot ser molt perjudicial.

Analitzarem els factors que fàcilment determinen si l'alumnat segueix o no els rols i estereotips de gènere tradicionals: jocs, assignatures i activitats preferides i feines professionals en les que volen treballar.

3.3.1.1. Jocs preferits tradicionals:

Des de ben petits, s'etiqueta als infants amb la categoria de dona o la categoria d'home, i en conseqüència, se li compren uns determinats jocs o uns altres, que creuen que encaixaran més amb les seves característiques: Els nens, solen jugar amb cotxes, amb vídeo consoles i a esports (futbol, bàsquet, handbol...). I les nenes, amb nines i cuinetes o a “pares i mares”.

Òbviament, això no depèn dels infants sinó de les famílies, però s'ha de tenir en compte perquè, com a l'apartat de “material didàctic” s'explica, pot influir en el seu futur.



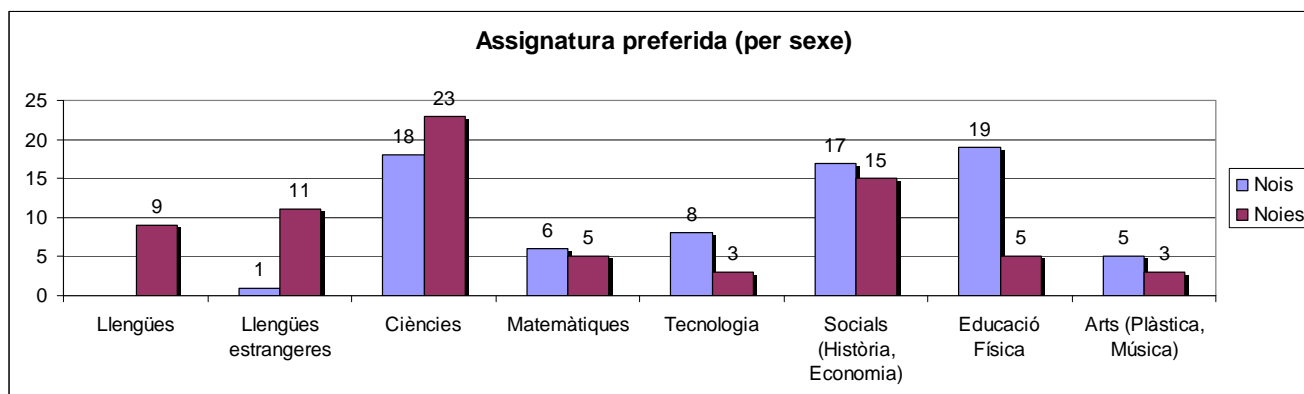
De l'alumnat que jugava a jocs que són considerats masculins (cotxes, esports i vídeo consoles), un 87% són nois, i només un 13% noies. En canvi, de l'alumnat que jugava a jocs “femenins” (cuinetes i nines), només un 5% són nois i un 95% són noies.

És interessant veure que, tot i que tant noies com nois reproduïen els estereotips tradicionals de gènere, perquè jugaven a jocs dintre d'aquests estereotips, hi ha més noies surten d'aquesta categoria que no pas nois: Un 14% de les 81 noies jugaven a jocs tradicionalment masculins, i només un 5% dels 85 nois jugaven a jocs tradicionalment femenins.

Els jocs amb la categoria d'“altres” són jocs com “playmobil”, jocs de taula, etc. Que no entren ni a jocs tradicionalment masculins, ni a jocs tradicionalment femenins.

3.3.1.2. Assignatures preferides:

Les assignatures es divideixen en els estereotips de gènere: a l'apartat "organització del centre" es divideixen en àmbits les assignatures, i s'explica que en cada àmbit hi acostumen predominar professores o professors. Això també passa amb l'alumnat: les alumnes es consideren més aptes per a assignatures de l'àmbit social (llengües, història, economia, arts...). En canvi, els nois solen prevaler en assignatures d'àmbit empíric (ciències, matemàtiques, tecnologia...)



Gràfic 4: Assignatures preferides de l'alumnat.

S'observa una clara reproducció dels estereotips de gènere en preferència en algunes assignatures:

Considerades més femenines: En llengües, on les noies en formen part en un 100%, en llengües estrangeres, un 91% són noies, i en les arts, en que de l'alumnat que aquesta és la seva assignatura preferida, un 71% són noies.

Considerades més masculines: En la tecnologia, on el 80% de l'alumnat que prefereix aquesta assignatura són nois i en l'educació física, on els nois predominen en un 79%.

Les matemàtiques, estan gairebé igualitàriament valorades entre nois i noies (la diferència és de només una persona).

En canvi, una majoria de tot l'alumnat que té com assignatura preferida les ciències empíriques i les ciències socials, no correspon als estereotips tradicionals de gènere.

És a dir, en ciències empíriques, un 44% de l'alumnat que aquesta és la seva assignatura preferida, són nois, mentre que el 56% restant són noies, quan abans, hem dit que les ciències empíriques entren dins de l'estereotip tradicional masculí.

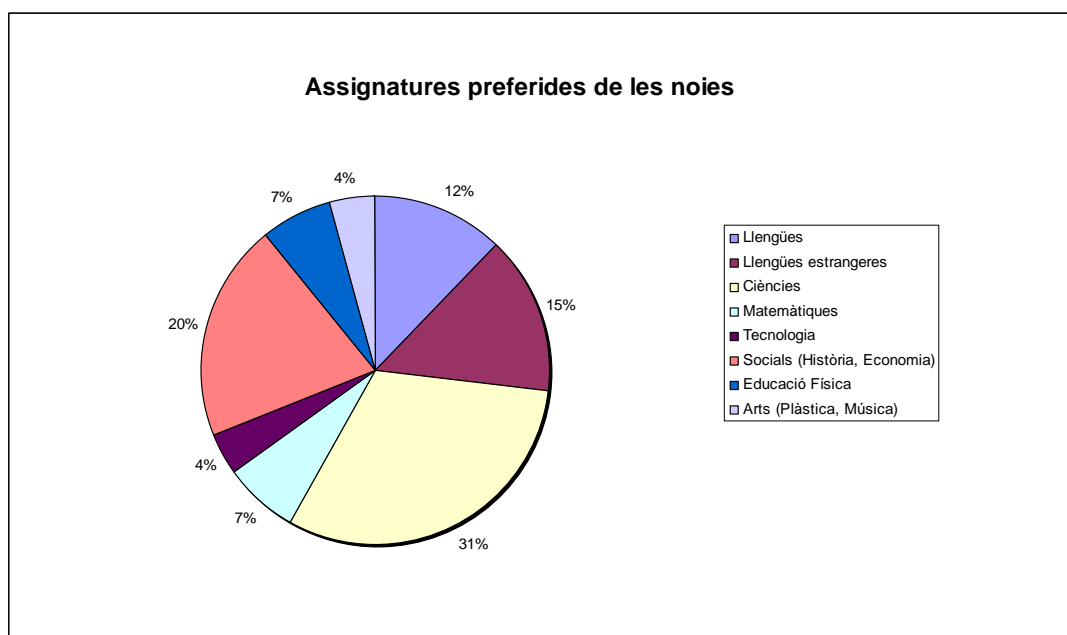
Tot i així, dintre de les ciències, es consideren més "de noi", les matemàtiques i la tecnologia, que no pas les ciències empíriques (química, física, biologia). I en aquesta divisió si que s'observa un seguiment d'estereotips de gènere.

Dintre de les ciències socials, en canvi, no hi ha divisió per gènere, però si que és veritat que, cada cop més, homes ocupen feines socials, equitativament amb les dones (més que en qualsevol dels altres àmbits).

Els resultats d'aquestes assignatures són que un 47% de l'alumnat total que té com assignatura preferida una social són noies, i la resta, el 53% són nois.

Tot i que en aquestes assignatures, ciències socials i empíriques, la predominança d'alumnes que la prefereixen, no segueix els estereotips de gènere, podem observar que la diferència de percentatge és poc elevada comparada amb la diferència en que sí que es segueixen els estereotips tradicionals de gènere.

Si ho mirem en relació a quines assignatures prefereix cada sexe, els gràfics surten així:



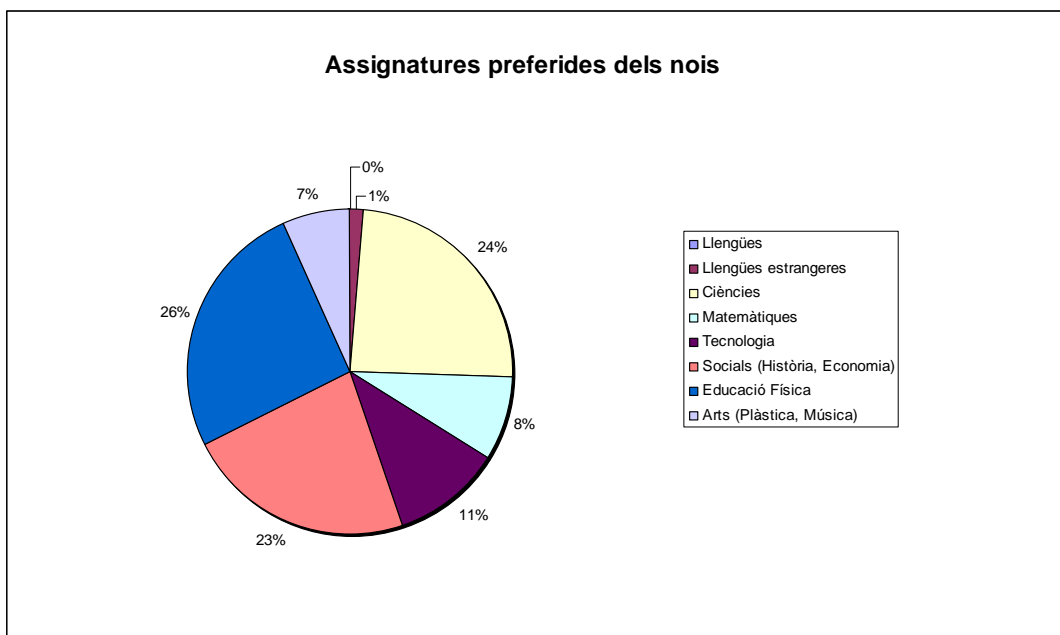
Gràfic 5: Assignatures preferides per noies.

Entre les noies, predominen les ciències (química, física i biologia) com a assignatures preferides. Com s'explica més amunt, tot i que les ciències entren a l'estereotip tradicional masculí, dintre d'aquestes, les empíriques són les que menys es consideren "d'home".

Un 27% de les noies tenen com assignatures preferides les llengües, i un 20% les ciències socials.

Seguint els models de gènere, assignatures com l'educació física, la tecnologia i les matemàtiques ocupen un percentatge minoritari.

El fet de que les arts també ocupin un percentatge poc elevat entre les assignatures preferides de les noies, és possiblement degut a que les arts estan poc esteses entre la població.



Gràfic 6: Assignatures preferides per nois.

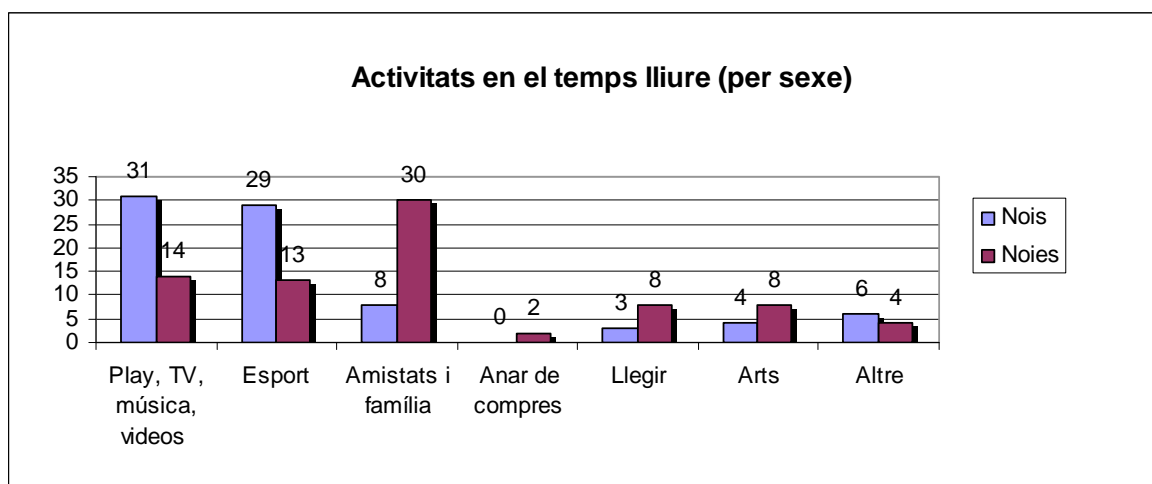
Entre els nois, predomina l'educació física en un 26%, les ciències en un 24% i les ciències socials en un 23%,

Les llengües són molt minoritàries, seguint així els estereotips de gènere. També ho són les arts i les matemàtiques, però, com abans, tampoc estan esteses en la societat fora de l'institut.

3.3.1.3. Activitats preferides:

La vida de l'alumnat no es centra en l'escola, com és lògic, sinó que fora, també hi fan activitats de igual o més importància que les activitats que fan quan són dins del centre. Totes aquestes activitats participen i influeixen en les seves vides tant o més com ho fa l'institut, i per tant, també s'han de tenir en compte.

He dividit les diferents activitats en 6 apartats: Electròniques (Vídeo consoles, televisió, música, vídeos, pel·lícules, etc), esports (futbol, bàsquet, voleibol, handbol, etc), passar una estona amb amics i amigues i famílies, anar de compres, llegir i estudiar i manualitats i arts (plàstica, dansa, música, teatre, etc)



Gràfic 7: Activitats en el temps lliure alumnat.

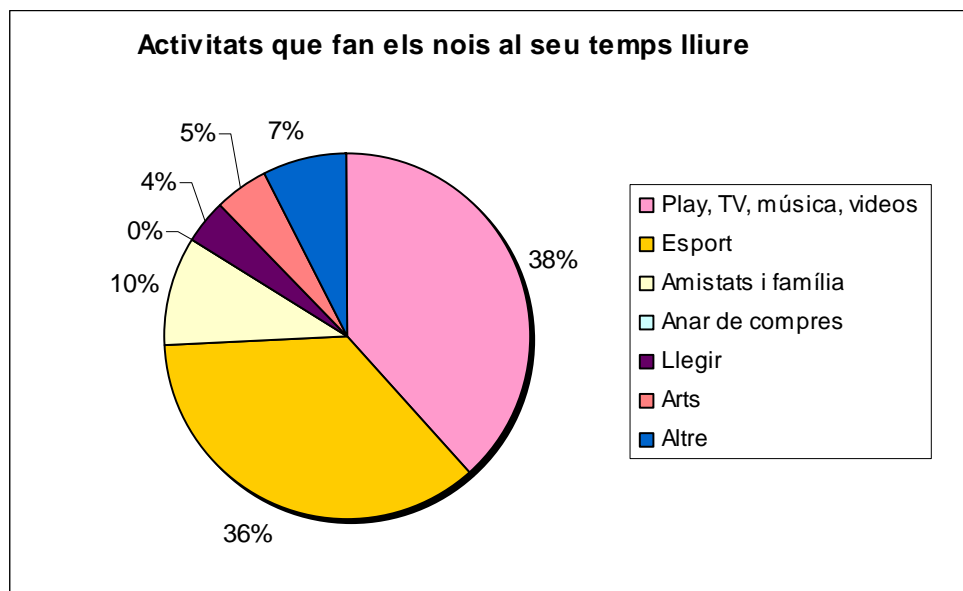
Al gràfic s'observa clarament quines activitats prefereixen els nois i quines les noies:

A les activitats electròniques, els nois predominen en un 69%, i als esports en la mateixa quantitat. Si ho comparem amb el joc preferit quan eren petits dels nois, la semblança és evident.

A les activitats que entren dintre de l'estereotip tradicional femení, també hi predominen les noies: En quedar amb les amistats i les famílies, en un 79%: el seu caràcter social encaixen amb el que és considerat "de noies". Anar de

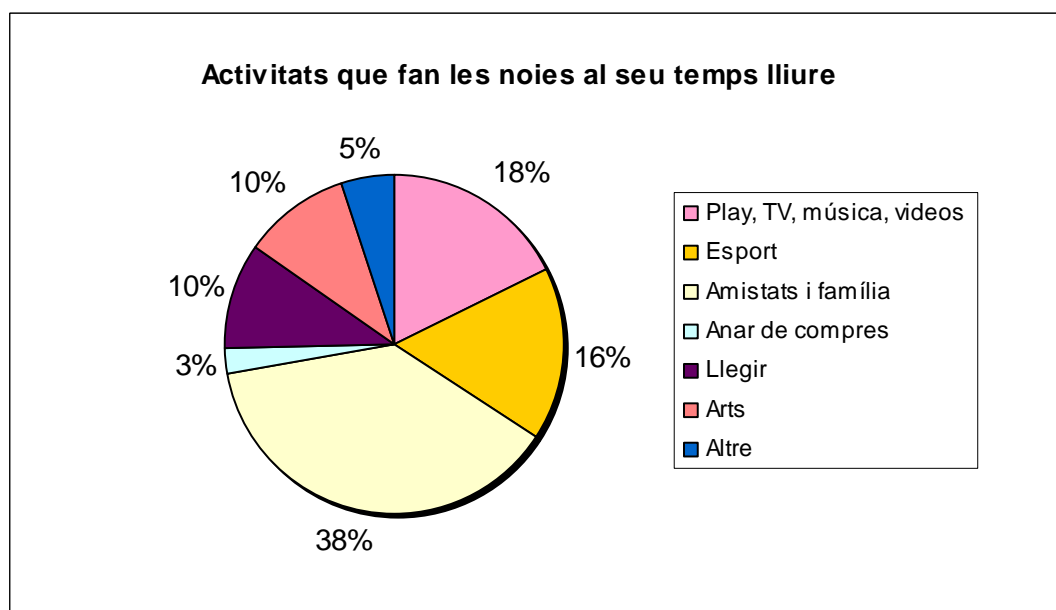
compres és una activitat que fan les noies en un 100% respecte als nois. Llegir en un 73% i activitats artístiques en un 67%.

Si ho analitzem en funció del que més fan els alumnes de cada sexe:



Gràfic 8: Activitats que fan els nois.

Es compleix que entre els nois predominen les activitats electròniques i els esports, en un 38% i un 36%, respectivament; i en canvi són minoritàries activitats que no entren dins el model de gènere masculí com llegir, en un 4%, les arts, en un 5%, passar temps o anar de compres, en un 0%.



Gràfic 9: Activitats que fan les noies

L'activitat amb un percentatge més elevat, i amb diferència, entre les noies, és passar temps amb amistats i família, en un 38%.

És interessant veure que, en canvi, les següents activitats més freqüents entre les alumnes són les electròniques i els esports: Les activitats electròniques superen en un 15% a anar de compres, i en un 8% a llegir i a les arts, i els esports superen en un 13% a anar de compres, i en un 6% a llegir i a les arts.

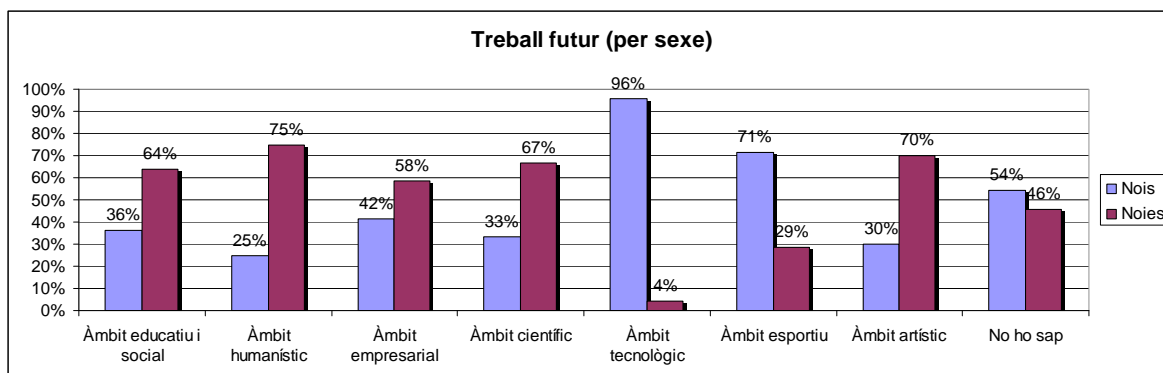
I que, per tant, les activitats minoritàries són anar de compres, la lectura i les arts, que són activitats que estan dins de l'estereotip del gènere femení.

3.3.1.4.Treball en un futur:

En la societat actual, en el treball professional, a part d'estar reproduïts els estereotips i rols de gènere tradicionals, és en un dels àmbits on es veu més clara la discriminació per raó de sexe, és a dir en la desigualtat d'homes i de dones: la desigualtat salarial, de càrrecs, de drets, etc., com s'explica a l'apartat "diferències i desigualtats" d'aquest treball.

Com que hi ha molts treballs diferents avui en dia, els he dividit en 7 àmbits, que tenen relació amb les assignatures preferides de l'alumnat:

Àmbits que són considerats més vàlids per a noies: àmbit educatiu i social (s'inclouen les feines en les quals es treballa directament de cara al públic), àmbit humanístic (són els que estudien tot allò relacionats amb els humans: els historiadors/es, antropòlegs/ologues, etc), àmbit empresarial (per exemple: màrqueting, gestió i direcció d'empresa, etc) i àmbit artístic. Àmbits que són considerats més vàlids per a nois: àmbit científic, àmbit tecnològic i àmbit esportiu.



Gràfic 8: Treball futur, alumnat

El gràfic té en compte el percentatge de nois i el percentatge de noies que els agradaria treballar en un cert àmbit, sense tenir en compte el valor real. Per exemple, que a l'àmbit educatiu i social els nois vulguin treballar-hi en un 36% respecte a les noies i a l'àmbit empresarial en un 42% respecte a les noies, no vol dir que més nois vulguin treballar a l'àmbit empresarial que a l'àmbit educatiu i social: ja que, de fet, en valors reals, 13 nois volen dedicar-se a treballs educatius i socials i només 5 a treballs empresarials. Aquest gràfic avalua cada àmbit per separat, sense relacionar-los entre ells.

Com es pot observar, les noies sí que dominen en l'àmbit educatiu i social, l'humanístic, l'empresarial i l'artístic; i a més, en la majoria, amb una gran diferència: superen els nois en un 64%, un 75%, un 58% i un 70% respectivament.

I els nois també ho fan a l'àmbit tecnològic, en un 96% i en l'àmbit esportiu, en un 71%.

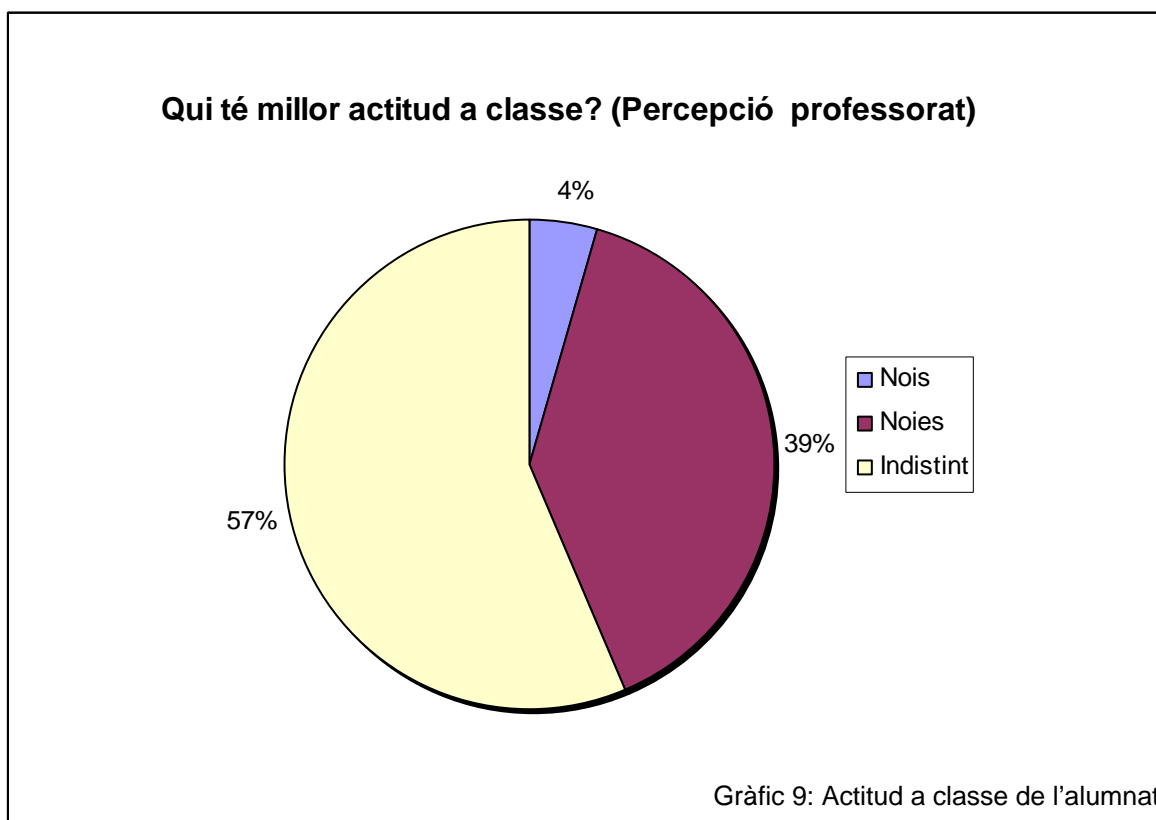
Tot i així, com abans amb les assignatures preferides, les ciències destaquen per la seva inusual majoria de noies, en un 67% respecte als nois.

Si comparem els treballs futurs amb les assignatures preferides, la relació és clara.

3.3.1.5. Percepció del professorat:

Algunes preguntes de les enquestes que vaig passar al professorat fan referència a comportaments i actituds de l'alumnat, perquè són ells i elles qui els veuen cada dia i saben quins són els seus comportaments a classe.

Els he preguntat, qui es portava millor a classe: qui tenia una actitud més correcte; i quines eren les diferents actituds generals de nois i noies:



Un 57% del professorat considera que les actituds són diferents, però equitativament bones.

Un 39% assegura que les noies es porten millor, i la resta, el 4% creu que els noies actuen de manera més correcte a classe.

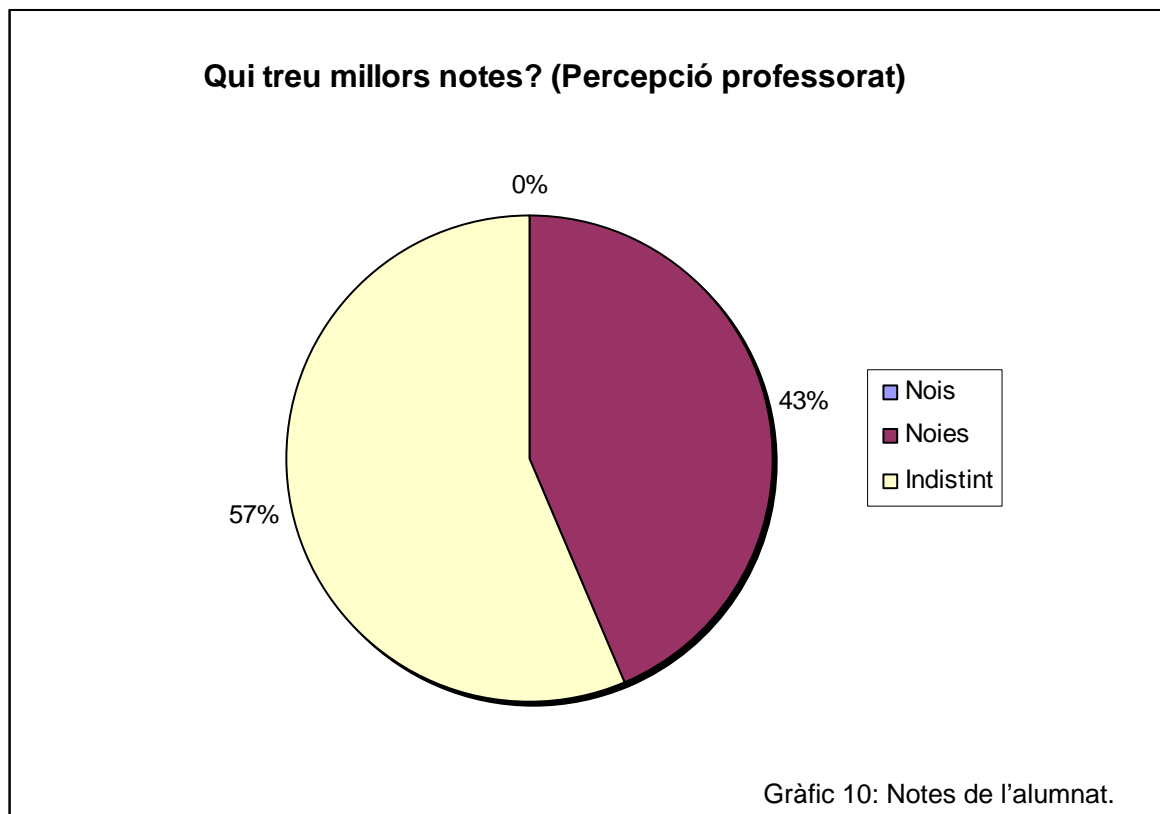
Aquest 4% de professors pertanyen tots a l'àmbit d'expressió (educació física); és a dir, que els nois es porten millor només a les classes d'educació física (segons el professorat).

Això pot ser degut al fet que els nois, com que es creuen del sexe superior, no necessiten portar-se bé; les noies, acostumen a ser més discretes perquè encara que no ho pensin, es poden sentir reprimides.

En general, el professorat comenta que les noies són responsables, perfeccionistes, treballadores i xerraires.

Els nois, en canvi, solen ser molt actius, desordenats, i una mica immadurs i infantils.

Veiem doncs, que en quant a actituds els i les alumnes també segueixen els rols i estereotips tradicionals de gènere.



Pel que fa a les notes, la diferència és molt gran: Com abans, el 57% del professorat creu que tant nois com noies treuen aproximadament les mateixes notes, o, si més no, que els resultats no depenen del sexe de l'alumne/a.

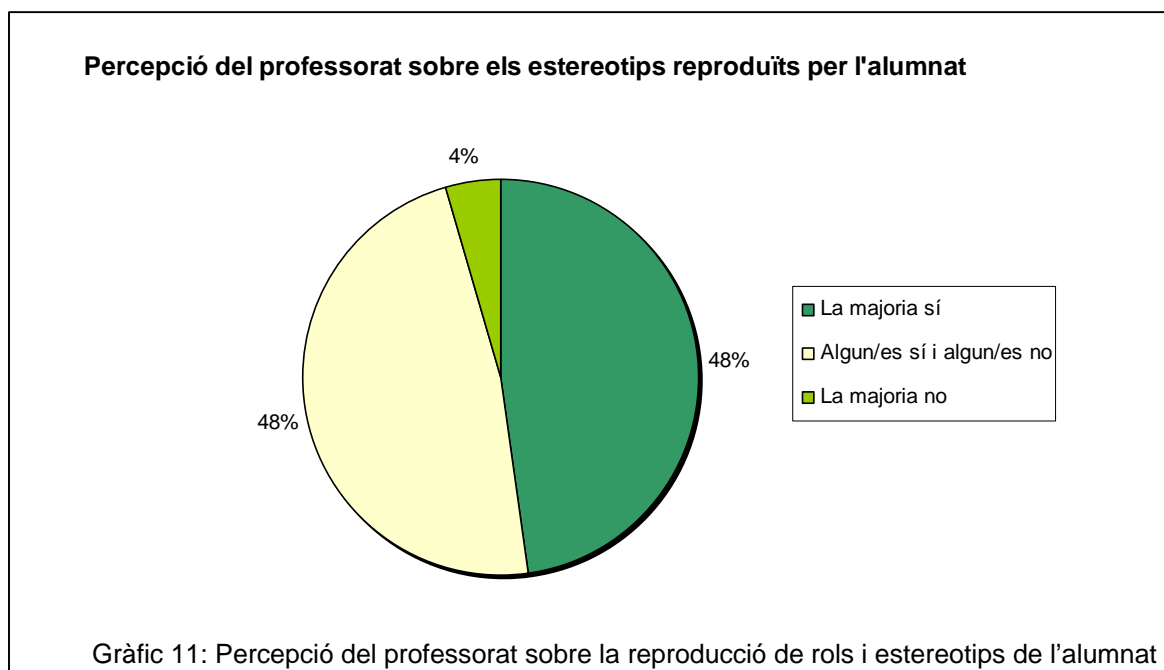
Però tota la resta, el 43% afirma que a la seva assignatura, les noies treuen millor nota.

Coincideix amb la creença dels professors i professores que les noies són més treballadores.

És, per tant, un altre exemple de reproducció de rols per part de l'alumnat.

És sorprenent (i aquesta és una afirmació un pèl irònica) el fet que segons el professorat, les noies s'esforcen i treballen més i per tant, treuen millors notes, però, com veurem més endavant i com un gran nombre d'estudis indica, un cop entren al món laboral, les noies tenen moltes menys oportunitats que els nois.

A l'enquesta del professorat també he preguntat si creien que els alumnes i les alumnes del centre segueixen o no els rols i estereotips tradicionals de gènere, i aquest ha estat el resultat:



El professorat té clar que l'alumnat segueix els models tradicionals de gènere, almenys una part d'ells i elles: el 48% de professors i professores creu que una part d'alumnes segueixen els rols i estereotips tradicionals de gènere, i amb el mateix percentatge hi ha els professors/es que creu que la majoria ho fan.

Són, per tant, només el 4% de professors/es que consideren que l'alumnat no segueix els rols i estereotips tradicionals de gènere.

Això ens indica que el professorat té una idea, encara que no sigui elevat el seu coneixement, però almenys sap com es comporta l'alumnat, perquè, com hem dit abans, les actituds que creien que tenien els i les diferents alumnes a l'aula són un clar exemple de reproducció de rols i estereotips de gènere; i així ho veuen també els professors i professores.

3.3.2. Familiaritat amb “el món del sexisme”

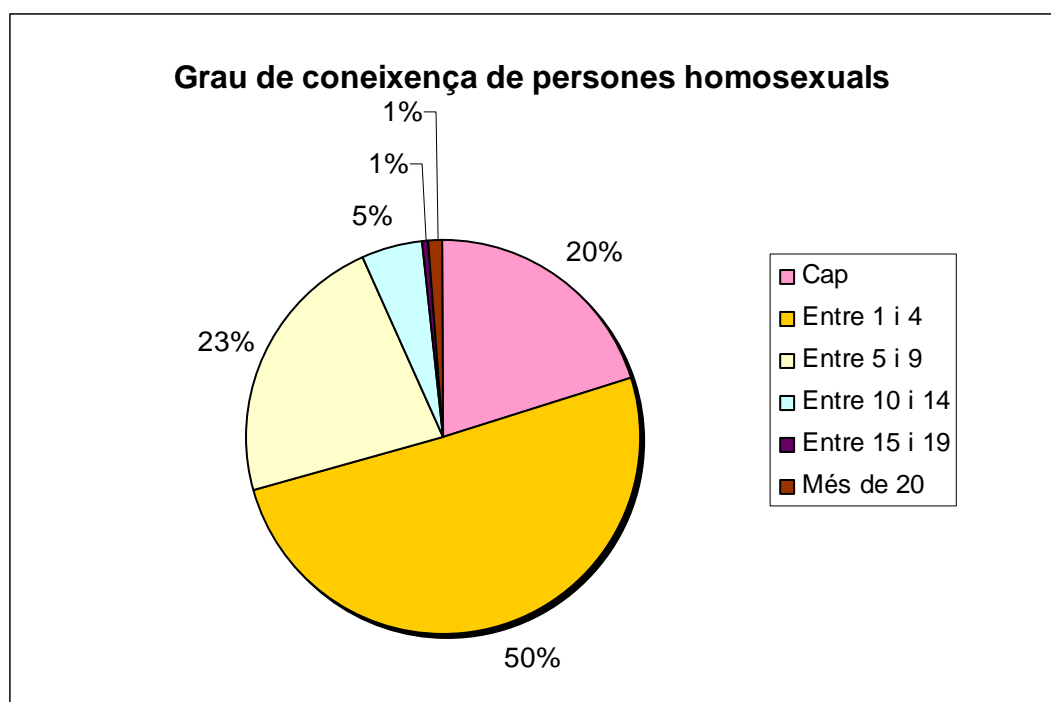
La meua hipòtesi inicial, abans de fer, passar i examinar les enquestes és que l'alumnat no coneix el món del sexisme, ni s'interessa per ell. Amb món del sexisme em refereixo a: al propi significat de la paraula “sexisme” i els seus “derivats”, a la comunitat lesbiana, gai, bisexual, transsexual i intersexual, a la violència de gènere, a la dominació masculina, als estereotips i rols tradicionals de gènere (els coneixen, però no són conscients dels seus “efectes” i els accepten), etc.

No hi ha gaires preguntes de l'enquestes destinades a l'anàlisi d'això, perquè, primerament, és un tema molt extens. Després, que hi ha molts factors que influeixen en les actituds i pensaments de l'alumnat i és difícil determinar d'on venen i què volen dir. I a més, amb poques preguntes pots saber, dintre del que és possible, si coneixen o no aquest món.

Denominar-lo “món del sexisme” pot semblar com si ho considerés una realitat diferent, però és, simplement, un recurs per a entendre de què estem parlant.

Persones LGTBI :

La comunitat LGTBI és una minoria respecte a la totalitat del binomi de dona i home heterosexual. És per això que, com la majoria de minories és, moltes vegades, exclosa socialment. Per això, vull determinar si també són una minoria les persones homosexuals i bisexuals (que són les més conegudes dins de les LGTBI pels adolescents) a l'entorn de l'alumnat de l'institut.



Gràfic 12: Coneixença de persones homosexuals.

La major part de l'alumnat coneix a poques persones homosexuals, entre 1 i 4 persones.

És sorprenent que un 20% d'alumnes no coneix a cap persona homosexual. Tot i aquest número alarmant, també observem que un elevat percentatge, el 23%, coneixen entre 5 i 9 persones homosexuals. Continua sent un número baix si el comparem amb el total de persones heterosexuals que es coneixen, però és més elevat que el que coneix el 50%.

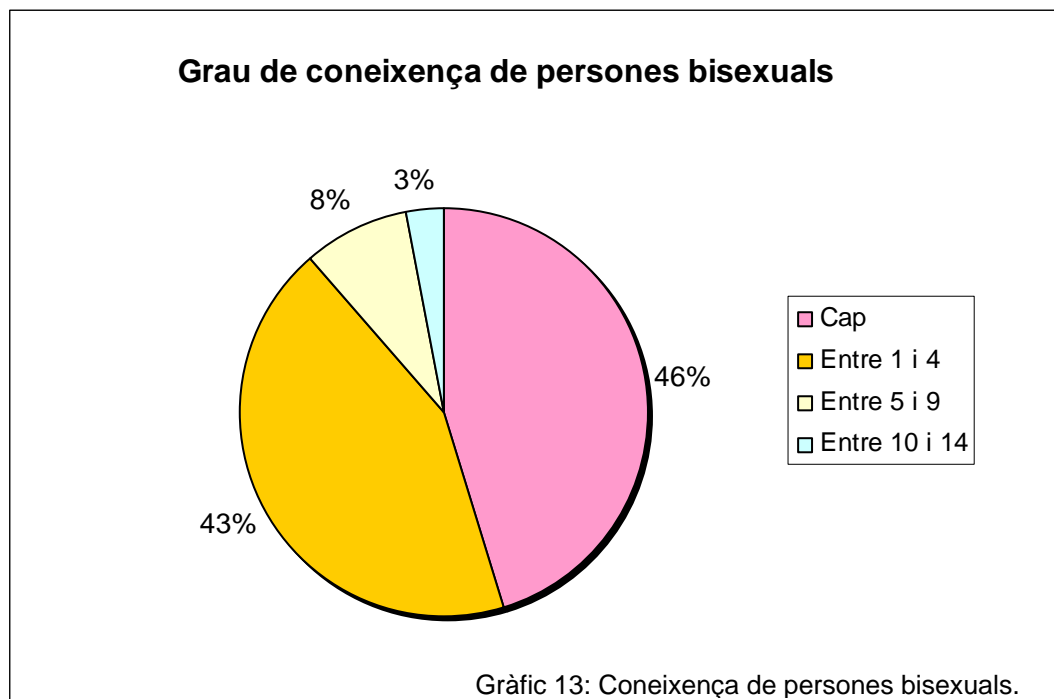
Un percentatge molt petit d'alumnes coneix entre 10 i 14 persones homosexuals, i un encara més petit, l'1%, entre 15 i 19, i més de 20.

Que el 7% de l'alumnat conegui a més de 10 persones homosexuals ens indica que sí que hi ha més de 9 persones homosexuals (poques) al seu entorn. Podem comprendre que, l'alumnat, es mou en entorns molt diferents, però hi ha un mínim entorn que és el mateix per molts i moltes: l'institut, el poble, les amistats, les activitats extraescolars, etc. i que per tant, un percentatge, per més mínim que sigui, de persones homosexuals en entorns que comparteixen existeix.

D'aquest fet podem extreure la conclusió de que, o bé hi ha persones que no s'interessen per la sexualitat de la resta de persones, o bé no saben que certes

persones són homosexuals perquè elles mateixes no ho volen dir, i això condueix a pensar que hi ha d'haver un motiu pel qual no el volen dir: vergonya, por a no ser acceptat, etc. que impedeix que puguin ser elles mateixes i actuar com els hi vingui de gust, determinant així sexista l'entorn del seu voltant.

De fet, això només és una reflexió personal i una hipòtesi, perquè no tinc cap dada que em permeti saber-ho del cert (també podria ser, que el 20% d'alumnes que no coneix a cap persona homosexuals estigues realment fora d'aquest entorn mínim amb la resta de l'alumnat, o que dins d'aquest entorn mínim no hi hagués cap persona homosexual)



Pel que fa a persones bisexuals, els números són molt més escandalitzats: el 46% de l'alumnat, casi la majoria absoluta, no coneix, o això creu, a cap persona bisexual.

Només el 8% coneix entre 5 i 9 persones bisexuals, i el 3% entre 10 i 14. Més de 14 persones bisexuals no les coneix ningú.

És curiós ja que, en molts casos, l'homosexualitat no es determina fàcilment, si no que és un procés: les persones es consideren heterossexuals (per herència cultural) i poc a poc van adonant-se que els atrauen també, o només, persones del seu mateix sexe. Aquest procés acostuma a començar a l'adolescència, per

això és estrany que l'alumnat conegui a més persones homosexuals que bisexuals.

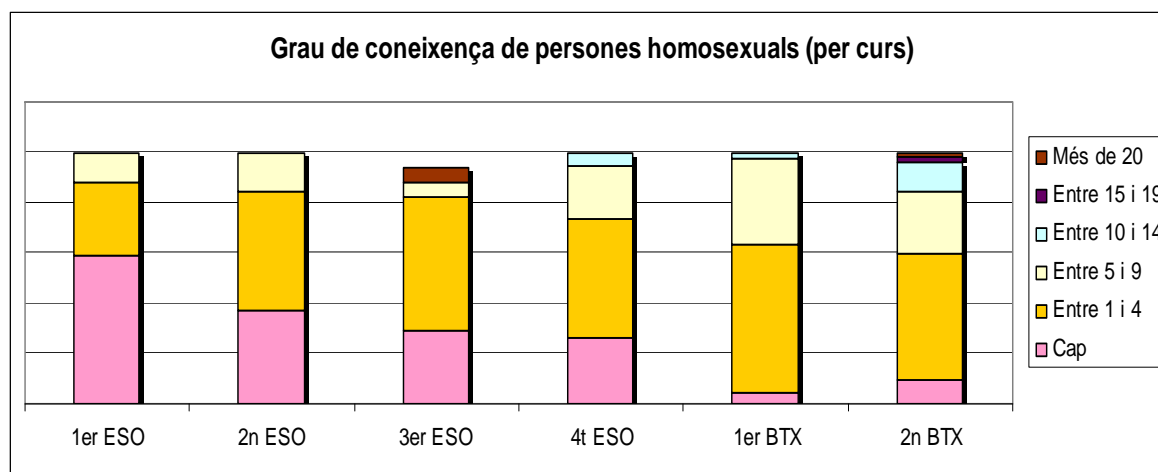
Aquest fet pot venir per diversos factors:

Pot ser que persones que es senten atretes tant per persones de l'altre sexe com per persones del seu mateix sexe, o no ho diguin, o no ho notin directament.

Es dissimula més, perquè, normalment, a persones homosexuals se les pot distingir perquè trenquen amb els seus estereotips i rols tradicionals de gènere, i en canvi, les persones bisexuals no.

Persones que són bisexuals són considerades homosexuals per falta de informació i de formació.

He analitzat també, el número de persones homosexuals i bisexuals que coneix l'alumnat en relació al curs que cursen:

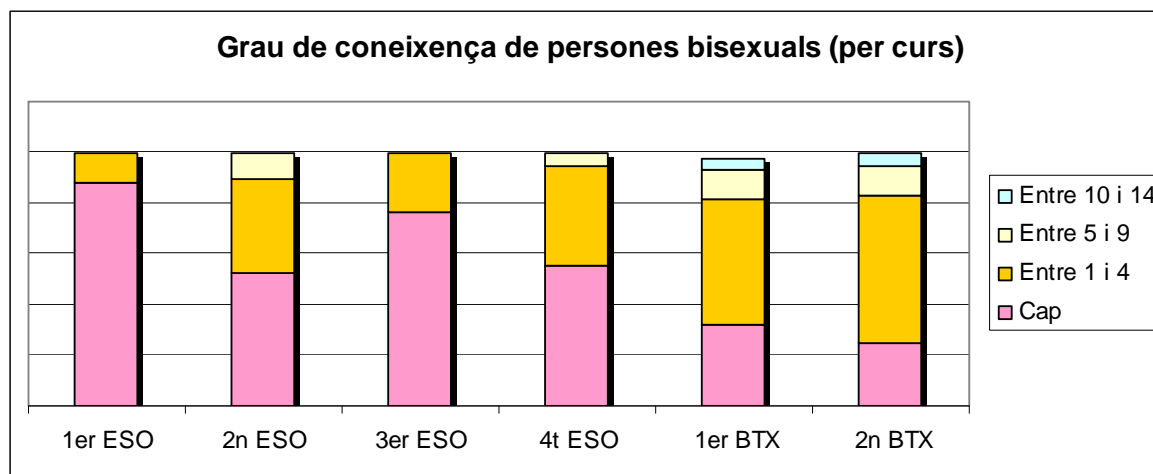


Gràfic 14: Coneixença de persones homosexuals per curs.

Els resultats mostren que, com més grans són els i les alumnes del centre, hi ha un percentatge més elevat de gent que coneix entre 10 i 14 persones homosexuals i un més petit d'alumnes que no coneixen cap persona homosexual. A segon de batxillerat, a més, hi ha un 1% que en coneix més de 20.

En canvi, a primer d'ESO, la majoria de l'alumnat, el 59%, no coneix a cap persona homosexual, i només el 12% en coneix més de 5. Ningú coneix més de 10 persones homosexuals.

Als cursos que van entremig, es pot veure un retrocés del percentatge de gent que no coneix a cap persona homosexual, i com incrementa el número de gent que coneix entre 1 i 9 persones homosexuals.



Gràfic 15: Coneixença de persones bisexuals per curs.

El mateix passa amb les persones bisexuals: A primer d'ESO, el 88% d'alumnes no coneix a cap persona bisexual, i només el 12% coneix entre 1 i 4 persones bisexuals; un 0% coneix a més de 4 persones bisexuals.

Amb les persones bisexuals també es segueix un patró, encara que amb alguna "interferència" a 3er d'ESO, respecte al número de persones bisexuals que es coneixen segons el curs; igual que amb les persones homosexuals.

Primer d'ESO, amb només 11 anys, és una edat on la sexualitat encara no és clara: gran part de l'alumnat ni tan sols se la planteja.

No és d'estranyar, per tant, que la diferència amb la coneixença de persones homosexuals i bisexuals en relació a segon de batxillerat sigui tan minoritària.

També preguntava a l'alumnat, si consideraven, dintre de la següent categoria, que coneixien a poques, bastants o moltes persones homosexuals i bisexuals, en relació al número que m'indicaven.

La majoria d'alumnes que responia que coneixia entre 1 i 4 persones, indicaven que eren poques. Amb aquestes, coincideixo.

Dels que contestaven que coneixien entre 5 i 9 persones, una part significativa creia que a aquest número li corresponia la categoria de “bastants”.

De les persones que coneixen entre 10 i 14, algunes pensaven que eren bastants, algunes que eren moltes i una minoria que eren poques.

I de les que creien que coneixien a més de 15 persones homosexuals, la majoria les classificaven a “moltes” i una petita part a “bastants”.

És veritat que, conèixer a més de 5 persones homosexuals o bisexuals són bastants dintre del que coneix la majoria (ho hem vist més amunt); però, si ho comparem amb el número total de gent heterosexual que coneixem (suposem que un adolescent coneix al voltant de 500 persones (i les coneix prou com per determinar la seva orientació sexual), ni tan sols si coneixes 20 persones heterosexuals, passen del 4% del total de persones que coneixem. Aquest percentatge és, realment, un percentatge que es pot considerar elevat, dintre la categoria de “moltes persones”?

Hem vist abans, que l'alumnat sí que reproduïx els rols i estereotips tradicionals de gènere, a l'apartat “reproducció dels rols i estereotips tradicionals de gènere”. Que l'alumnat reproduïxi aquests rols i estereotips és, òbviament, un comportament indirectament sexista, però el que fa la pilota grossa és, a part de reproduir-los, rebutjar a aquelles persones que surten i trenquen amb els models tradicionals de gènere.

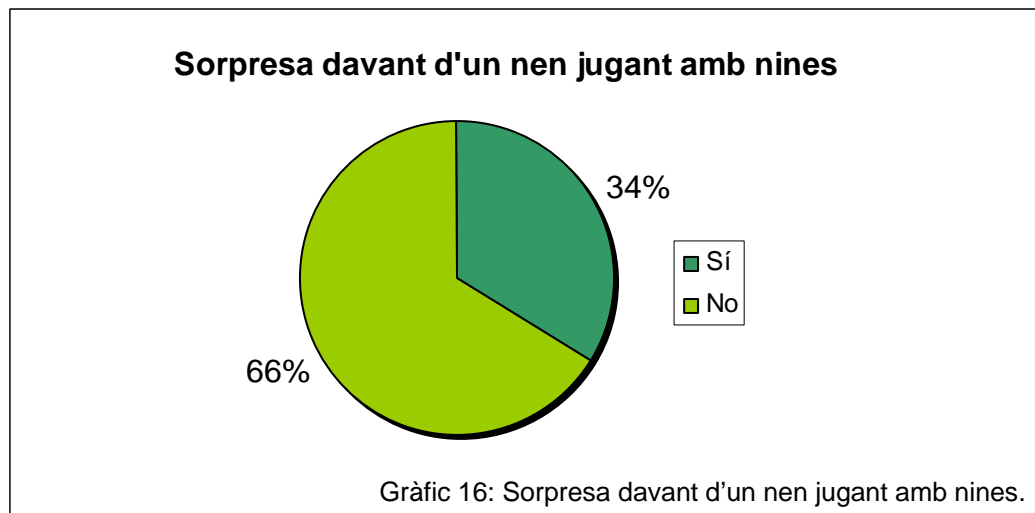
Tot rebuig comença abans per una sorpresa: si no et sorprèn una situació, una persona, un objecte o un sentiment no el rebutges.

És per això que el que he preguntat a l'alumnat no és si acceptarien unes determinades situacions, si no si els hi sorprendrien. Perquè, és bastant evident que, les següents situacions són acceptades per la majoria de gent amb sentit comú, i per això no cal una pregunta específica amb el seu corresponent gràfic específic.

És veritat que una cosa no treu l'altre, amb aquesta pregunta no determino si alumnes tenen comportaments sexistes, determino el grau d'integració de les

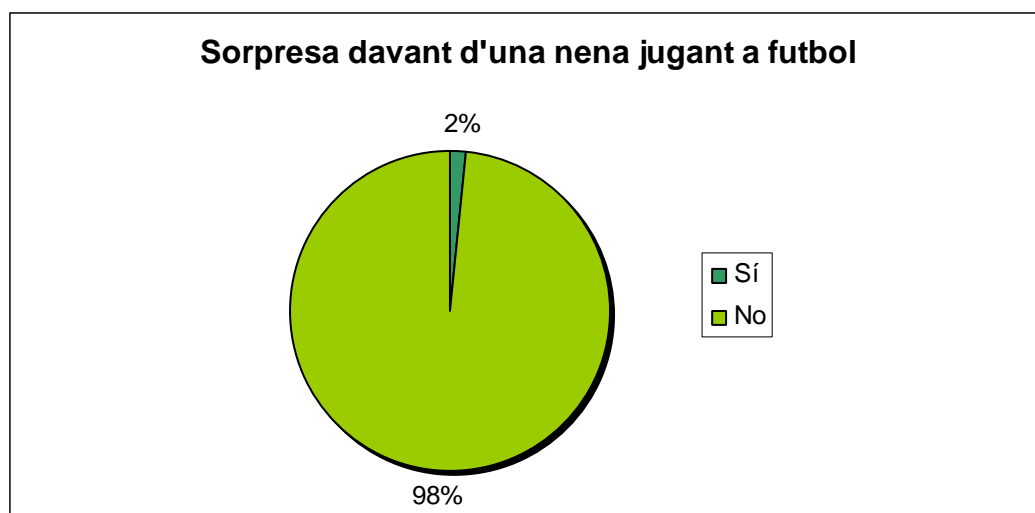
situacions en les vides de l'alumnat, que és el que m'interessa. I, de fet, algunes persones posaven entre parèntesi "em sorprèn, però ho accepto".

La primera situació és veure un nen jugant amb nines.



Tot i que la majoria de l'alumnat no es sorprengui al veure un nen jugant amb nines, és a dir, un nen que trenca amb el seu estereotip de gènere, a un 34% sí que els sorprendria. Tot i que no sigui la majoria, és un percentatge bastant elevat.

La segona situació és veure una nena jugant a futbol, per exemple, a l'hora del pati.



Gràfic 17: Sorpresa davant d'una nena jugant a futbol

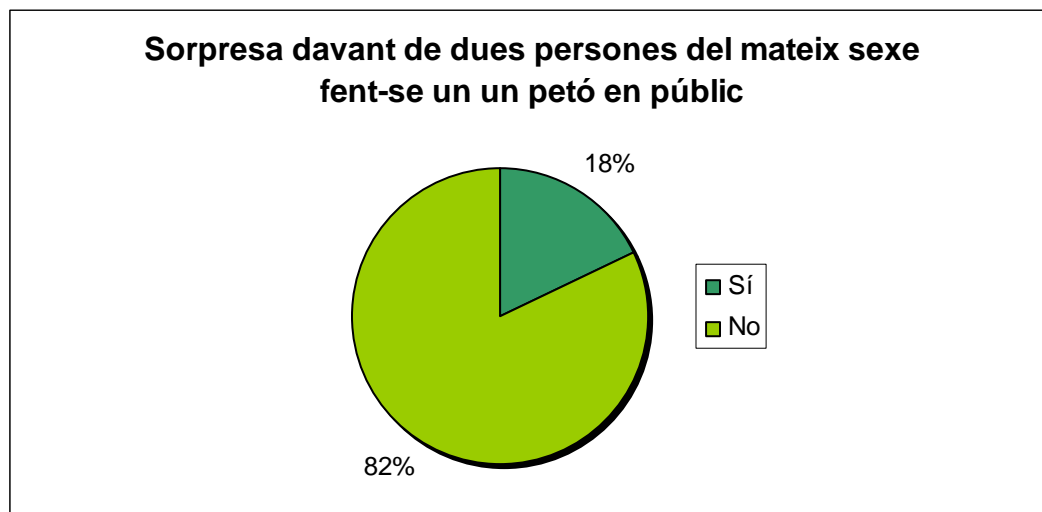
A un 95% de les alumnes i els alumnes del centre no els sorprendria veure a una noia que surt del model tradicional de gènere femení.

La diferència entre nois i noies que surten dels rols i estereotips tradicionals de gènere en aquesta pregunta és clara i impactant.

Com es comenta més amunt, a l'apartat de "reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere", les noies surten més d'aquests models, i, com podem veure comparant els dos gràfics d'aquest apartat, també són més acceptades quan hi surten.

No sabem si va primer l'ou o la gallina; és a dir, no es sap si que una noia sigui més acceptada si trenca amb el que s'espera d'ella ve donat perquè ho fa més; o al contrari, si ho fa més perquè és més acceptat que ho faci.

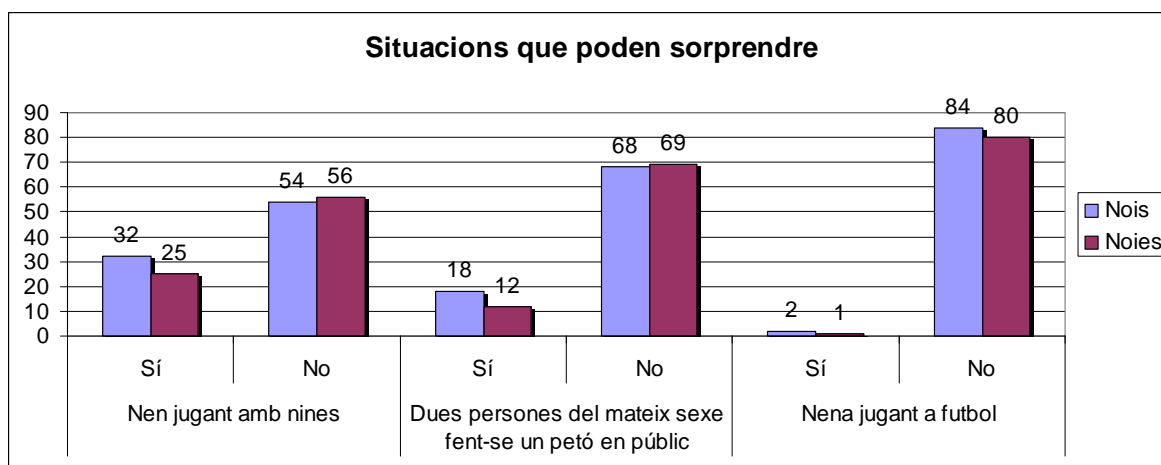
La tercera situació és veure dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic.



Gràfic 18: Sorpresa davant de dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic.

Un cop més, un percentatge elevat d'alumnes veu com una cosa normal que dues persones del mateix sexe es facin un petó en públic, i només al 18% de gent li sorprendria.

Podem relacionar si una situació sorprèn, depenent del sexe de la persona que respon:

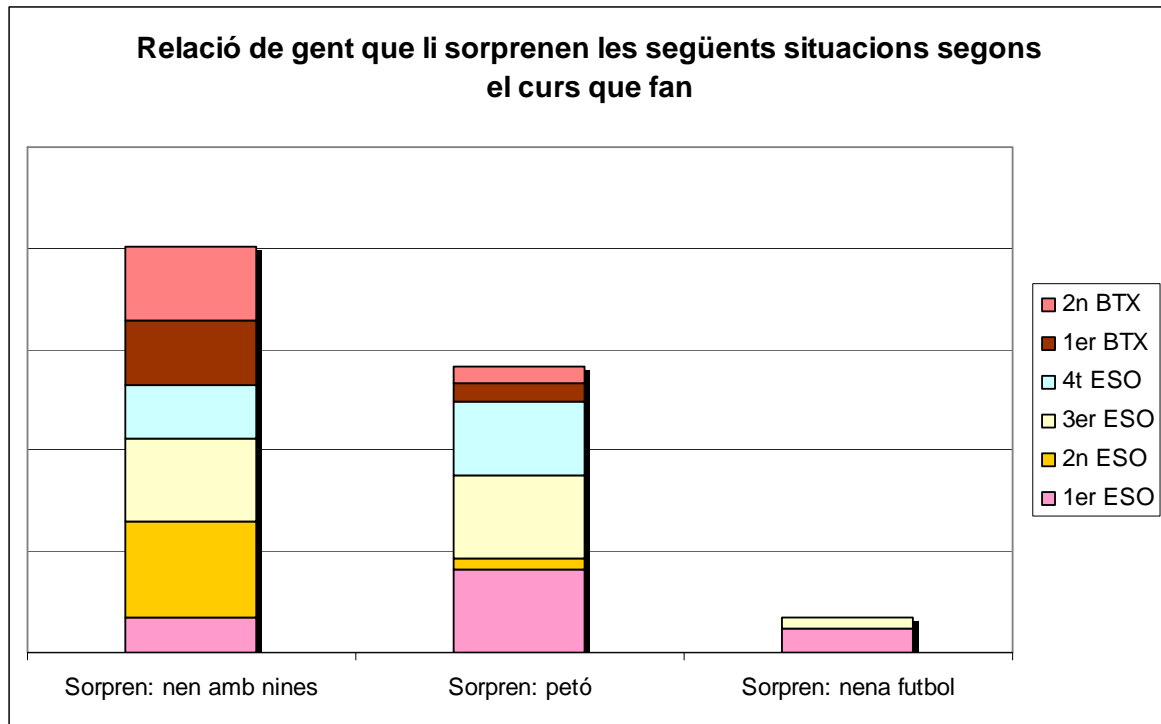


Gràfic 19: Situacions que poden sorprendre

Observem que la diferència és poc clara però podem observar que, en totes les situacions hi ha un percentatge més elevat de noies a qui sorprendria la situació que no pas a nois:

El 56% de les persones que els sorprendria que un nen jugui amb nines són noies, el 60% de l'alumnat que els sorprendria que dues persones del mateix sexe es fessin un petó en públic són noies, i un 66% d'alumnes que els sorprendria veure una nena jugant a futbol són noies (cal dir que aquesta última xifra pot ser aleatòria perquè només hi ha tres persones que els hi sorprèn aquesta situació, i dos d'elles són noies, i que, per tant, només superen als nois per una persona.)

És estrany que les noies siguin les més acceptades i les que surten més dels seus estereotips tradicionals de gènere, però que en canvi, siguin els nois qui acceptin més que la gent hi surti.



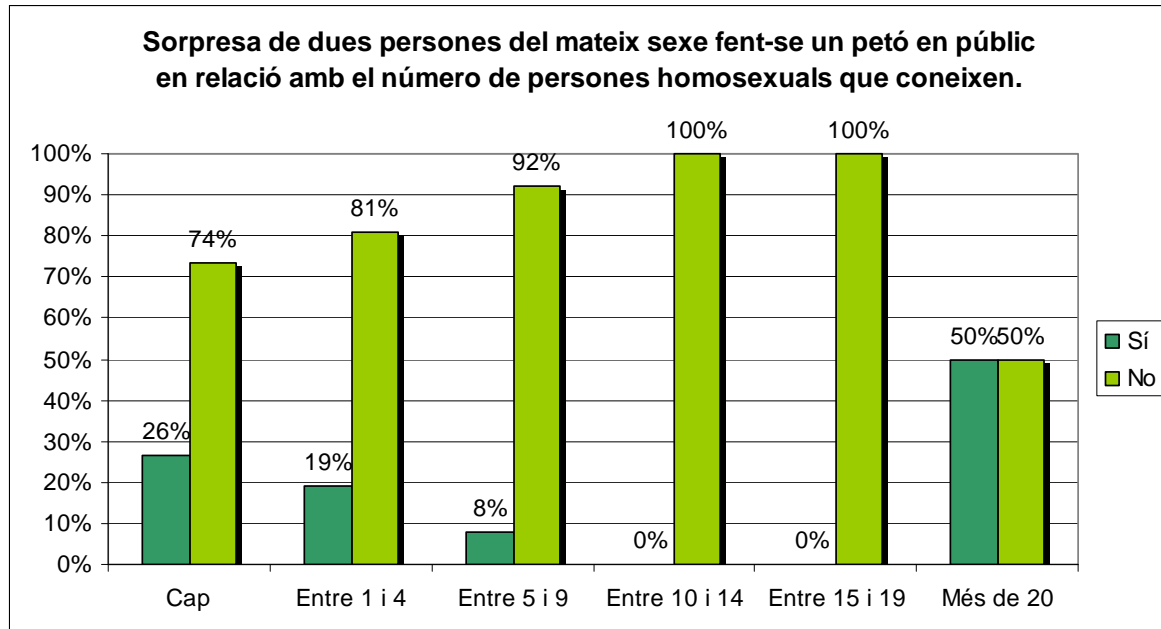
Gràfic 20: Relació de sorpresa de les situacions amb el curs.

Amb aquest gràfic podem observar que, a la gent de cursos més petits, en general, els sorprenen més les situacions, i que, a més, la situació que els sorprèn més és que dues persones del mateix públic es facin un petó en públic.

En canvi, a cursos més alts, dues persones fent-se un petó en públic els sorprèn poc, però sí que experimenten sorpresa davant d'un nen que juga amb nines.

A segon d'ESO, s'observa que no gairebé no els sorprèn veure dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic. Podria ser degut, per exemple, a tenir una parella homosexual a la classe, però si comparem amb el gràfic del grau de coneixença de persones homosexuals per curs, podem veure que hi ha un 37% d'alumnes de segon d'ESO no coneixen a cap homosexual i, per tant, no pot ser degut a això. No sé si es deu a un error de comprensió, de redactat, d'introducció de dades, o un fet simplement aleatori.

Aquest anàlisi està molt relacionat amb el número de persones homosexuals que la gent coneix: per lògica, com més persones homosexuals coneixes, menys et sorprèn veure dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic:



Gràfic 21: Relació sorpresa de dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic i coneixença de persones homosexuals.

I així és, majoritàriament.

La majoria d'alumnes que si que els sorprendria veure a dues persones fent-se un petó en públic, no coneix a cap persona homosexual.

Podem veure que a mesura que augmenta el nombre de persones homosexual que l'alumnat coneix, disminueix el nombre de persones que els sorprèn veure a dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic.

És a dir, com es pot observar, de les persones que no coneixen a cap homosexual, un 26% es sorprendrien si veiessin a dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic; de les que coneixen entre 1 i 4 persones homosexuals, el 19% es sorprendrien de viure aquesta situació, de les que coneixen entre 5 i 9 persones, només el 8% es sorprendrien, i de les que coneixen entre 10 i 19 persones homosexuals es sorprendrien si veies a dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic.

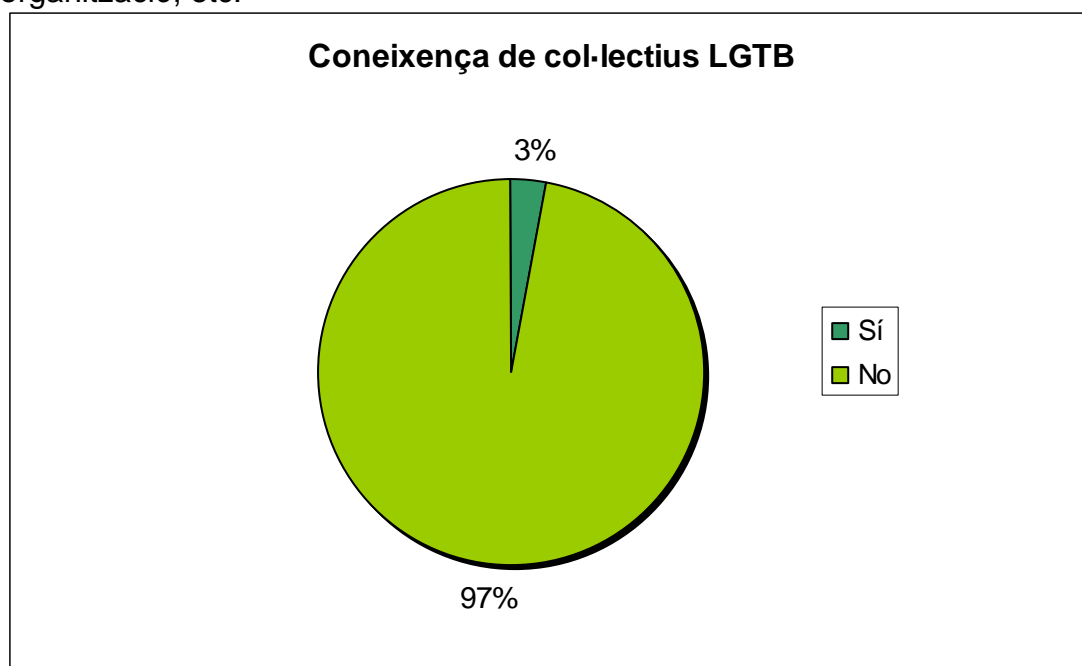
El que sí que sorprèn és veure que de persones que coneixen més de 20 persones homosexuals, el 50% es sorprendrien de veure a dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic. Però, com gairebé tot, es pot explicar: només hi ha dues persones en tot l'institut que creu conèixer a més de 20 persones homosexuals, i una d'elles ha posat que li sorprendria que dues persones del mateix sexe es fessin un petó en públic. És evident que aquesta persona no deu haver llegit bé la pregunta i es deu haver equivocat al contestar, perquè, sinó, no es pot entendre.

Una altra cosa que m'interessa determinar, sabent el grau de coneixença de persones homosexuals i bisexuals de l'alumnat, és com d'integrats estan els col·lectius LGTBI entre l'alumnat i, no sorprenentment, he descobert que no ho estan gaire, per no dir gens.

Davant la pregunta "Coneixes algun col·lectiu LGTB (inicials de: lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals)? (Indica el nom)"

No he posat LGTBI primerament perquè no m'hi cabia al full de l'enquesta, i també, perquè les persones intersexuals són molt poc conegudes pels adolescents i dificultaria la pregunta.

I per col·lectiu ja s'entén que vull dir col·lectiu, associació, agrupament, organització, etc.



Gràfic 22: Coneixença de col·lectius LGTB.

Un 3% de l'alumnat coneix col·lectius LGTB. És un nombre bastant alarmant. De 160 alumnes que han respost a la pregunta, només 5 persones coneixen alguna associació LGTB, i d'aquestes, només 1 m'ha indicat el nom: "panteres grogues", jo no el coneixia i pel que sembla és un club esportiu però dirigit per i dedicat a persones LGTB (encara que també accepten a gent que no ho sigui) i que té com a objectiu principal la lluita contra l'homofòbia.

Altres alumnes, sobretot de cursos baixos, responien que sí, però que aquests col·lectius eren per exemple: "els dos pares d'un amic meu" o "la meva tieta". I que per tant, significa o bé que aquestes persones participen a alguna organització LGTB o bé que pensen en un significat de "col·lectiu LGTB" erroni. No he tingut en compte aquestes respostes, que mostren una clara desconexió del que vol dir, o bé col·lectiu, o bé LGTB.

Reprement les situacions hipotètiques, he preguntat a l'alumnat què faria en la situació on a classe, una parella que l'alumne/a coneix, està discutint per motius interns de la relació (per exemple, perquè, quan un truca a l'altre, aquest no agafa el telèfon).

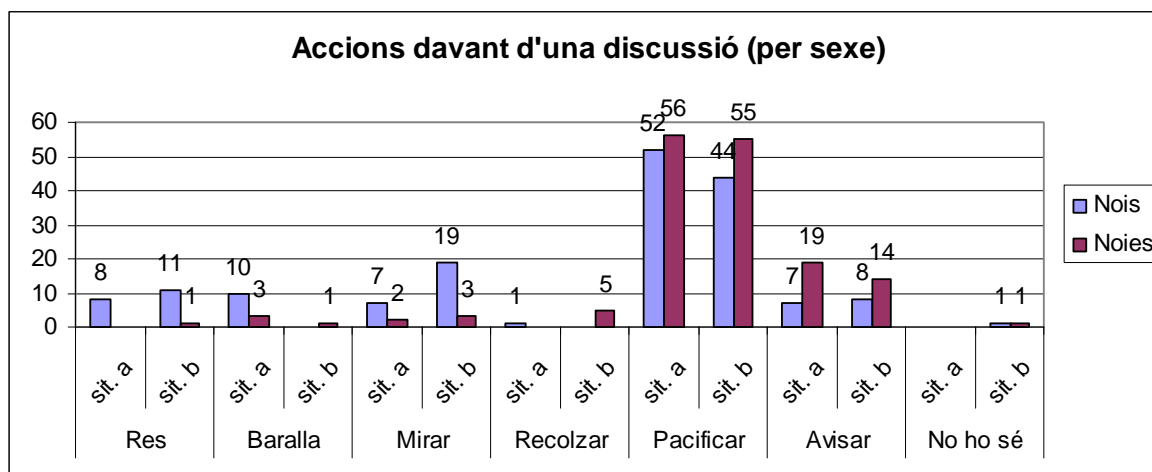
En la situació a, el noi amenaça a la noia (i sembla que té intenció de pegar-la). En la situació b, és la noia que amenaça al noi (i sembla que té intenció de pegar-lo).

Ambdues situacions són igual, l'únic que varia és el sexe de la persona que "ataca". Però, sembla ser, que aquesta variable, és de primer ordre en aquesta situació perquè l'alumnat reaccionaria diferent:

Les respostes possibles són:

- Res, no en faig cas.
- Acostar-me a ells, dir-li al noi que es fiqui amb algú com ell i barallar-me amb ell. // dir-li a la noia que es fiqui amb algú com ella i barallar-me amb ella.
- Mirar-m'ho sense intervenir-hi.
- Recolzar al noi: segur que la noia té la culpa. // Recolzar a la noia: segur que el noi té la culpa.
- Avisar al professor/a.

Aquests són els resultats:



Gràfic 23: Accions davant d'una situació de violència de gènere.

Es pot observar que la majoria de gent intentarien pacificar en ambdues situacions: en un 66% del total de l'alumnat en la primera situació, i en un 60% del total de l'alumnat en la segona situació.

Ho analitzarem per respostes, el percentatge de nois que faria l'acció en la situació a i en la b, respecte al número total de nois, i el mateix per a les noies, perquè així és més visual i més clar:

A la situació a, el 9% del total de nois, no farien res, mentre que a la situació b, el nombre de nois que no faria res incrementa al 13%, i el nombre de noies a l'1%.

Prou dolent és no intervenir-hi, com, a més, ignorar-ho i passar de llarg: això vol dir que no els afecta, no els interessa o no els vol afectar ni interessar aquest problema.

El percentatge de nois que a la situació a es barallarien amb el noi que ataca a la noia, exposant així que una noia no es prou capaç per defensar-se per si sola, és del 12% mentre que les noies ho farien en un 4% (no entenc aquestes respostes, perquè una noia hauria de pensar que té unes capacitats superiors a una altra noia per "barallar-se" contra un noi?). En canvi, a la situació b, només l'1% de noies es barallarien amb la noia que ataca a l'home.

Amb aquesta resposta es mostra una total desvalorització de les capacitats de la noia, i una creença de superioritat per part dels nois (si es considera el dany físic una capacitat de superioritat, es clar)

És important la diferència entre el número de nois que mirarien sense intervenir en la situació a i en la situació b: només un 8% d'aquests no intervindria en el cas que un noi amenaci a una noia, en canvi, un 22% de nois sí que ho faria si és la noia qui amenaça al noi. Potser perquè creuen que la noia no li podrà fer mal al noi. Altre vegada, desvalorització de les capacitats femenines.

Les noies que s'ho mirarien sense intervenir ocupen un 3% respecte el total de noies a la situació a, i un 4% a la situació b.

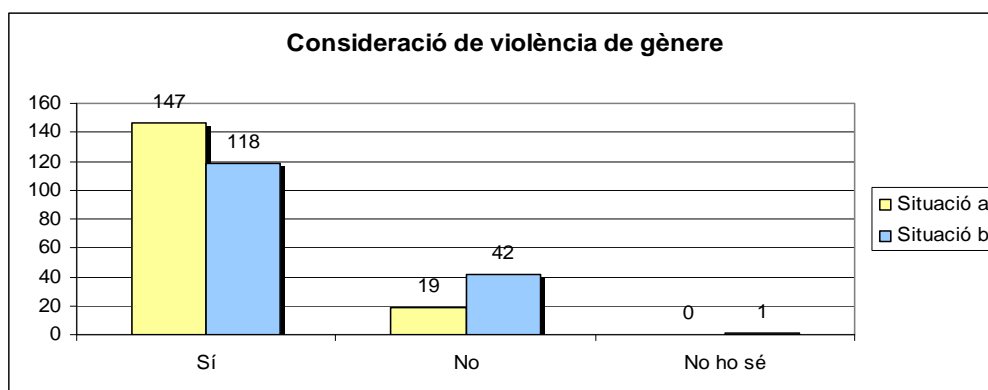
La resposta de "recolzar al noi: segur que la noia té la culpa // recolzar a la noia: segur que el noi té la culpa", és la menys triada pel total de l'alumnat. Com és evident, cap noia recolzaria al noi a la situació a, i cap noi recolzaria a la noia a la situació b. Però només un 1% de nois recolzaria al noi a la situació a, i en canvi, un 6% de noies recolzaria a la noia a la situació b.

Les noies semblen acceptar menys que a vegades són elles qui tenen la culpa, i li donen al culpa als nois.

Com ja hem comentat, el que faria la majoria de gent és intentar arreglar la situació pacíficament: a la situació a, un 61% del total de nois i un 70% de les noies. A la situació b, ho farien un 51% dels nois, i un 69% de totes les noies. És interessant i positiu que una majoria tan gran de l'alumnat pensi que la millor opció és pacificar la situació.

Sorprenentment, l'opció d'avisar a algú del professorat és la segona predominant entre les noies, però no ocupa aquest lloc també pels nois. A la situació a, un 8% del total de nois i un 24% de noies, avisarien al professor/a; i a la situació b ho farien un 9% dels nois i un 18% de les noies.

A més, he preguntat si consideraven o no que aquestes situacions eren violència de gènere.



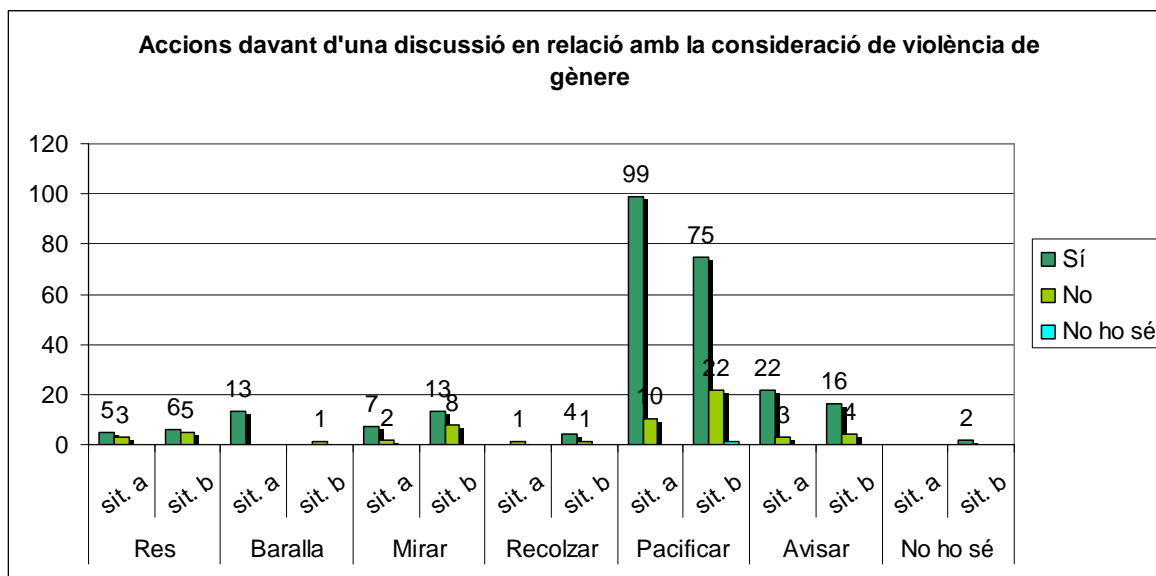
Gràfic 24: Consideració de violència de gènere

És positiu que un 89% de l'alumnat consideri que la situació a és un cas de violència de gènere (perquè ho és), i demostra que la majoria d'alumnes coneixen el que és la violència de gènere.

Tot i així, aquest percentatge disminueix a un 74% en la situació b. Sembla que l'alumnat, almenys una part, que pensa que les noies no tenen tanta capacitat de danyar físicament a un noi, com un noi les té cap a una noia. A més, això demostra que aquesta part, probablement, també pensa que la violència de gènere és una actitud de maltractament físic, i no té en compte la part psicològica de l'assumpte.

El fet de que a la situació a no hi hagi ni una sola persona que dubta si és violència de gènere, i a la situació b n'hi ha una que no ho sap, també dona molt en què pensar.

És interessant veure, segons les actituds que té l'alumne/a en les situacions, si les consideren violència de gènere o no:



Gràfic 25: Relació de les accions davant d'una discussió amb la consideració de violència de gènere.

És un gràfic difícil d'interpretar: Les barres verd fort són el total de gent que considera que les situacions si que són violència de gènere, i les barres verd fluix el total de gent que considera que no ho són.

Està dividit en els mateixos apartats que abans.

És a dir, de les 8 persones que no farien res a la situació a, 5 consideren que és un cas de violència de gènere, i 3 no. Per tant, el 62% de les persones que no farien res a la situació a creuen que és violència de gènere, i el 38% creuen que no.

De les 11 persones que no farien res a la situació b, 6 consideren que és violència de gènere, i 5 no. Per tant, el 55% de les persones que no farien res a la situació b creuen que és un cas de violència de gènere, i el 45% no.

De les persones que es barallarien amb el que ataca:

A la situació a, totes consideren que és violència de gènere.

A la situació b, totes consideren que no ho és.

De les persones que s'ho mirarien sense intervenir-hi:

A la situació a, un 78% creuen que és violència de gènere i un 22% creuen que no ho és.

A la situació b, un 62% creuen que és violència de gènere i un 38% consideren que no.

És curiós que aquest 78% i 62% de gent que creu que aquests casos sí que són violència de gènere, no hi faci res al respecte.

De les persones que recolzarien al noi a la situació a, cap la considera violència de gènere, i de les persones que recolzarien a la noia a la situació b, el 20% no ho consideren violència de gènere. Impacta que el 80% de persones que recolzarien a la noia a la situació b, consideri que és un cas de violència de gènere: saben que és violència de gènere, però, tot i així, recolzen a la noia a l'acte.

Del total d'alumnes que intentarien arreglar la situació pacíficament:

A la situació a, un 91% creuen que és un exemple de violència de gènere.

En canvi, a la situació b, només el 77% ho consideren violència de gènere.

Hi ha una diferència notable: el 33% de les persones que intentarien pacificar la situació b, ni tan sols saben que és violència de gènere.

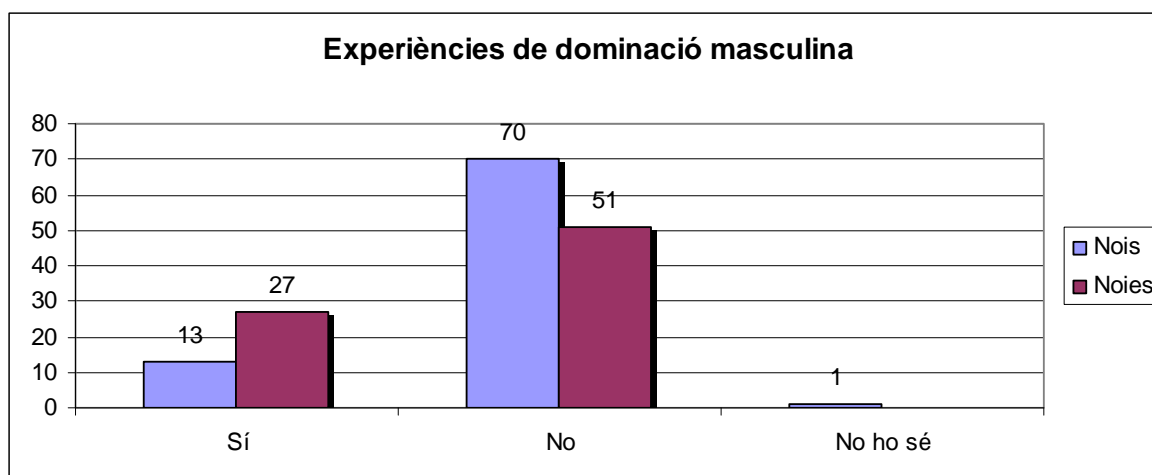
Per últim, dels i les alumnes que avisarien al professor si es trobessin en:

La situació a, un 88% creuen que és un cas de violència de gènere.

La situació b, un 80% creuen que és violència de gènere.

Es pot veure que, tot i que la majoria de respostes tenen sentit, hi ha algunes dades curioses quan es relacionen les actituds amb les percepcions: no sempre les persones estan disposades a actuar d'una determinada manera, encara que creguin que és el més correcte en aquella situació.

I per acabar amb l'alumnat, els he preguntat si han experimentat mai situacions en que un noi es mostrés superior a una noia només per la seva condició masculina envers la femenina, i també els demanava que expliquessin breument la situació; i les respostes han estat aquestes:



Gràfic 26: Accions davant d'una situació de violència de gènere.

Entre l'alumnat, el percentatge total de gent que creu que ha viscut situacions de dominació masculina (i he acceptat com a vertaderes) és poc elevat, del 25%. Tot i així, es demostra que aquestes situacions existeixen i es produeixen a l'institut.

Com que no ha estat una classe sencera, si no que han estat persones de diferents cursos que han contestat que sí a aquesta pregunta, i per tant, probablement, s'ha viscut una situació de dominació masculina a tots els cursos, que només el 25% de la gent ho hagi "vist" és sorprenent: Potser, vol dir que la resta no ho ha vist però no ho considera dominació masculina; o, potser que hi ha estat present i ja no se'n recorda, per tant, que no li dona importància.

Generalment, aquestes persones que han dit que han viscut situacions sexistes a l'institut, es referien a situacions on un noi es mostrava superior a una noia, fent-se el "xulito" i intentant o bé "lligar-se-la" o bé, fer-se el "maxito" davant dels seus amics; i sobretot, en l'àmbit d'educació física, els nois feien comentaris de superioritat i dominància.

A més, també comentaven que es feien moltes bromes com "Les dones a la cuina". Considero que les bromes estan bé i no fan cap mal, sempre que es moderin i es facin a persones a les quals no poden afectar: si no es moderen, poc a poc s'interioritzen encara més i acaben com una veritat, més aviat que com una broma.

3.3.3. Conclusions generals de l'alumnat

Com hem pogut observar, tant nois com noies segueixen els rols i estereotips tradicionals de gènere. Tot i així, hi ha àmbits on s'ha avançat considerablement (relacionats amb l'institut): a les ciències, on hem vist una predominança de noies i als esports, on poc a poc les noies van igualant als nois en quant a interessos (les capacitats esportives, són un altre tema).

En d'altres, però, encara hi ha una preocupant desigualtat: és el cas de la tecnologia: molt poques noies veuen la tecnologia com una assignatura o una feina fàcil i agradable; estan poc acostumades a ella i no els interessa.

També s'observa que les noies surten més dels models tradicionals de gènere que no pas els nois.

Es nota poc coneixement sobre tot els temes que engloba el sexisme; a més, l'alumnat no s'adona de que, per l'edat que tenen, aquest temes els afecten molt.

3.4. Famílies

Els pares i les mares, són el principal model de referència per a un infant, i per tant el seu context d'aprenentatge més important; dit d'una altra manera, és un centre de recursos pel servei d'educació (com també de salut i atenció)

Per tant, per aconseguir la coeducació, educant en igualtat de drets, deures i oportunitats, la conciliació entre la vida professional i la vida ambiental és necessària.

Generalment, en l'organització de les famílies hi ha una divisió clara del treball: el treball productiu (que produeix els bens i serveis, dirigits al mercat) i el reproductiu (produeix bens i serveis definits a l'àmbit familiar). El segon però, és normalment ignorat i menyspreat.

És per això que els objectius de l'enquesta familiar són:

Comprovar que realment s'hagi sortit dels rols i estereotips tradicionals dins les famílies, esbrinar si a l'àmbit familiar es reproduceix dominació masculina

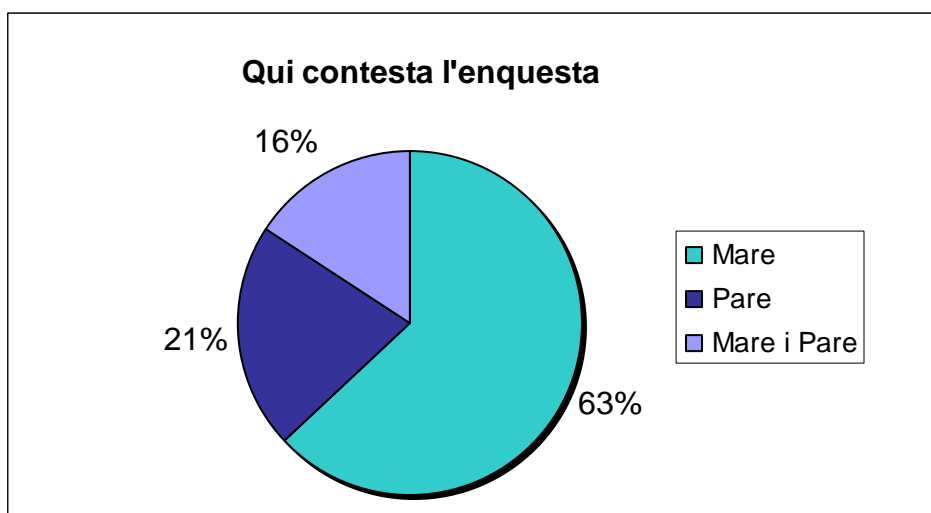
Descobrir qui fa les tasques domèstiques i qui treballa de cara al públic a les famílies

Plantejar una relació entre l'estructura de les famílies i les actituds dels "descendents"

Partint de la hipòtesi que la família tradicional no és predominant en la societat actual de Cardedeu però encara existeix, en cert aspecte, el sexisme en l'àmbit familiar.

Com és natural, no tot l'alumnat que ha fet enquestes, ha entregat també les enquestes que es van repartir a les seves famílies, però això és un fet que no puc controlar ni jo, ni el professorat: La quantitat d'enquestes que m'han arribat són suficients per fer un estudi de com són les famílies en general.

La primera "sorpresa" que m'he endut ha estat que més de la meitat de les enquestes la contestava la mare:



Gràfic 27: Qui contesta l'enquesta a les famílies.

El 63% de les enquestes les ha respost la mare, i només el 21% d'enquestes les han respost els pares. Aquest fet pot ser degut a diversos motius:

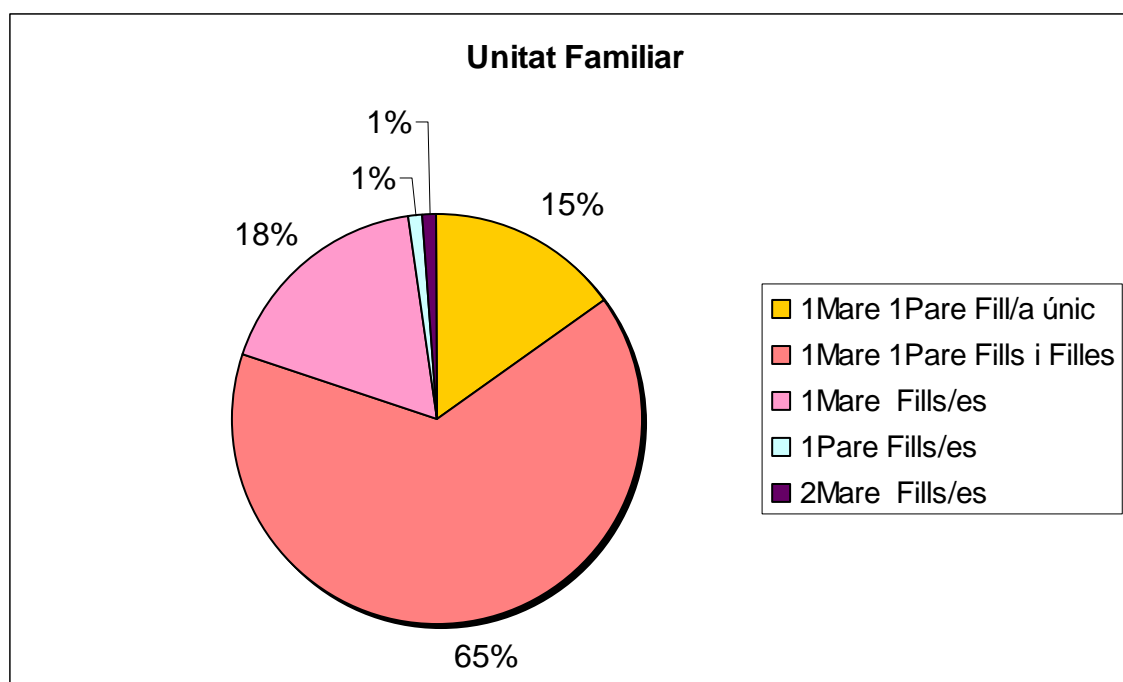
Els nois i noies acostumen a tenir més confiança (per anomenar-ho d'alguna manera) amb la seva mare, potser perquè el pare sol exercir un rol autoritari i distant.

La mare és qui normalment s'ocupa de respondre cartes/ permisos/ enquestes que envia el centre (les tasques domèstiques i el cuidat dels infants entra en el rol tradicional femení; això, ho veurem més endavant).

També hi té a veure el fet de que el percentatge de famílies monoparentals amb mare és molt més elevat que el de pares:

Pel que fa l'estructura familiar, fa temps que s'ha sortit del model tradicional de família homogènia, formada per una parella heterosexual casada amb fills i filles, i on la mare exerceix el càrrec reproductiu i el pare el productiu.

En l'actualitat, es poden trobar tot tipus de models de família tan vàlids i legítims com d'altres; per exemple, famílies monoparentals i parelles (tant heterosexuals com homosexuals) sense descendència.



Gràfic 28: Unitat familiar.

Comprovem, però, que l'estructura familiar dominant continua sent la tradicional i homogènia, en un 65% dels casos. Si incloem en aquesta categoria les famílies de parella heterosexual amb un fill o filla únic, el percentatge puja a un 80%.

Tan sols un 20% dels casos surten d'aquest model tradicional: El 19% són famílies monoparentals: i només un 1% estan formades per un pare i fills o filles. Aquesta diferència tan notable entre famílies amb una sola mare i famílies amb un sol pare, condueix a pensar que, la majoria, es tracten de casos de parelles divorciades, on s'ha atorgat una responsabilitat major sobre la descendència a la mare: podem veure que l'estat és també sexista i propulsa a les mares a continuar amb el seu rol tradicional de cuidar de l'altre gent.

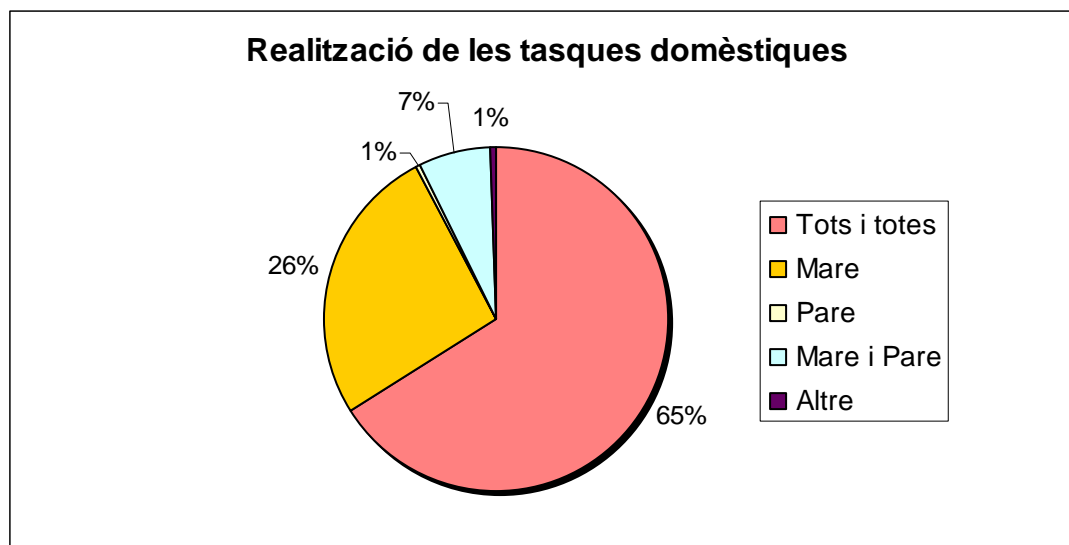
Es verifica que les famílies comencen a sortir del model tradicional i van més enllà de famílies monoparentals, que com hem vist, comencen a normalitzar-se, perquè hi ha una família amb parella homosexual (dues mares).

Tot i aquests canvis estructurals de les famílies, la implicació de l'home en les responsabilitats familiars continuen sent mínimes en moltes situacions, si el

comparem en la dona, que continua sota el tòpic d'instint maternal" i la seva figura continua sent considerada indispensable per a la llar.

Així ho comprovem:

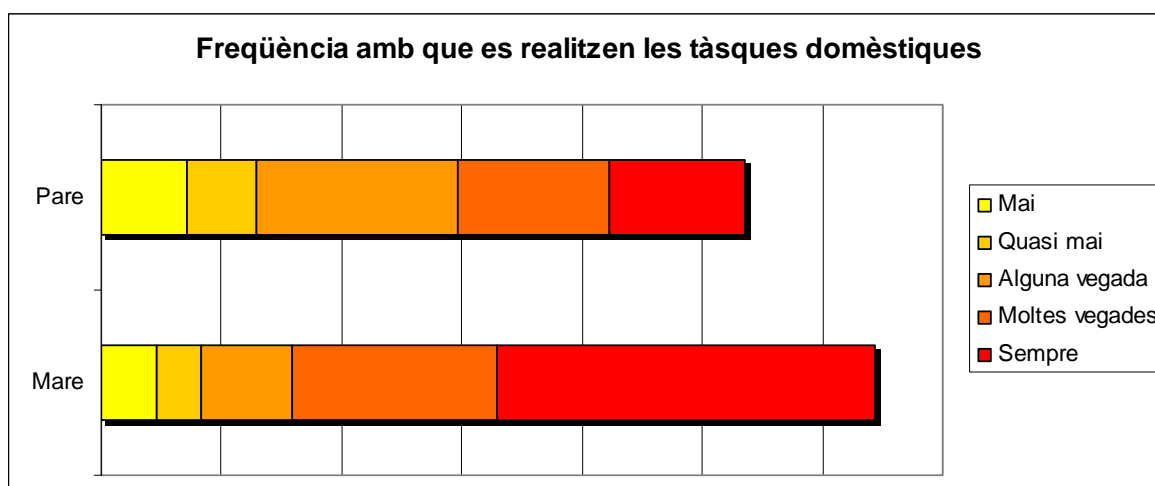
A l'enquesta de l'alumnat, es preguntava qui realitzava les tasques domèstiques a casa seva generalment; i les famílies havien de respondre amb quines freqüències es realitzaven un seguit de tasques; així, podem comparar la percepció dels infants i la percepció de les mares i els pares:



Gràfic 29: Realització de les tasques domèstiques, opinió alumnat

Un 65% d'alumnes ha respòs que, a casa seva, les tasques domèstiques es realitzen entre tots i totes. I un 7% creu que les tasques les fan tant el seu pare com la seva mare.

Tot i que en el 72% de les famílies tant la mare com el pare fan les tasques de la llar, en un 26% d'elles aquestes tasques només les duu a terme al mare: una xifra impactant si la comparem amb l'1% de famílies on aquestes feines només les realitza el pare.



Gràfic 30: Freqüència de realització de tasques domèstiques, opinió família.

Com podem veure, entre les mares, la freqüència més abundant és el “sempre”: el 49% , gairebé la meitat, de les mares realitzen (per mitjana de totes les que es preguntava) sempre les tasques domèstiques. I només un 7% no les realitzen mai.

En canvi, només un 21% dels pares realitzen sempre les tasques domèstiques: menys de la meitat del percentatge de les mares. El que més abunda entre els pares, amb un 31%, és fer les feines de la llar alguna vegada.

El 13% dels pares no fa mai les tasques domèstiques.

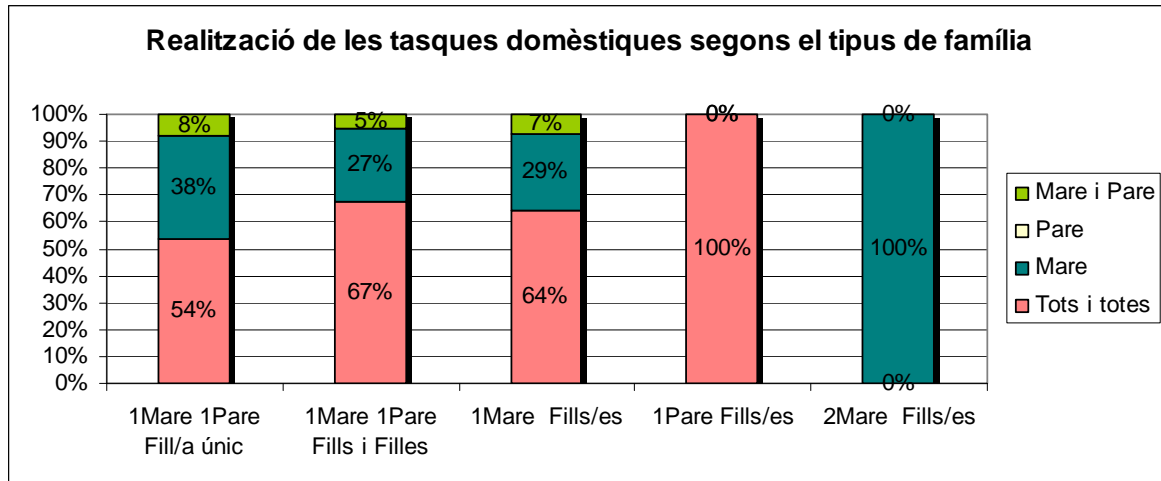
Podem comprovar que hi ha semblança entre les respostes de l'alumnat i les respostes de les famílies pel que fa a la realització de tasques de mares i pares.

Tot i així, un 65% d'alumnes afirmaven que les tasques domèstiques a casa seva les feien tots i totes, però quan s'ha preguntat a les famílies, la freqüència de la realització de feines de la llar de fills i filles variava, en la majoria de famílies, entre “Mai” i “Alguna Vegada”, i que per tant, sí, es realitzen les tasques entre totes i tots, però ho fa la mare en un grau molt més elevat que la resta de la família (repeteix, en la majoria de casos, no en tots).

Com hem comentat abans, un 18% de les famílies eren monoparentals per part de mare, per tant, que els resultats de l'anterior gràfic estan influenciats per

aquest fet: és evident que en aquest 18% de les famílies, les tasques no les pot fer el pare.

Així que he fet una comparació de qui realitza les tasques domèstiques a cada model de família diferent:



Gràfic 31: Relació freqüència de realització de tasques domèstiques amb tipus de família.

És curiós comprovar que al 100% de les famílies amb un sol pare les tasques es realitzin entre totes i tots i, en canvi, a les famílies amb dues mares només les realitzi la mare i a les famílies amb una mare es divideixin en les que les realitzen totes i tots, amb un 64%, i un 29% les realitzin les mares només.

El 7% de famílies monoparentals de mare, que realitzen les tasques mares i pares no s'entén: pot ser un error o que el pare i la mare dels/les alumnes estiguin divorciat i l'alumne/a consideri les tasques que fa a casa seva el pare, i les tasques que fa la mare a casa seva.

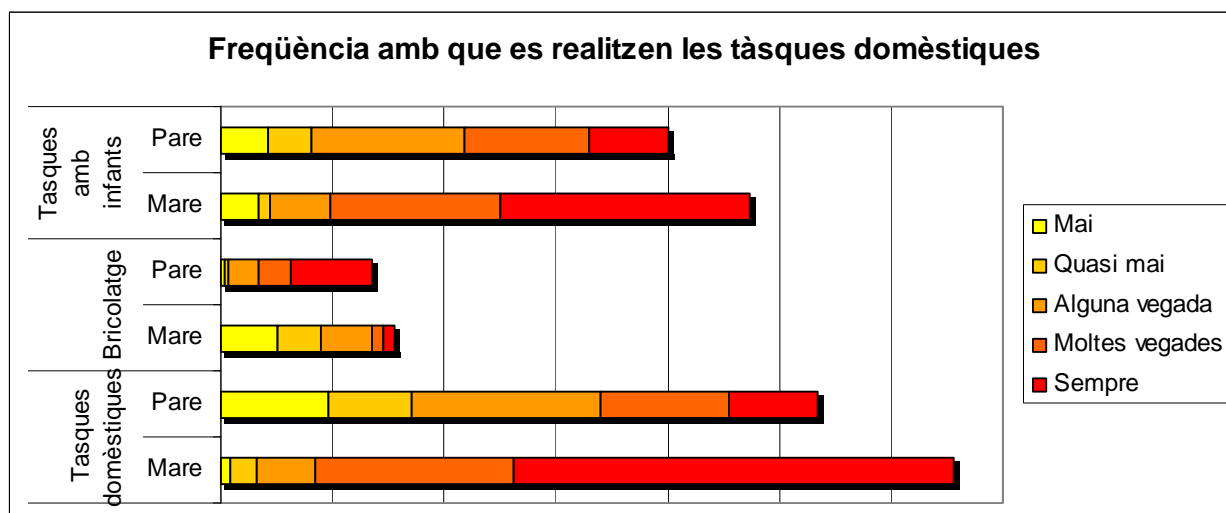
Podem comprovar que tot i que hi hagi famílies on només puguin realitzar les tasques domèstiques o la mare o el pare (perquè no hi ha ningú més, i sense tenir en compte els infants) , en les famílies de parella heterosexual, les tasques les continuen fent les mares en un percentatge molt elevat en comparació del pare.

I per acabar amb les tasques domèstiques, també analitzem en quin percentatge fan les diferents tasques pares i mares:

Dins de tasques amb infants s'inclou: vestir-los, portar-los a l'escola i jugar amb ells.

Per bricolatge entenem arreglar mobles, persianes, endolls, etc.

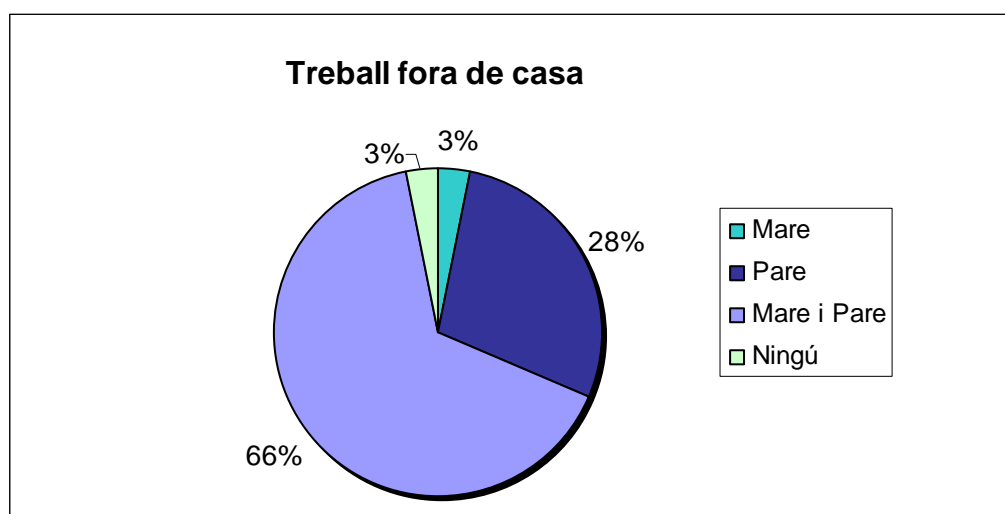
I les tasques domèstiques són cuinar, planxar, netejar i fer la compra.



Gràfic 32: Freqüència de realització de tasques domèstiques per sectors

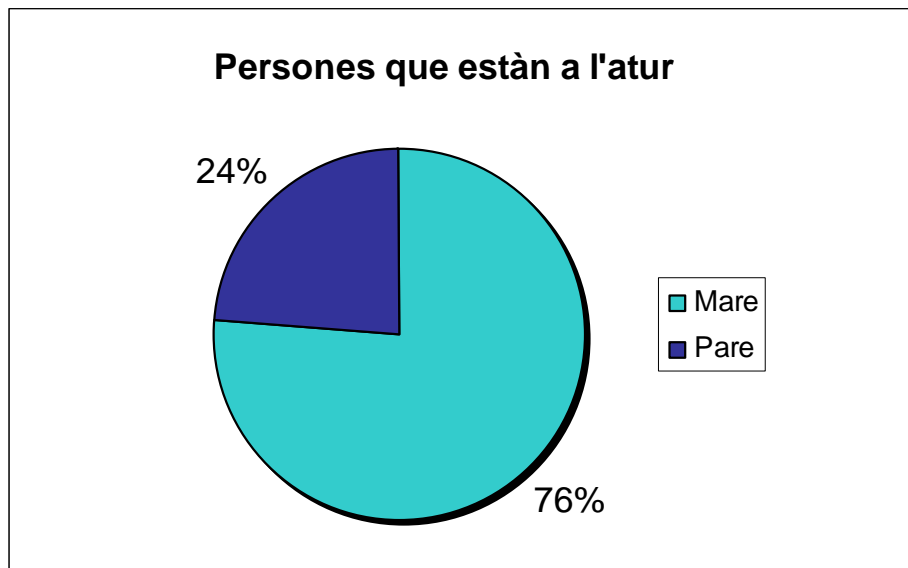
Gens sorprenentment, encara que els pares no es preocupin gaire per realitzar les tasques amb els infants i les domèstiques, un 54% d'ells s'ocupen sempre del bricolatge: seguint el model tradicional masculí, els homes estan més capacitats per realitzar tasques que necessitin mà d'obra forçada.

Ara que ja hem afirmat que el treball reproductiu és majoritàriament realitzat per les mares, hem de comprovar que el treball productiu sigui assumit pels pares:



Gràfic 33: Treball fora de casa: productiu.

Ens trobem en el mateix fet que amb el treball reproductiu però a la inversa: Al 66% de famílies tant la mare com el pare treballen fora de casa, però hi ha un percentatge molt més elevat de famílies en que l'única persona que treballa és el pare, amb un valor del 28%, respecte al de mares, que és d'un 3%.



Gràfic 34: Persones a l'atur.

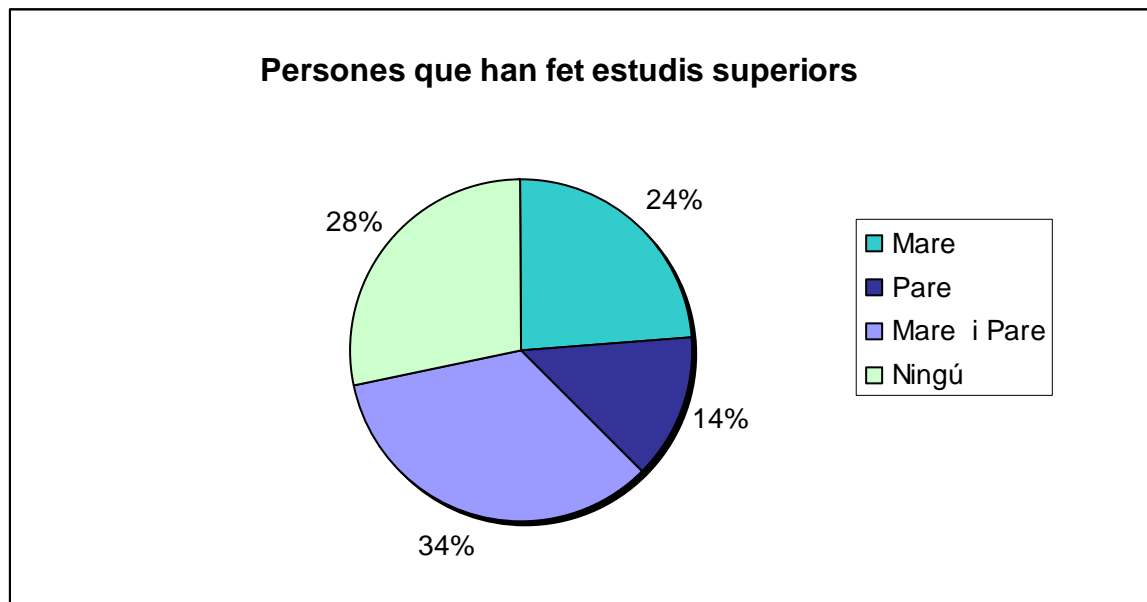
El gràfic d'atur, estretament relacionat amb qui treballa fora de casa, coincideix amb els percentatges de qui treballa fora de casa i qui no.

Del total de famílies amb persones a l'atur, el 24% són pares a l'atur, i el 76% mares. (No m'he trobat cap cas on ambdues persones estiguin a l'atur, per sort).

La discriminació per raó de sexe en l'àmbit laboral és avui en dia un problema greu i un clar símbol de l'existència del sexisme a la nostra societat.

Més de tres quarts parts de les famílies de l'institut on hi ha algú a l'atur són mares. Pot influir això, en les ganes d'aprendre de les seves filles? "Perquè fer-ho, si acabarem a l'atur com les nostres mares?" És un assumpte delicat.

Relacionat també amb el treball i l'atur, hi ha els estudis que han realitzat les mares i els pares:

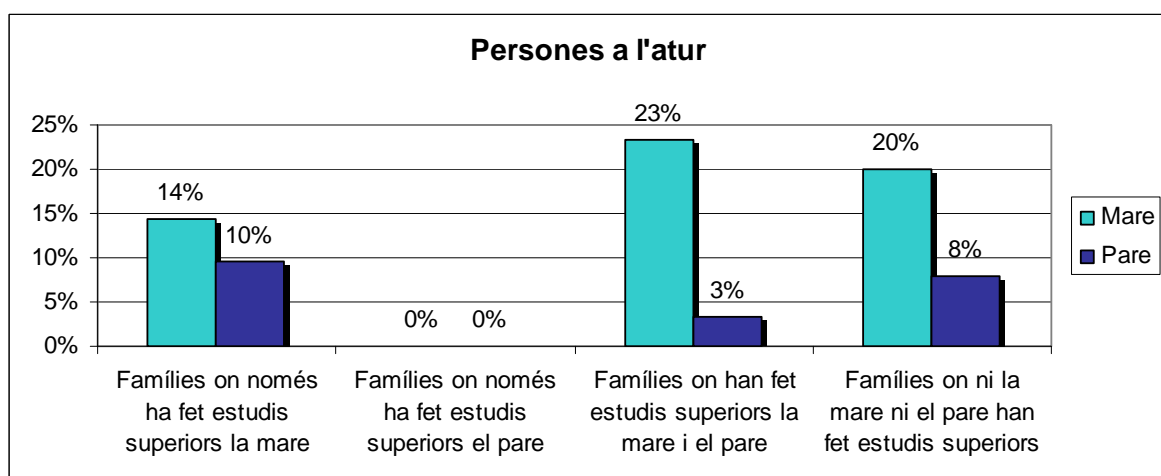


Gràfic 35: Persones que han fet estudis superiors

Tot i que el que predomina és que tant la mare com el pare han fet estudis superiors (del tipus universitat o formació professional), hi ha un percentatge més alt de famílies on només la mare ha fet estudis superiors, amb un 24%, que no pas de pares, amb un 14%.

Com s'explica llavors, que si hi ha més famílies on només mares han fet estudis superiors, hi hagi tantes mares a l'atur?

He fet un gràfic que ho relaciona per veure-ho més clar:



Gràfic 36: Persones a l'atur segons la família que tenen

És un gràfic una mica complicat d'entendre; això és el que expressa:

En famílies on només la mare ha fet estudis superiors, el 24% de persones està a l'atur: un 14% són mares, i un 10% són pares. Vol dir que hi ha més famílies on mares que han fet estudis superiors estan a l'atur i que no pas famílies on pares que no han fet estudis superiors estan a l'atur.

Una mostra clara de que al món laboral no hi ha igualtat d'oportunitats per a pares i mares.

En famílies on només ha fet estudis superiors el pare no hi ha ningú a l'atur: ni la mare ni el pare. Cal dir que aquestes són només el 14% de totes les famílies, com hem vist a la gràfica anterior

En famílies on tant mare com pare han realitzat estudis a la universitat o han fet un FP, el 23% de mares estan a l'atur, i només un 3% dels pares.

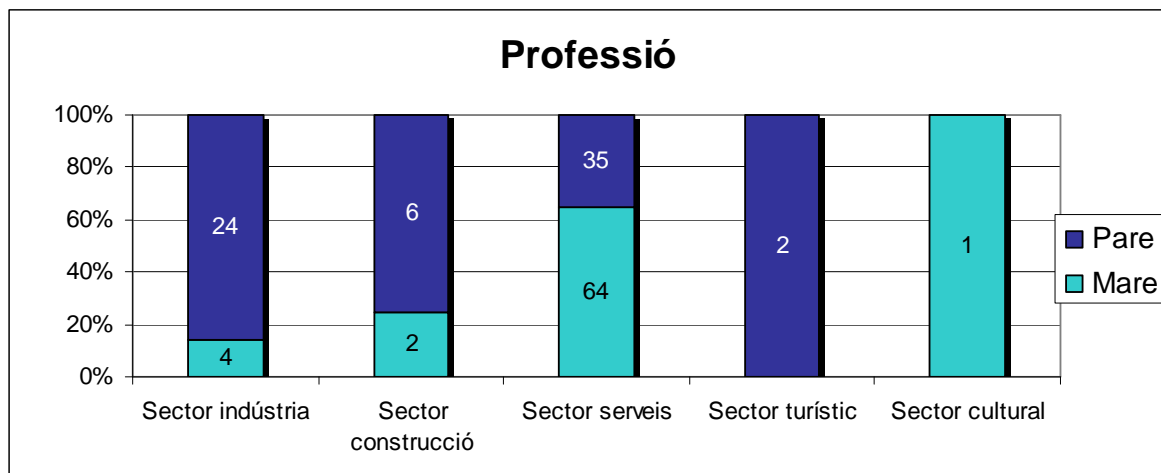
I per últim, en famílies on ni pare ni mare han fet estudis superiors, el 20% de famílies té les mares a l'atur, i el 8% de famílies té el pare a l'atur.

Això vol dir que, de mares totals que han fet estudis superiors, el 20% estan a l'atur, i de pares que han fet estudis superiors, que hem vist abans que són el 10% menys que de mares, només el 2% estan a l'atur.

Els resultats dels anàlisi són alarmants: fa molts anys que és permesa l'entrada de les dones als estudis (incloent-hi estudis superiors) i al marc laboral, i per tant la gent pensa que el problema ja està solucionat, i els qui no ho pensen, suposen que falta poc per igualar les condicions de vida de homes i dones. No és fins que un no veu els números reals que se n'adona de quanta feina ens queda per fer: les dones, continuen i ho faran durant molt temps si no es crea consciència social, sota el tòpic de "mestresses de la llar" per l'herència cultural i la pressió social.

Interessa també saber quina és la professió de la mare i la professió del pare, per a saber si, a més, segueixen els rols i estereotips tradicionals de gènere.

He dividit en cinc sectors, els mateixos que utilitza Idescat (Institut d'Estadística de Catalunya), totes les professions: sector indústria (on es situa, per exemple, l'enginyeria), sector de construcció (arquitectes, paletes), sector de serveis (totes aquelles persones que treballen directament de cara al públic, etc.), sector turístic (agències de viatge, hostaleria, etc.) i per últim, sector cultural (tot allò relacionat amb la cultura: actors i actrius, músics, treballadors/es en museus, etc)

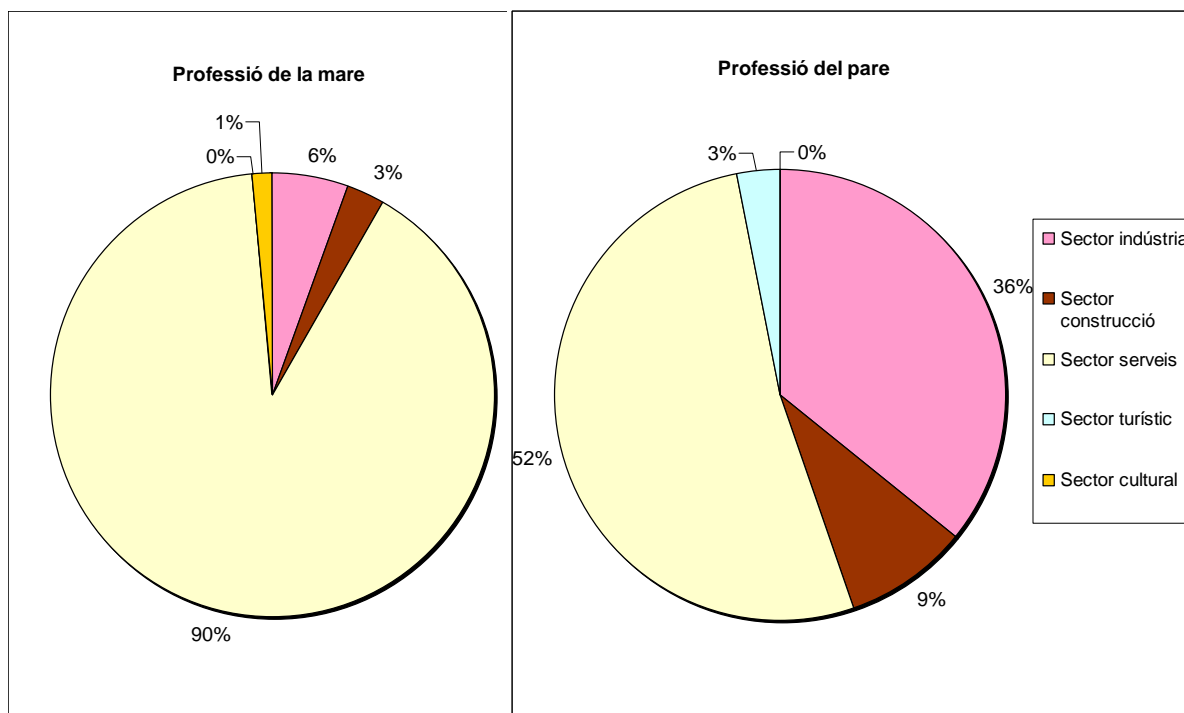


Gràfic 37: Professi3 de mares i pares.

Es diferencia clarament una tendència a reproduir els models tradicionals de gènere: els homes ocupen gran part del sector de la indústria, en un 86%, i del sector de construcci3, en un 75%.

I les mares ocupen el sector de serveis en un 65% el sector de serveis.

El sector turístic i cultural en aquest cas és bastant aleatori ja que només dues persones treballen en el sector turístic, i dues en el sector cultural. Tot i aix3, aquests dos sectors, que es consideren més aptes per a dones, estan ocupats en un 67% per homes (per3 no hem d'oblidar que només tres persones treballen en aquests sectors).



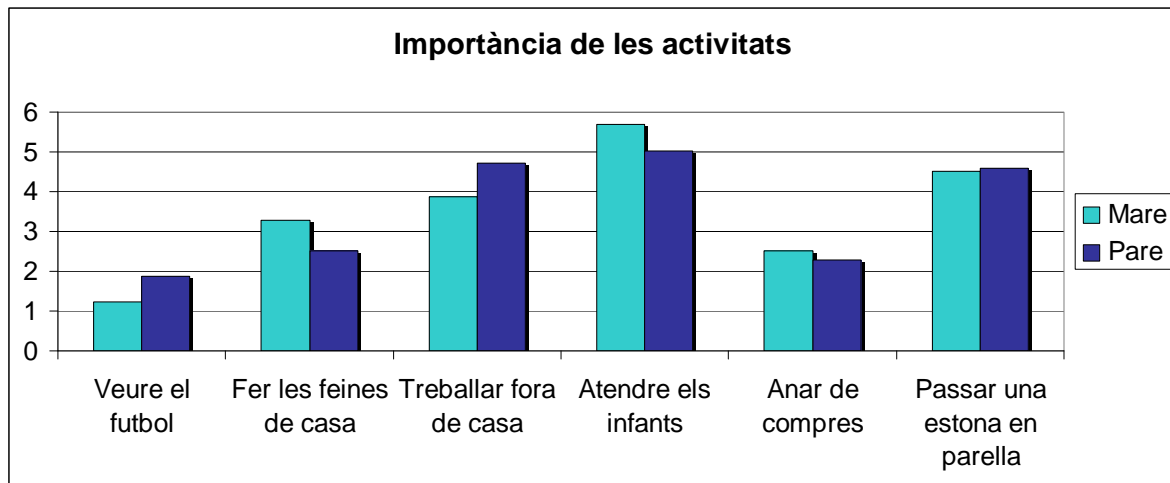
Gràfic 38: Professió de les mares.

Gràfic 39: Professió dels pares

Del total de mares, un 90% treballen en el sector de serveis. És a dir, a part de no haver-hi igualtat d'oportunitats a l'hora de treballar, les dones estan determinades a treballar de cara el públic, perquè "això és el que fan millor". És veritat que la professió que exerceixen és elecció pròpia, però la pressió social també les encamina a comportar-se d'una determinada manera: també formen part d'aquesta pressió social els centres (com estem veient a mesura que avança el treball).

En canvi, els pares tenen més llibertat d'elecció: La majoria, el 52%, treballen al sector de serveis, el 36% al sector de la indústria i el 9% al sector turístic.

Per acabar amb la família, he volgut saber quina importància tenien per a mares i per a pares una sèrie d'activitats: veure el futbol, fer les feines de casa, treballar fora de casa, atendre els infants, anar de compres i passar una estona en parella. Les havien d'ordenar de l'1 al 6, i els resultats són aquests (6 com a més important i 1 com a menys)



Gràfic 40: Importància de les activitats per a famílies.

S'observa que tant mares com pares valoren, per mitjana, com a més important atendre els infants i com a menys veure el futbol. Però hi ha diferències clares:

Els pares valoren més veure el futbol que les mares i anar de compres ho valoren més les mares.

Fer les feines de casa i atendre els infants té més importància per mares que per pares, i treballar fora de casa en canvi, els importa més a pares que a mares: és el que dèiem sobre el treball productiu i el reproductiu.

Passar una estona en parella, sorprenentment, és més valorat per els pares; però la diferència és molt petita.

3.4.1. Conclusions generals de les famílies

Tot i que últimament s'acostumi a parlar de “la gran millora de la situació de les dones” i de que “estem arribant a la igualtat”, les dades són clares: els rols i estereotips tradicionals de gènere es continuen reproduint, provocant una limitació d'oportunitats a la vida de les dones i també, encara que en menor grau, a la vida dels homes.

Analitzo les tasques domèstiques, el treball fora de casa, l'atur i els estudis de les famílies, la professió de mares i pares i quina posició tenen respecte una sèrie d'activitats si estàvem parlant del sexisme a l'adolescència perquè, com hem dit, les famílies són un model de referència per a l'alumnat i molt del que viuen repercuteix en ells i elles: El que fan els pares i les mares, probablement ho adoptin els fills i les filles, la seva manera de pensar i la seva perspectiva del món es basa en la seva experiència que, en gran part, està lligada als seus familiars.

4.3. Organització al centre

Per a una educació de qualitat són fonamentals la bona organització i definició de les bases del centre i la coherència entre el que s'ensenya a l'alumnat i el que fa el professorat. Si es vol educar en igualtat però a l'organització del mateix equip docent hi ha rols i actituds sexistes, mai s'arribarà a la vertadera educació igualitària.

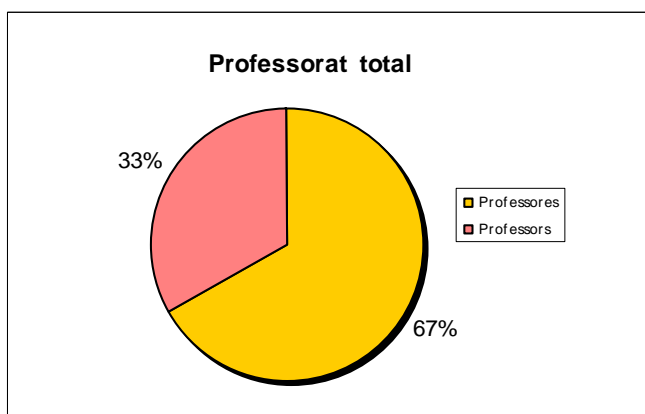
Per tant, és necessari fer un petit estudi de les bases del centre i comprovar si s'observa una igualtat de càrrecs de professors i professores, un seguiment de rols i estereotips tradicionals de gènere del personal no docent, i un projecte educatiu que es basa en la igualtat d'oportunitats

Per analitzar si es reproduïen patrons sexistes a l'organització del centre he examinat l'estructura de l'equip docent i el projecte educatiu i he passat enquestes al professorat.

Taula 4: Ocupació dels professors i les professores al centre

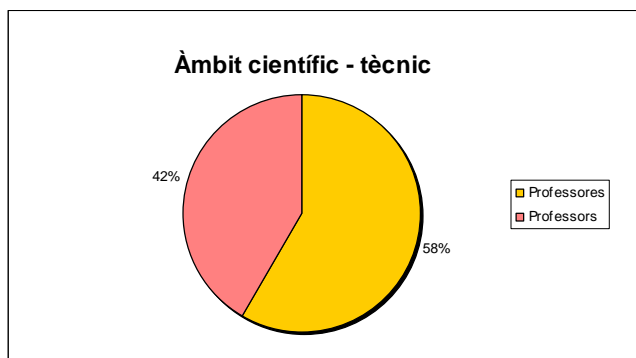
| Estructura didàctica | Professores | Professors | Total |
|---|--------------------|-------------------|--------------|
| Número total | 24 | 12 | 36 |
| Direcció | | 1 | 1 |
| Cap d'estudis | | 1 | 1 |
| Secretaria | 1 | | 1 |
| Coordinació Pedagògica | 1 | | 1 |
| Àmbit lingüístic | 12 | 2 | 14 |
| Cap d'àmbit lingüístic | 1 | | 1 |
| Àmbit científic – humanístic | 5 | 3 | 8 |
| Cap d'àmbit científic – humanístic | 1 | | 1 |
| Àmbit científic – tècnic | 7 | 5 | 12 |
| Cap d'àmbit científic – tècnic | 1 | | 1 |
| Àmbit d'expressió | | 2 | 2 |
| Cap d'àmbit d'expressió | | 1 | 1 |

L'educació es considerada una feina orientada al sexe femení ja que segons els models tradicionals de gènere, la dona és l'encarregada del cuidat de les persones i per tant també de l'educació. A l'institut, un 33% del professorat són homes i un 67% són dones.



Gràfic 41: Professorat total per sexes.

4.3.1. Àmbits en que es distribueix el professorat



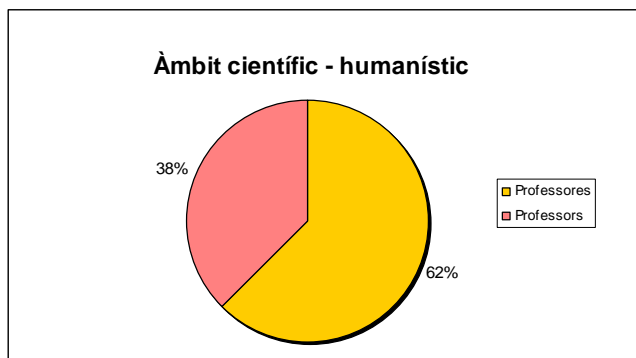
Gràfic 42: Professorat que ocupa l'àmbit científic-tècnic.



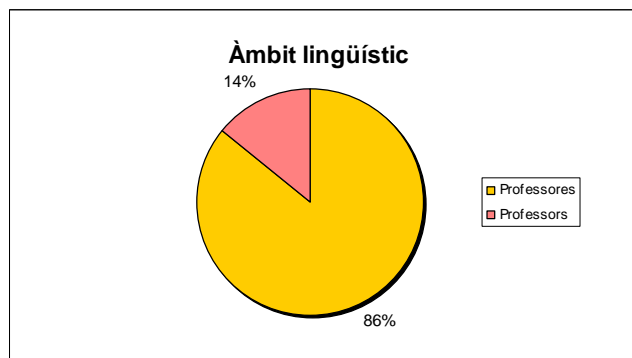
Gràfic 43: Professorat que ocupa l'àmbit d'expressió.

Tot i això, dins de l'educació hi ha àmbits on hi ha predominança de professors, aquests són el científic – tècnic i el d'expressió. Aquí a l'institut, però, només un 42% del professorat de l'àmbit científic – tècnic són homes, en canvi un 58% són dones. (No hem d'oblidar que hi ha exactament el doble de professores que de professors, i que si el número total de professores fos igual que al de professors, i hi hagués, per tant, la meitat de professores a cada àmbit, la relació seria de 41% professores i 59% professors.)

A l'àmbit d'expressió no hi ha cap professora, per tant, el 100% són homes. L'educació física sempre ha estat considerada assignatura de nois i, de fet, a la mateixa assignatura no se'ls demana el mateix a noies i a nois.



Gràfic 44: Professorat que ocupa l'àmbit científic-humanístic.



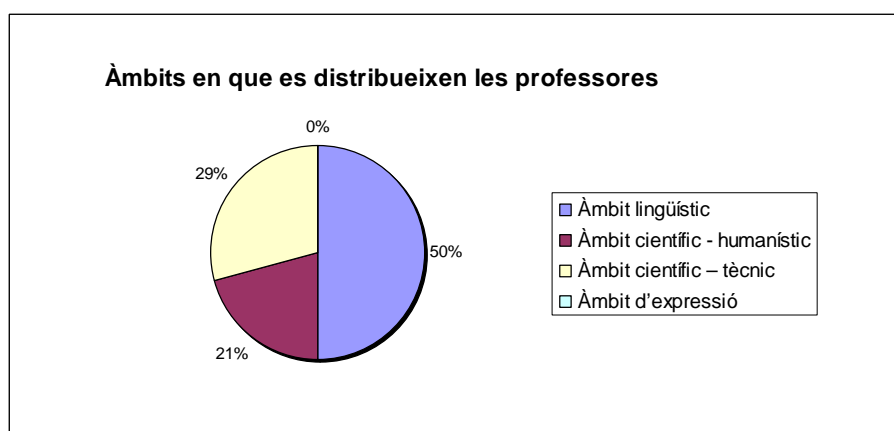
Gràfic 45: Professorat que ocupa l'àmbit lingüístic.

Els àmbits educatius que coincideixen amb els rols de les dones són tots els altres.

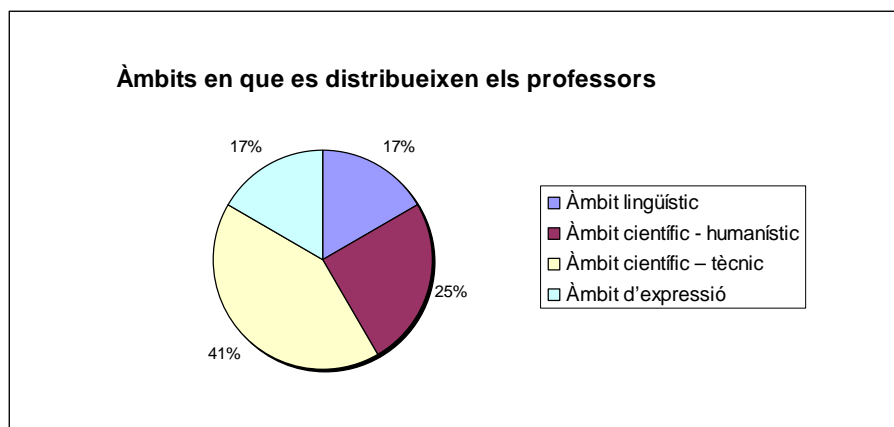
A l'àmbit científic – humanístic, per la seva funció social: estan més encarats a feines de cara al públic, i, a més, són menys valorades. Les professores de l'institut ocupen el 62% del professorat a aquest àmbit.

L'àmbit lingüístic, com el científic – humanístic, és un perímetre que és infravalorat per la societat. Només un 14% són del professorat en aquest àmbit són homes.

He analitzat el número de professors i professores segons l'àmbit i la seva relació; els gràfics que hi ha a continuació mostren el número de professors que hi ha cada àmbit en relació a la resta d'àmbits i el mateix amb les professores.



Gràfic 46: Àmbits on es distribueixen les professores



Gràfic 47: Àmbits on es distribueixen els professors

És fàcil observar el que ja he comentat que les dones solen ocupar àmbits lingüístics i científic – humanístics, i en canvi, els homes acostumen a treballar en els àmbits científic – tècnic i d'expressió.

4.3.2. Càrrecs docents

Com ja hem vist, si que s'observa una reproducció dels rols de gènere en quant als àmbits en que treballen professors i professores, tot i així, el que no s'observa és una desigualtat de càrrecs favorable als homes, com acostuma a passar.

Podem veure que totes les caps d'àmbit són dones: Tant a l'àmbit científic – tècnic, al d'expressió, al científic – humanístic i al lingüístic.

Podria ser considerat una desigualtat d'oportunitats respecte els homes, ja que les dones sembla ser que es consideren més vàlides per a l'educació?

Tenint en compte que del professorat total, els homes formen part en un 33%, no es pot assegurar que aquest sigui el motiu.

La direcció si que està ocupada per un home, però aquest és, probablement, un fet aleatori, ja que al ser una sola persona hi ha un 50% de possibilitats de que sigui un home, i el mateix percentatge per a una dona.

És cert que el cap d'estudis és un home, però tant la secretaria com la coordinació pedagògica són dirigides per dones.

És a dir, en els càrrecs de més importància del centre no s'observa cap desigualtat per raó de sexe entre el professorat.

4.3.3. Càrrecs no docents

| Coordinacions no docents | Professores | Professors | Total |
|--------------------------------------|--------------------|-------------------|--------------|
| Estada a l'empresa | 1 | | 1 |
| Sortides | | 1 | 1 |
| Riscos laborals i seguretat | 2 | | 2 |
| PAC/PROA | | 1 | 1 |
| Biblioteca | 1 | | 1 |
| Estades lingüístico-culturals | 1 | | 1 |
| Gestió d'expedients | | 1 | 1 |
| Comissió TAC i comunicació | | 3 | 3 |
| Total | 5 | 6 | 11 |

Taula 5: Coordinacions no docent del professorat.

Aquesta taula mostra qui s'ocupa de cada tasca no docent del centre, si un professor o una professora.

El percentatge de càrrecs total és igualitari: les dones ocupen un 45% dels càrrecs i els homes l'altre 55%. La diferència en percentatge pot semblar elevada, però s'ha de tenir en compte que estem parlant de només 11 persones i que, per tant, la diferència és només d'una persona.

| Personal no docent | Dones | Homes | Total |
|---------------------------|--------------|--------------|--------------|
| Secretaria | 2 | | 2 |
| Consergeria | 1 | 1 | 2 |
| Bar | 2 | | 2 |
| Neteja | 2 | | 2 |
| Tècnics | | 2 | 2 |
| Total | 7 | 3 | 10 |

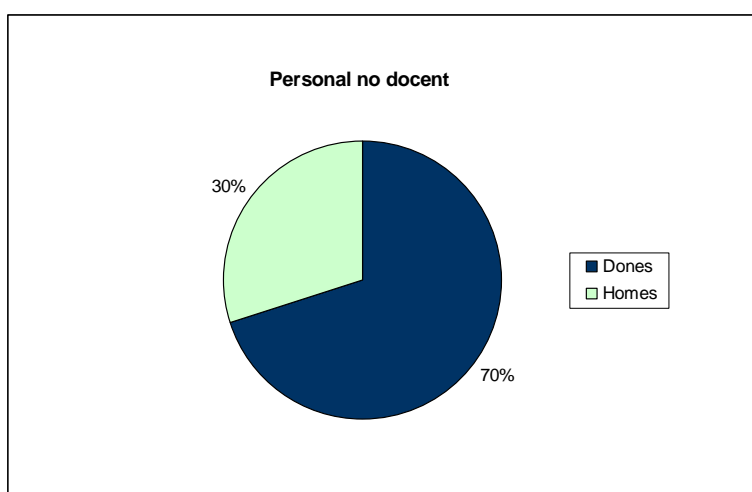
Taula 6: Tasques del personal no docent.

En el personal no docent, en canvi, sí que es mostra un seguiment dels rols notable:

Com es pot advertir a la taula i al gràfic, un 70% d'aquestes persones són dones.

El personal no docent, considerat de menor valor que la resta de personal d'un institut, s'ocupa de tasques semblants a les domèstiques: manteniment, neteja, seguiment, etc.

El fet de que més de la majoria d'aquests càrrecs estiguin ocupats per dones, és un indicatiu clar de la desigualtat de gènere en els rols tradicionals.



Gràfic 48: Personal no docent per sexes

No tan sols això, sinó que, a més, el càrrec que omplen la majoria d'homes d'aquesta categoria de personal no docent és el de tècnics: un 66% (dos de tres), i n'ocupen el 100% (tots els tècnics de l'institut són homes)

Les dones, en canvi, ocupen el 100% de càrrecs com secretaria, bar i neteja.

El fet de que només hi hagi dues persones per càrrec, podria conduir a la idea de que, que el 100% estigui ocupat només per homes, o només per dones, és atzarós. Però si pensem que hi ha 6 càrrecs i en 5 d'aquests, el 83%, es reproduïxen els rols de gènere, es veu clar que aquest fet no és aleatori.

Com he dit abans, aquests càrrecs són comparables a les tasques domèstiques, i com més endavant observarem, els resultats de qui fa les tasques entre el personal no docent i les famílies són molt semblants.

4.3.4. Professorat

Els professors i les professores del centre són qui s'encarrega de l'educació de l'alumnat i, per tant, hi influeixen tan positivament com negativament.

En un centre escolar, les i els alumnes no només aprenen els conceptes teòrics i específics de cada assignatura, si no que també recullen una sèrie d'hàbits, costums i actituds que transmet el professorat indirectament.

És per això, que ens cal analitzar si el professorat té actituds sexistes, perquè si és així, propulsa a l'alumne/a a imitar aquestes actituds (encara que ho faci inconscientment).

El que analitzo del professorat és si segueix els rols i estereotips tradicionals de gènere, si té un tracte igualitari amb nois i noies, i, igual que amb l'alumnat, quina és la seva familiaritat amb el "món del sexisme".

La mostra que he agafat per analitzar han estat aproximadament la meitat del professorat, 23 persones, aleatòriament.

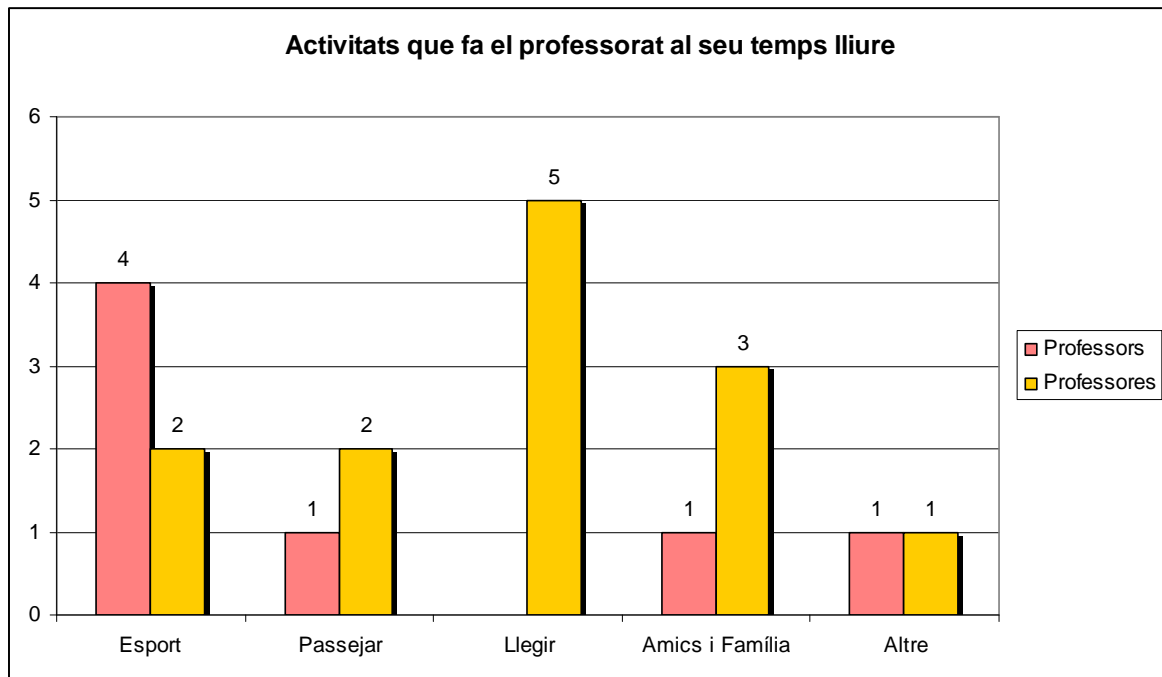
4.3.4.1. Reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere

Als gràfic 41, 42, 43, 44, 45, 46 i 47, ja hem observat que els professors i les professores segueix els models tradicionals de gènere en quant a els àmbits on estan distribuïts.

Igual que amb l'alumnat, analitzarem ara, si les activitats que fa el professorat al temps lliure coincideixen amb aquests models.

*Alguns professors i algunes professores m'indicaven que feien més d'una activitat al seu temps lliure, i he triat, per tant, la primera que posaven: és la primera que els ve en ment.

Això vol dir que en realitat, el gràfic no mostra què fan els professors i les professores al seu temps lliure, sinó que ensenya quina és l'activitat que prefereixen o que realitzen amb més freqüència (probablement)



Gràfic 49: Activitats realitzades al temps lliure, professorat.

Com ja hem comentat, les activitats es poden dividir entre les que es consideren “masculines” i les que es consideren “femenines”.

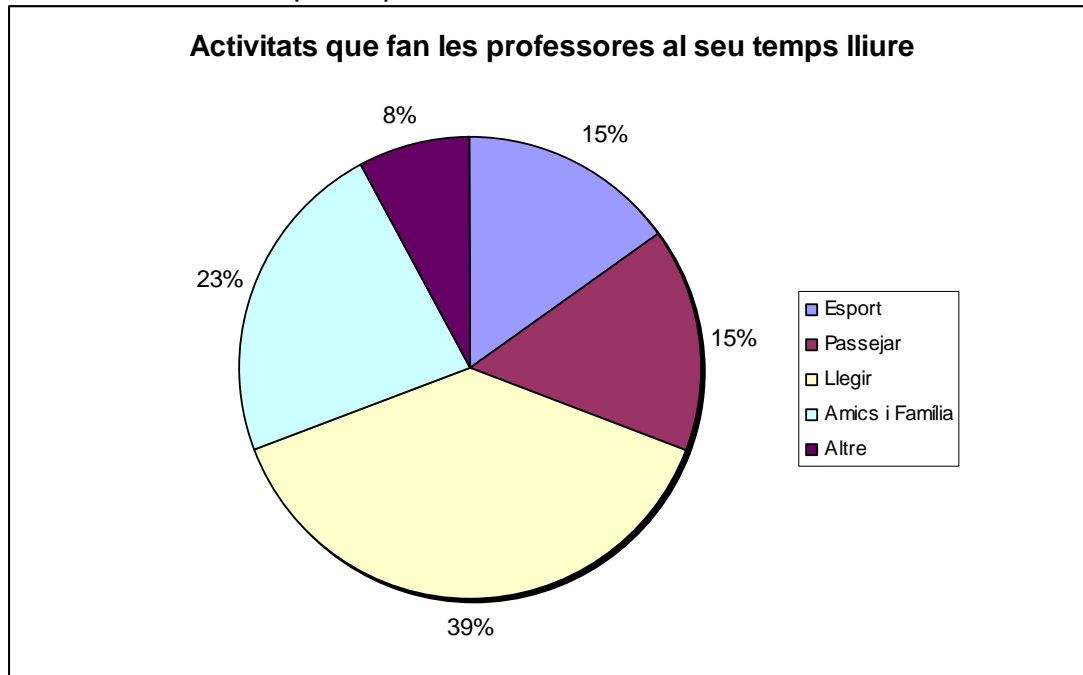
L'esport, que és vista com una activitat més enfocada a homes, per la seva condició física, a l'institut també és més comuna entre professors: el doble de professors fan esport al seu somriure respecte a les professores.

Passejar és una activitat neutral: primerament, perquè hi ha moltes maneres de passejar que sí que es podrien classificar entre el que acostumen a fer els homes i el que acostumen a fer les dones, però com a general, és una activitat que entra tant als estereotips masculins com als femenins. Entre el professorat, el 67% que en el seu temps lliure va a passejar són dones, i el 33% homes.

M'ha sorprès el fet de que la lectura sigui el 100% realitzada per dones, i que cap professor la tingui com a primera opció. Però, com hem comentat, la lectura i les llengües són activitats enfocades a les dones.

En quant a passar una estona entre amics i famílies el resultat és clar: tres quartes parts que prefereixen aquesta activitat per fer al seu temps lliure són dones, i el 25% restant, homes.

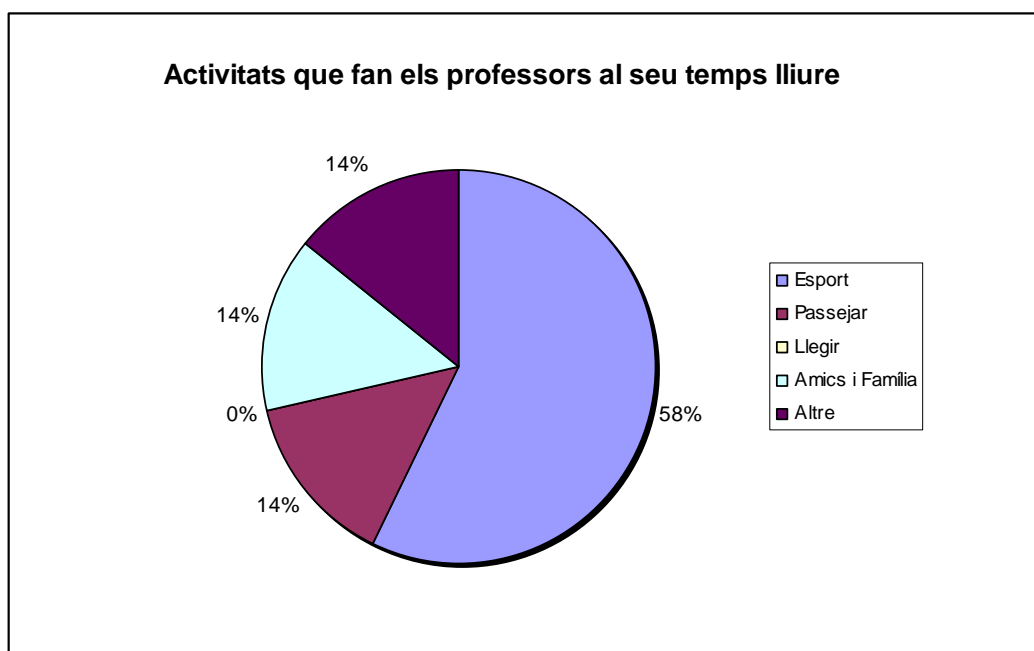
Ho analitzem també per separat:



Gràfic 50: Activitats que fan les professores al seu temps lliure.

Entre les professores, es nota predominança de la lectura, en un 39%, seguit per passar una estona amb amics o família, amb un 23%, reproduint així el rol de “cuidadores de la gent” que les envolta.

És un bon senyal que el 15% de les dones facin esport al seu temps lliure com a activitat preferent, però tot i així, continua sent molt poc si ho comparem amb el 58% de professors que ho fan (com veiem a la gràfica 51, la següent)



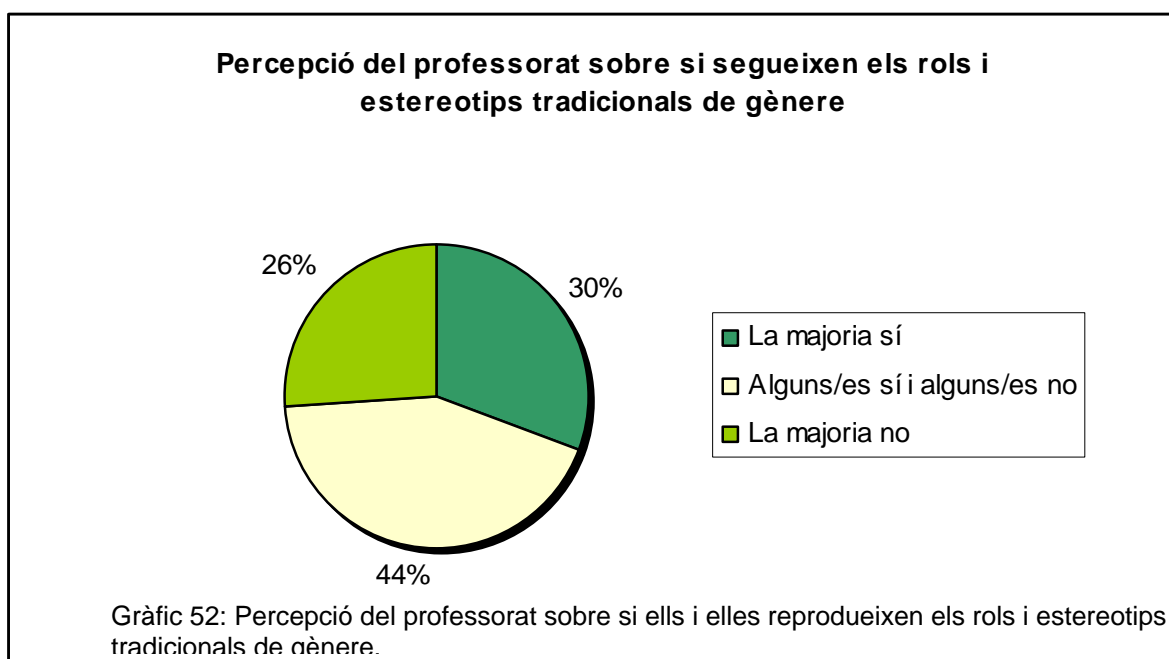
Gràfic 51: Activitats que fan els professors al seu temps lliure.

Com ja hem comentat, una majoria de professors fan esport al seu temps lliure. Passejar està gairebé igualat amb el percentatge de dones que ho fan, amb un 14%.

En canvi, els amics i la família ocupen un 14% en el total de professors. La lectura, com ja hem comentat, és poc freqüent entre els homes.

Podem comprovar que el professorat reproduïx els rols i estereotips tradicionals de gènere però en un grau molt menor al de l'alumnat.

Tot i així, la seva percepció és diferent:



Predomina el professorat que pensa que algunes persones de l'equip docent sí que segueixen els rols i estereotips de gènere tradicionals, però algunes no.

Tot i així, hi ha més professors i professores que creuen que la majoria sí que reproduïen aquests models, amb un 30%; que els i les que creuen que la majoria de professors/es no segueixen aquests rols i estereotips, en un 26%.

No van, per tant, tan mal encaminats.

4.3.4.2. Tracte igualitari entre alumnes

Una de les preguntes fetes al professorat era: Tractes amb igualtat a nois i noies quan ensenyes?

Les respostes possibles eren les següents:

- Sí, sempre
- Ho intento, però a vegades faig més cas a les noies
- Ho intento, però a vegades faig més cas als nois
- No, sempre faig més cas a les noies
- No, sempre faig més cas als nois

Sorprenentment, el 100% de professors m'han respost que sí, que sempre tracten igual a nois i a noies, que no diferencien per raó de sexe.

Tot i així, un 14% d'ells ha indicat entre parèntesi: "ho intento".

Entre les dones, un 93% ha indicat que sempre tracta amb igualtat a ambdós sexes, i el 7% restant diu que ho intenta, però que a vegades fa més cas a les noies.

(Agraeixo la sinceritat)

De les que han afirmat que sempre tracten amb igualtat a nois i noies, són el 21% les que han indicat entre parèntesi que ho intenten.

Per tant, del total de professors i professores que han posat que sempre tracten per igual i no diferencien per raó de sexe a nois i a noies, el 19% han indicat entre parèntesi que, si més no, ho intenten. Aquest "ho intento" sorgeix del dubte: si com a professor/a saps que tractes per igual a nois i a noies no indiques al costat que ho intentes (i menys si l'opció ja hi és) si no és perquè creus que en un grau molt petit tractes millor a un sexe que a l'altre, si no, d'on surt aquest "ho intento"?

En altres paraules, el dubte ha de sortir de la creença que tractes a vegades a un sexe millor que l'altre, sinó no et faria falta intentar-ho. És difícil d'explicar.

Podria haver-hi més d'un motiu perquè això passi:

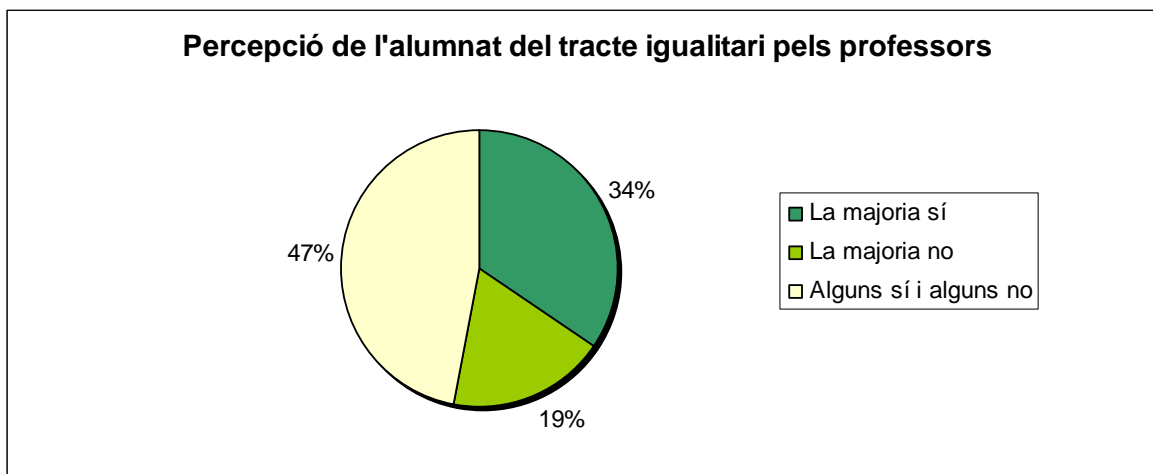
Els professors/es ho posen sense pensar-hi gaire i no se n'adonen que realment canvia les coses.

Potser no són completament sincers perquè els hi fa vergonya o se'n penedeixen de tractar diferents a nois i noies: això és positiu perquè és un indicatiu de que volen canviar-ho.

Això és una hipòtesi personal i per tant, no l'incloc a les conclusions perquè no puc assegurar-la al 100%.

Comprovem si l'alumnat pensa el mateix que el professorat:

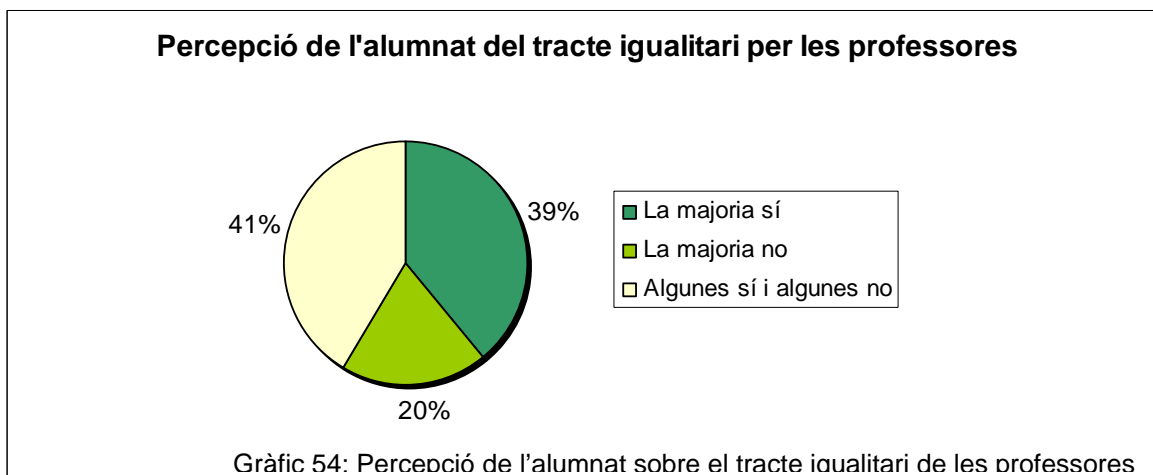
Es va preguntar si creien que professors i professores tractaven igual als dos sexes quan ensenyaven, les respostes són aquestes:



Gràfic 53: Percepció de l'alumnat sobre el tracte igualitari dels professors.

És veritat que el 34% de l'alumnat considera que la majoria de professors sí que tracten igual a nois i noies quan ensenyen, percentatge que supera als que creuen que la majoria no ho fan, que és del 19%.

Tot i així, el percentatge predominant, amb un 47%, és d'alumnes que creuen que alguns professors sí que tracten igual a nois i noies, però alguns altres no. Abans hem comentat que el 100% de professors creia que sí que els tractaven igual (exceptuant aquell 14% dubtós).



Gràfic 54: Percepció de l'alumnat sobre el tracte igualitari de les professores

Amb les professores, els números són molt semblants:

El 39% d'alumnes creu que les professores tracten igual a ambdós sexes i només el 20% creu que no.

El 41%, una xifra més petita que als professors, i que s'aproxima més a la percepció de les professores, on un 7% creia que intentava tractar amb igualtat però tot i així, a vegades feia més cas a les noies. Encara que s'apropi més que amb els resultats dels homes, les diferències entre percepcions de professors/es i alumnes són molt grans.

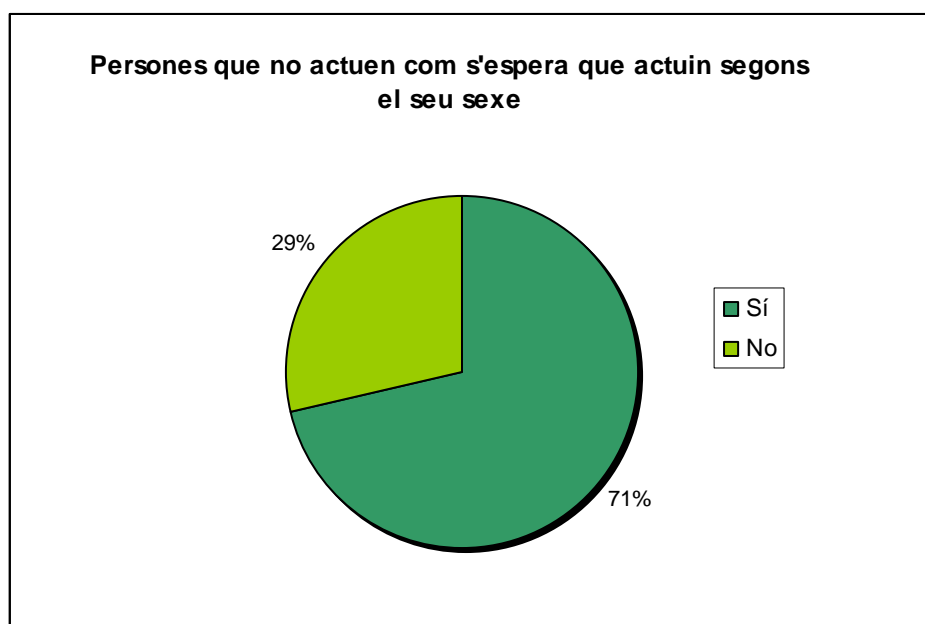
No podem saber, a partir d'aquestes dades, si és veritat o no que alguns professors i algunes professores a vegades no tracten igual a nois i a noies quan ensenyen, però podem saber com es sent l'alumnat, que és el que interessa:

Una part de l'alumnat, un 19% creu que la major part del professorat no fa el mateix cas a nois i a noies quan ensenya, i un 44% creu que una part de professors/es sí que els tracta amb igualtat, però una altra part.

Encara que el professorat no pensi igual que l'alumnat i cregui que la seva actitud no és sexista, potser s'haurien de replantejar la situació i tornar a avaluar els seus comportaments, perquè, al cap hi a la fi, ensenyen a nois i noies, i són ells i elles qui tenen la percepció més directa de com ho fan.

4.3.4.3. Persones que trenquen amb els rols i estereotips tradicionals de gènere

He preguntat a l'equip docent si s'han trobat mai amb alumnes que actuen com s'espera que actuïn les persones de l'altre sexe, és a dir, si han tingut mai algun noi que "actua com és típic" en noies o noies que "actuen com és típic" en nois. En altres paraules, alumnes que no encaixen amb els rols i estereotips tradicionals del seu gènere.



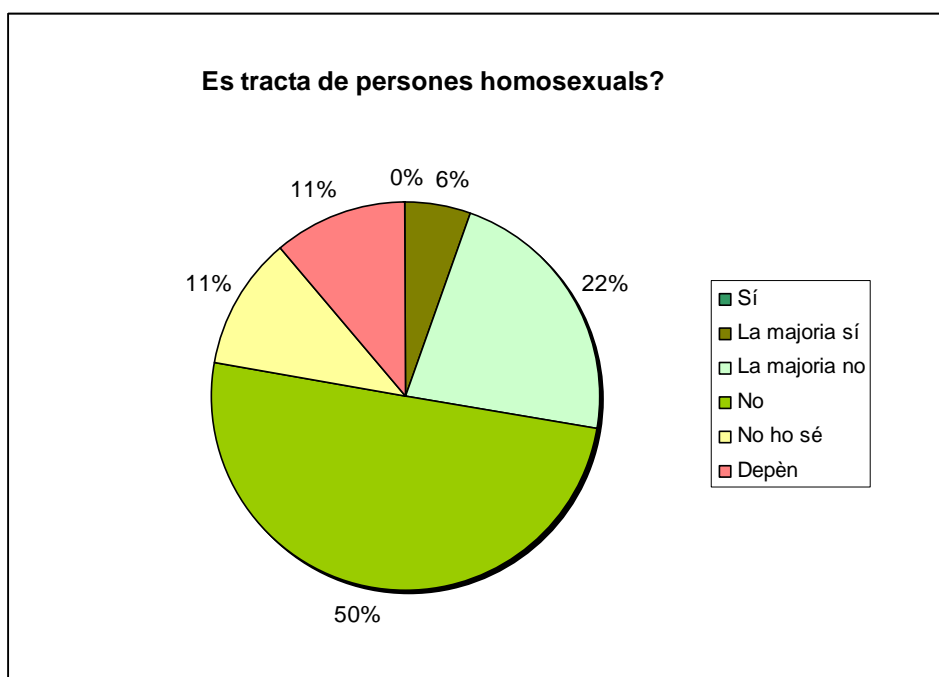
Gràfic 55: Persones que actuen diferent de com s'espera d'elles.

El 71% de professors i professores sí que s'han trobat amb casos d'aquests, i són només el 29% els que no.

La majoria d'aquests que no s'hi ha trobat són professors i professores joves: entre 35 i 45 anys, com és lògic: tenen menys anys d'experiència i per tant han tingut menys alumnes i s'han pogut trobar amb menys casos.

Aquestes dades demostren que, tot i que la majoria d'alumnes reproduïxen rols i estereotips tradicionals, com hem pogut comprovar a l'apartat de l'"Alumnat", n'hi ha almenys una petita part que no ho fan.

També volia saber si pensaven que aquestes persones que trenquen amb els rols i estereotips tradicionals de gèneres són homosexuals, perquè, com s'explica a l'apartat de la part teòrica "Exclusió social" la majoria de gent ho creu, però no sempre és cert.



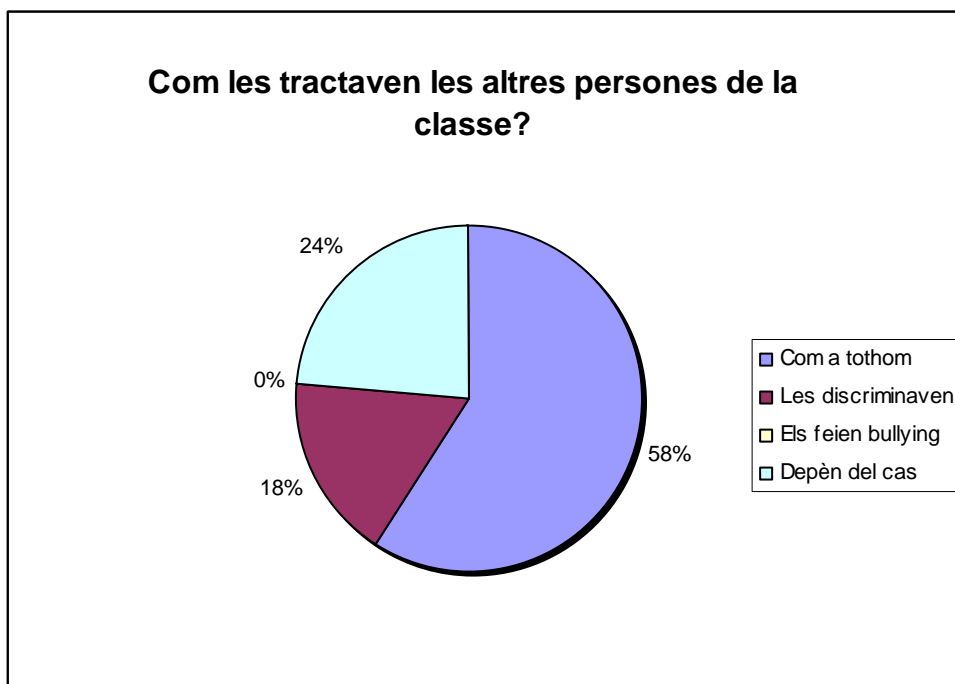
Gràfic 56: Respostes del professorat a la pregunta: Creus que aquestes persones que actuaven diferent de com s'espera del seu sexe són homosexuals?

Molt encertadament, la majoria de professors/es, el 50%, considera que aquestes persones no eren persones homosexuals, i cap pensa que el fet d'actuar com s'espera que actuïn les persones de l'altre sexe i no del teu mateix, vol dir que aquella persona sigui també homosexual.

Només un 6% creu que la majoria sí que ho eren, un 11% considera que depèn del cas i un 11% indica que no ho sap.

Necessitem saber com l'alumnat tracta a aquestes persones que actuen diferent de com s'espera d'ells o elles.

Com que al centre, el professorat és qui millor veu aquestes actituds, els he demanat la seva opinió:

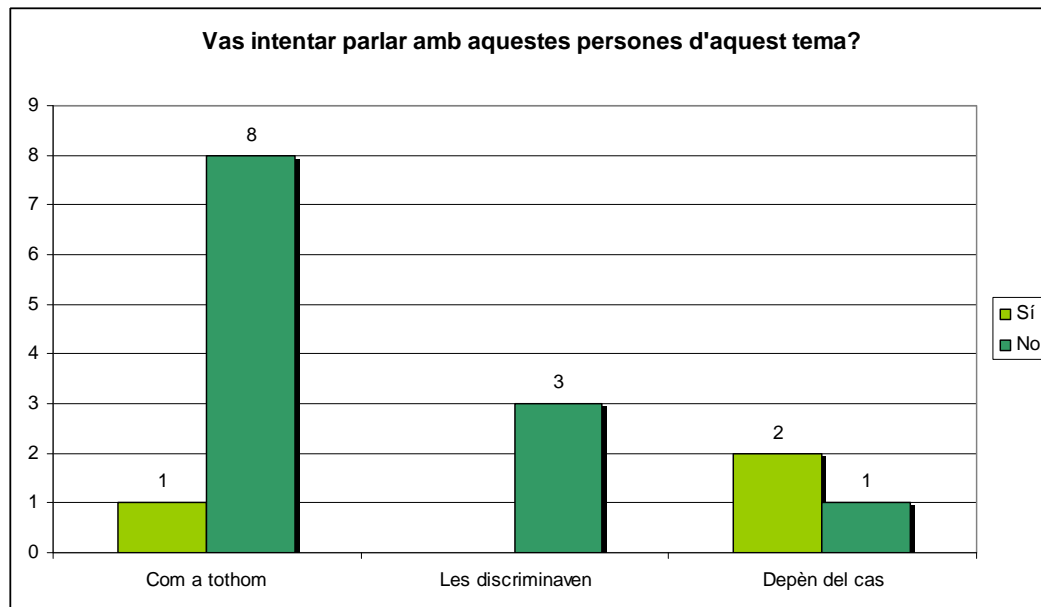


Gràfic 57: Tracte de la resta de companys a persones que actuaven diferent de com s'espera del seu sexe

Pel que sembla, l'experiència del professorat diu que a la majoria de casos les persones que trenquen amb els estereotips del seu gènere eren tractats com a tothom, un 58% dels i les professores ho afirmen.

Un 18% del professorat diu que els i les alumnes no es relacionaven amb elles. La resta, consideren que tots els casos són diferents i no hi ha cap comportament general de per a tots ells.

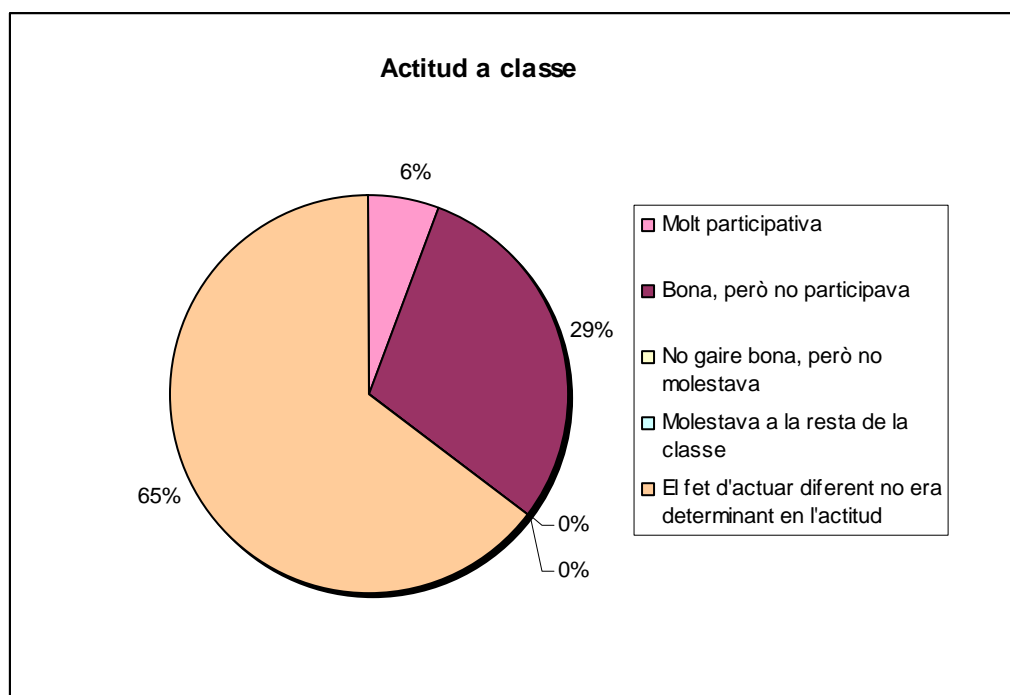
També he volgut saber si els professors i professores van parlar amb aquestes persones per a saber com es sentien, per ajudar-les, etc.:



Gràfic 58: Intent del professorat de persones que actuaven com s'espera que actuïn persones de l'altre sexe.

Només el 20% del professorat va intentar parlar amb persones que actuaven diferent de com s'espera que actuïn en relació al seu sexe. Curiosament, el 33% d'aquestes persones havia vist que la resta de la classe tractava a l'alumne/a en qüestió com a tothom. I cap professor/a va intentar parlar amb una persona amb la qual la resta de companys i companyes no es relacionaven amb ella. Aquest fet mostra poca implicació del professorat envers als problemes de l'alumnat, a classe.

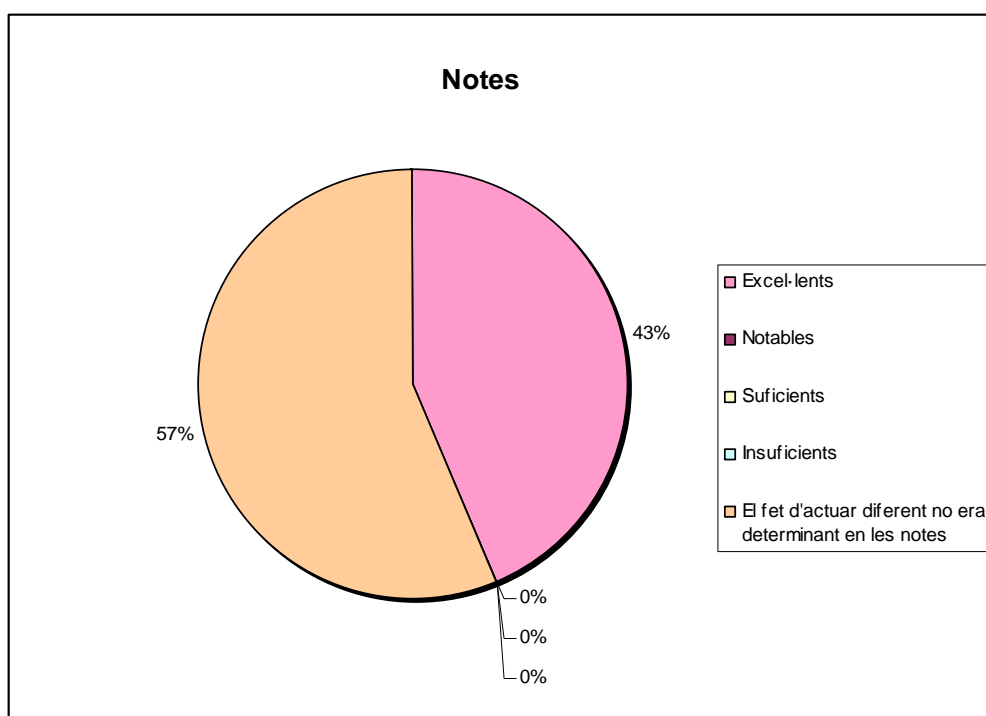
Per acabar amb la situació al voltant de persones que trenquen amb rols i estereotips tradicionals de gènere, mirem com era l'actitud i els notes d'aquestes:



Gràfic 59: Actituds a classe de persones que actuaven diferent de com s'espera del seu sexe.

Observem que la majoria de professors i professores, un 65%, creu que el fet de que aquestes persones actuessin com no s'espera d'elles, no influïa en la seva actitud.

La resta, creu que aquest alumnat tenia una actitud positiva.



Gràfic 60: Notes de persones que actuaven diferent de com s'espera del seu sexe.

Igual que amb l'actitud, una gran part del professorat, en aquest cas el 57%, afirma que aquestes persones no tenien notes diferents pel fet d'actuar diferent. La resta, diu que les notes dels o les alumnes eren excel·lents

Tant amb actitud com amb notes podem veure que la majoria dels i les professors consideren que aquestes persones no han de ser excepcions pel fet d'actuar diferent de com s'espera que actuïn en funció del seu sexe, cosa que valoro molt positivament.

La resta del professorat, creu que aquestes persones tenien unes actituds i notes molt bones.

4.3.4.4. Reacció davant d'una situació de violència de gènere a l'aula

Per últim, els he preguntat què farien en les següents situacions:

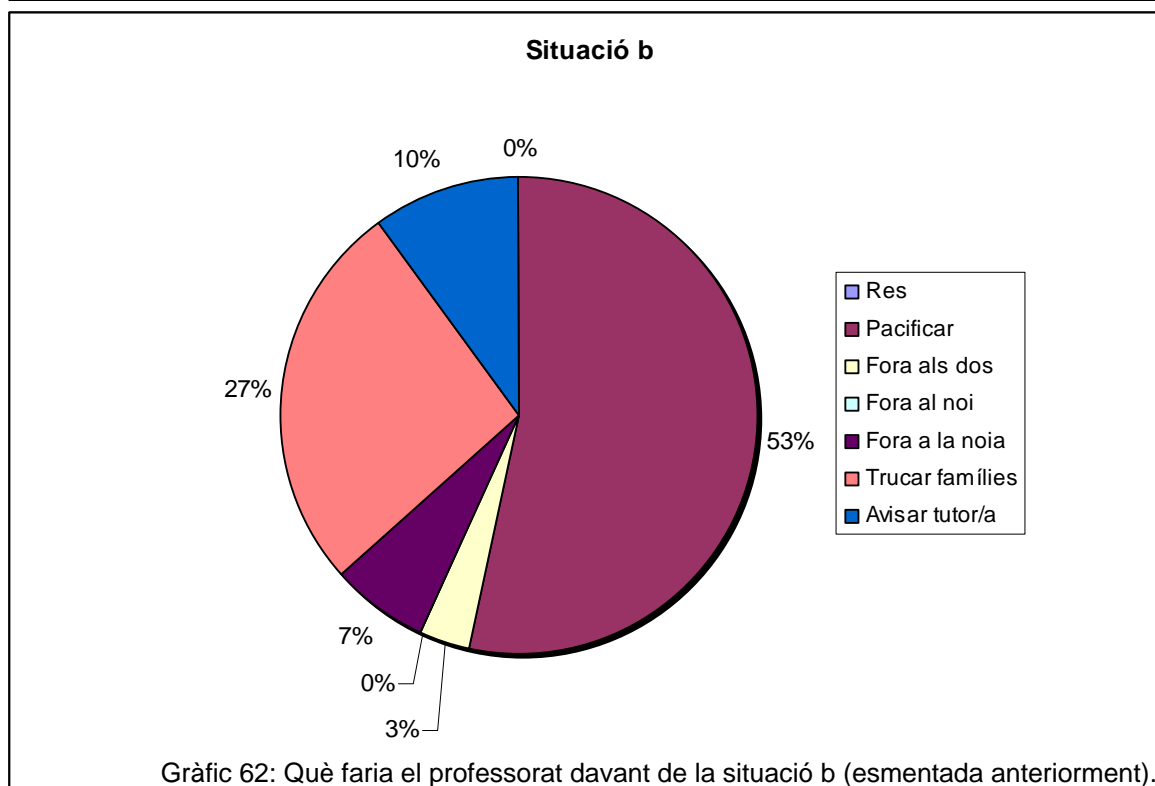
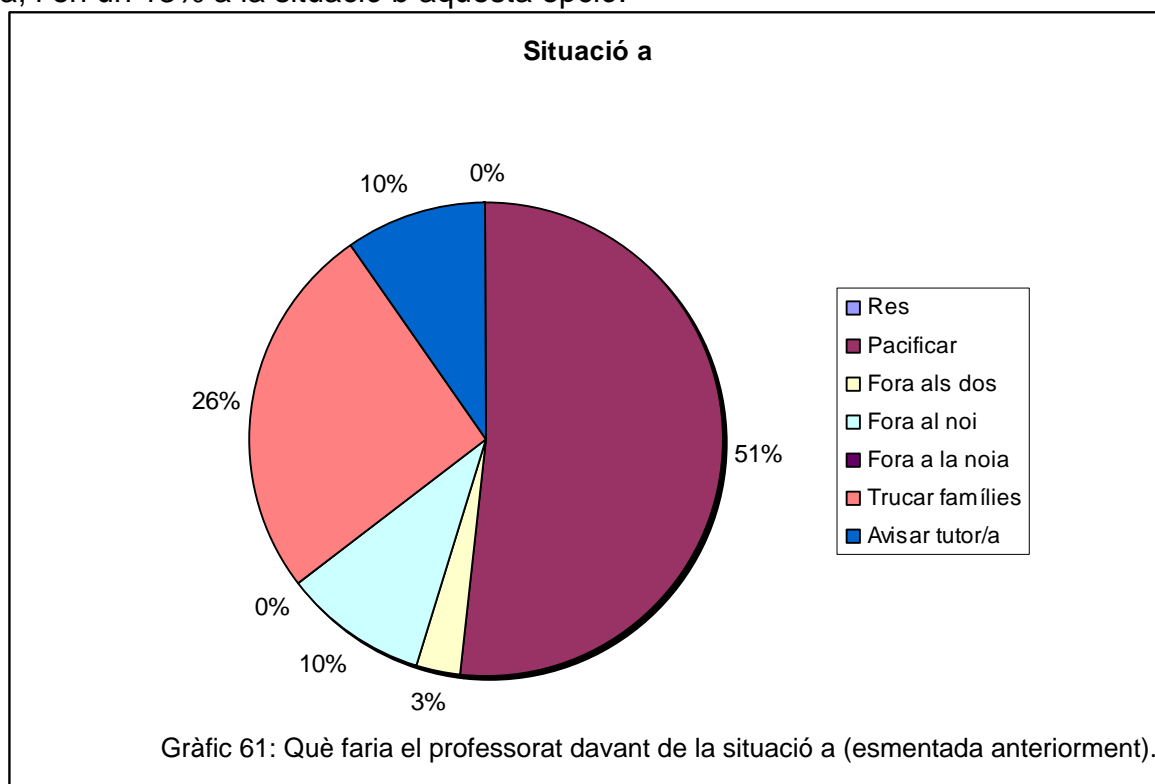
A classe, un alumne/a et diu que hi ha una parella discutint per motius interns de la relació (per exemple, perquè quan un truca a l'altre, aquest no li agafa el telèfon) i que...

- a) El noi amenaça a la noia (i té intenció de pegar-la)
- b) La noia amenaça al noi (i té intenció de pegar-lo)

Les respostes possibles eren les següents:

- Res, no en faig cas
- Intentar arreglar la situació pacíficament
- Fer-los fora de classe als dos
- Fer fora al noi
- Fer fora a la noia
- Trucar als pares i mares de tots dos

Aquesta pregunta respon a la de l'alumnat: és la mateixa situació i una de les seves opcions era avisar al professor, l'alumnat ha triat en un 16% a la situació a, i en un 13% a la situació b aquesta opció:



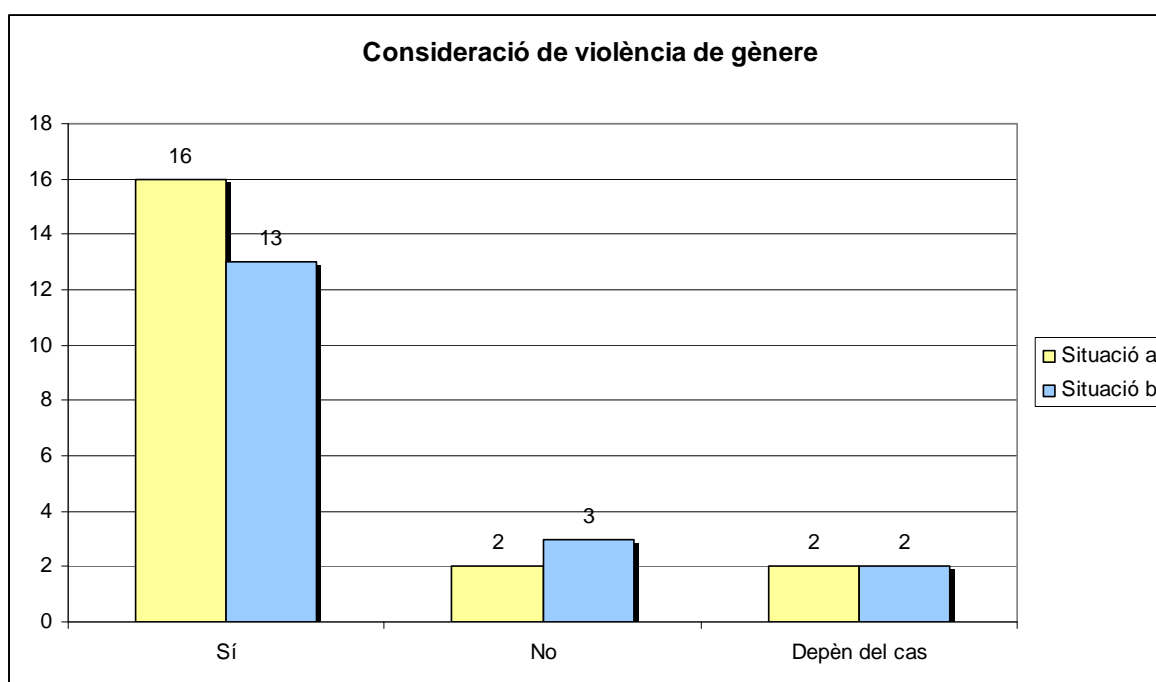
La predominança entre el professorat és d'intentar arreglar la situació pacíficament quan és tant a la situació a, com a la situació b.

Després, entre el 26 i 27% de professors/es, trucarien a les mares i els pares per avisar-los del que ha passat.

Un 10% del professorat en ambdues situacions avisaria als tutors i tutores dels i de les respectius/ves alumnes.

El professorat està preparat, per tant, o això sembla, per arreglar una situació de violència de gènere a l'aula.

També s'ha de dir, que fent fora al noi o fent fora a la noia no s'arregla la situació, si no que s'evita: si no hi ha reflexió, quan surtin de classe o del centre, tornarà a passar el mateix.



Gràfic 63: Consideració de violència de gènere, professorat

Els professors i professores ho tenen més clar que els alumnes: el 88% creu que la situació A és un cas de violència de gènere, i el 81% creu que la situació B ho és.

4.3.5. Conclusions generals en l'organització del centre

Hem observat que, tot i que hi ha una clara reproducció de rols de gènere en quant a els àmbits en que ensenyen professors i professores i en les tasques que exerceixen homes i dones del personal no docent, no es nota una desigualtat d'oportunitats entre homes i dones en els càrrecs del professorat del centre.

s:

Tot i que des del seu punt de vista, no reproduïen els rols i estereotips tradicionals de gènere, els professors i professores del centre ho fan.

Mostren un millor coneixement sobre temes de gènere que l'alumnat, però en canvi, poc interès per aprendre'n més i per temes que afecten als i les adolescents.

M'agradaria senyalar en aquest apartat l'actitud una mica hipòcrita del professorat, que també influeix negativament en l'alumnat: quan els professors o les professores donen unes enquestes, una valoració o un qüestionari per omplir i l'alumnat pregunta: "Podem posar més d'una opció?" o "I si depèn del cas?", en la majoria dels casos, el professorat respon que no, que han de triar una opció, i que han de triar l'opció que es correspongui més amb el que ells i elles creguin, encara que depengui de la situació. Doncs bé, al omplir les enquestes pel meu treball de recerca, els professors senyalaven múltiples opcions i en algunes respostes em deien que no es podia fer una valoració general, perquè tots els casos eren concrets, particulars i molt diferents entre ells.

4.4. Llenguatge i material didàctic

4.4.1. Llenguatge

El llenguatge és un instrument de comunicació i socialització que té com a funcions fonamentals representar el món que ens envolta, permetre crear la pròpia identitat com a persones i relacionar-nos amb la resta d'humans, i expressar de manera sintètica les idees.

D'es dels primers anys de vida, els infants interioritzen els valors de gènere que se li transmeten en els processos de socialització (la família, la societat, l'escola) i es rebutgen els models que no corresponen amb els que ja hi ha formats al cervell humà.

La llengua, com a constitució social i cultural, és una manera de percebre el món i anomenar-lo. Reflexa la realitat i pot modificar-la i crear-ne de noves.

El pensament de les dones es construeix a partir de la ommissió constant del llenguatge: el fet de que els nens siguin anomenats sempre com a subjectes de referència i les nenes com a persones dependents i subordinades d'aquests, tenen repercussions en la seva auto-concepció i autoestima. El gènere femení només representa a les dones, però el masculí pot incloure a la dona o només referir-se a els homes. El cervell dels homes no ha de prestar atenció al gènere i no ha de diferenciar amb quin valor s'expressa: sempre serà correcte i inclòs. En canvi, les dones s'han de preguntar sempre si elles estaran o no incloses. Per tant, aquest doble valor semàntic del gènere masculí fa que els homes apareguin com protagonistes i perjudica a les dones, que resulten ocultades.

4.4.1.1. Ús de termes genèrics

La llengua del que tracta, al cap i a la fi, és de facilitar la comunicació humana. Així, el llatí distingia tres gèneres per a designar les coses: masculí, femení i neutre. Però per a sintetitzar cada cop més el llenguatge, aquesta distinció masculí-neutre va acabar perdent-se i el masculí va prendre els trets propis del gènere neutre. D'aquesta manera, en les llengües romàniques s'estableix l'oposició masculí (gènere no marcat)/femení (gènere marcat). Aquest és el

motiu pel qual en la nostra llengua fem el masculí per a expressar ambdós gèneres.

Tot i això, quan no ens referim a una persona concreta, sempre que es pugui s'han d'utilitzar noms invariables pel que fa al gènere, altrament dits epicens (és a dir, substantius de gènere inherent arbitrari que designen indiferentment els individus mascles i femelles, com ara víctima, personatge, infant, individu, etc.), pels motius esmentats anteriorment.

Alguns exemples són:

| Usar | En comptes de |
|---------------------------------|---------------------------------------|
| Les persones interessades | Els interessats |
| La persona usuària | L'usuari |
| La part arrendatària | L'arrendatari |
| La part demandant | El demandant |
| Tothom | Tots |
| Autoritats municipals | Alcaldes i regidors |
| Mainada, infants | Nens |
| L'alumnat | Alumnes |
| El professorat / l'equip docent | Els professors |
| El personal de secretaria | Les secretàries |
| El cos mèdic | Els metges |
| La presidència | El president |
| Amb la col·laboració de | Col·laboradors |
| Redactat per | Redactors |
| Us donem la benvinguda | Benvinguts |
| Les famílies | Els pares |
| Habitants | Ciutadans |
| Qui + verb (ex: Qui sol·liciti) | El + substantiu (ex: El sol·licitant) |

Taula 7: Ús de termes genèrics

4.4.1.2. Adjectius i noms amb diferent valor semàntic si es refereixen a homes o a dones

En molts casos, no hi ha simetria semàntica entre el masculí i el femení de noms i adjectius, sovint perquè el femení té connotacions negatives:

| Masculí | Femení |
|----------------|-------------------------------|
| Un qualsevol | Una qualsevol (“prostituta”) |
| El minyó | La minyona (“noia de servei”) |
| Un fresc | Una fresca (“prostituta”) |

Taula 8: Adjectius i noms amb diferent valor semàntic

Possiblement, a mesura que les dones ocupin més alts càrrecs, ens familiaritzarem amb les designacions femenines i aquestes s'acabaran imposant. Un exemple clar és el del substantiu *alcaldessa*, que ha passat de significar només “dona de l'alcalde” a significar “dona que ocupa l'alcaldia”.

A vegades el que es produeix és que hi ha una especificant d'un adjectiu o un nom en relació amb un dels dos sexes:

| Solem dir | En canvi, no solem dir |
|------------------|-------------------------------|
| Dona bonica | Home bonic |
| Noies bufones | Nois bufons |
| Ets una bruixa! | Ets un bruixot! |

Taula 9: Adjectius i noms amb diferent valor semàntic.

Per evitar aquest ús d'estereotips, es poden trobar alternatives com adjectius o expressions que puguin funcionar per ambdós sexes. Per exemple, “persones atractives” per a dir “dones boniques i homes ben plantats”.

4.4.1.3. Pressupòsits

Encara avui dia, determinades professions s'associen només als homes o només a les dones. Solen ser oficis i càrrecs en què predomina un dels dos sexes, però no necessàriament. El resultat és que s'utilitza el femení per

designar feines desprestigiades i el masculí per designar feines amb prestigi. Per evitar aquesta tendència, es recomana utilitzar termes que englobin homes i dones, mitjançant alguns dels recursos que descrits més amunt.

A més, en algunes frases, no només es pressuposa que els subjectes a què es fa referència són d'un sexe concret, sinó que, a més a més, es pressuposa que aquests són heterossexuals:

“L'assegurança cobreix els afiliats i també les seves dones”. Es pot usar “L'assegurança cobreix les persones afiliades i també els seus cònjuges”.

És cert que s'ha avançat en l'ús del llenguatge oral; amb la utilització del doble gènere, la recerca de genèrics que inclouen en la designació lingüística a ambdós sexes, etc; encara ara és convenient analitzar si es mostren actituds sexistes en el llenguatge del professorat.

4.4.2. Material didàctic

Les construccions socials d'un infant no es realitzen exclusivament a través de relacions personals, verbals o gestuals, si no que influeixen també mitjans materials. En una família els infants utilitzen joguines per simular la realitat i desenvolupen la seva imaginació, reproduint els models de comportament que veuen al seu voltant. Creen així imatges pròpies de la seva relació amb cada un dels objectes: la relació habitual dels nens amb cotxes, grues o trens, i de les nenes amb cotxets, bebès o “cuinetes” fa que interioritzin un paper concret en la societat.

En l'àmbit escolar s'utilitzen també materials didàctics amb la seva pròpia càrrega social: llibres de text, instruments de dibuix, mitjans audiovisuals, eines de tecnologia, material de laboratori, etc. Els llibres de text aporten nombroses imatges escrites o visuals de com és la societat (a l'hora de mostrar la Història, d'identificar personatges amb determinats rols socials o d'aparèixer amb més o menys freqüència). Els mitjans audiovisuals tenen una influència doble, per una banda com elements amb els que sol estar més identificat un sexe que l'altre, i

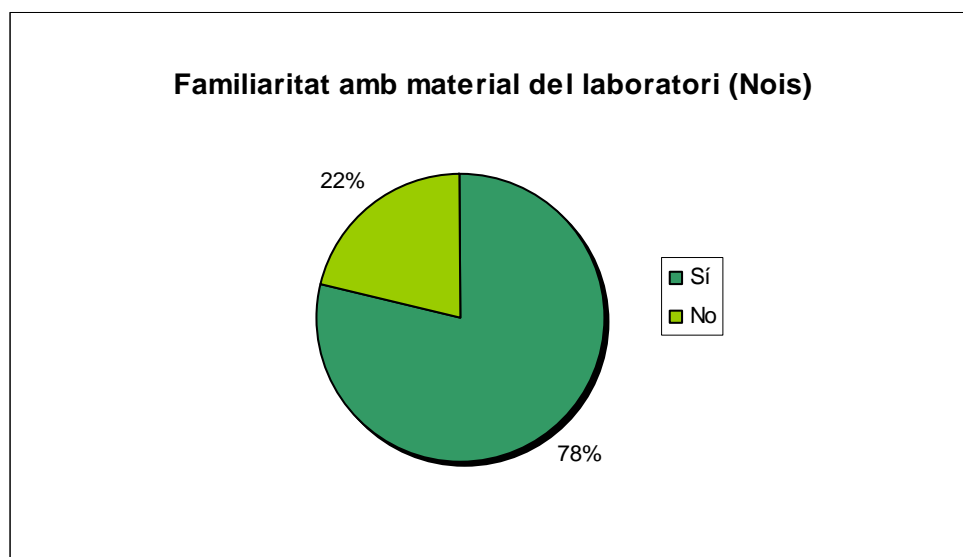
d'altra banda per la informació visual que es transmet que ofereix imatges i models determinats (igual que els llibres de text). Les eines de l'aula de tecnologia són una reproducció en mida real de les joguines que rodegen als infants en la seva infància, i el fet de que els nens hagin estat més acostumats a màquines quan eren petits, provocarà desavantatge per a les nenes a l'hora d'utilitzar aquestes eines, al menys en un principi. El contrari passa en el cas dels laboratoris de ciències, on s'utilitzen instruments com vasos de precipitat, provetes, termòmetres, etc. més similars a les joguines considerades de nenes (estris de cuina i neteja).

La utilització d'aquests materials a les aules té una gran influència en la construcció social dels nens i nenes, igual que la tenen les joguines en els primers anys de la seva vida.

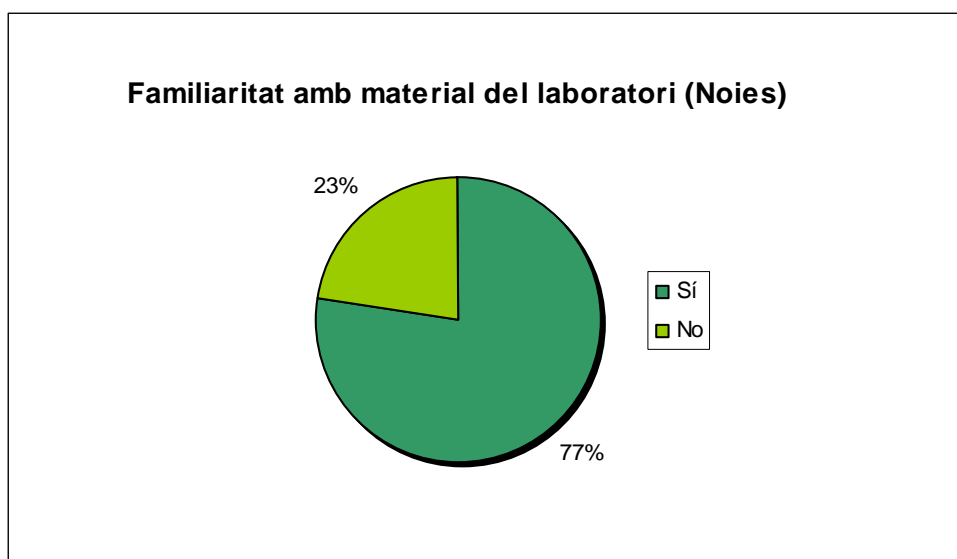
L'objectiu de l'anàlisi dels materials didàctics és conèixer quines diferències hi ha entre els nois i noies a l'hora d'utilitzar-los i comprovar si és cert que es reflecteix desigualtat de sexes en el que expressen, si els nois i noies desenvolupen habilitats diferents en cada un d'ells, si aquestes diferències influeixen en el seu procés d'aprenentatge i si s'està descriminant per raó de sexe a l'hora d'escollir lliurement el seu futur professional (i fins i tot, personal).

4.4.3. Anàlisi i percepcions de l'alumnat i del professorat.

Primerament, vull saber si és veritat que les noies tenen més facilitat que els nois a l'hora d'utilitzar material del laboratori de ciències:



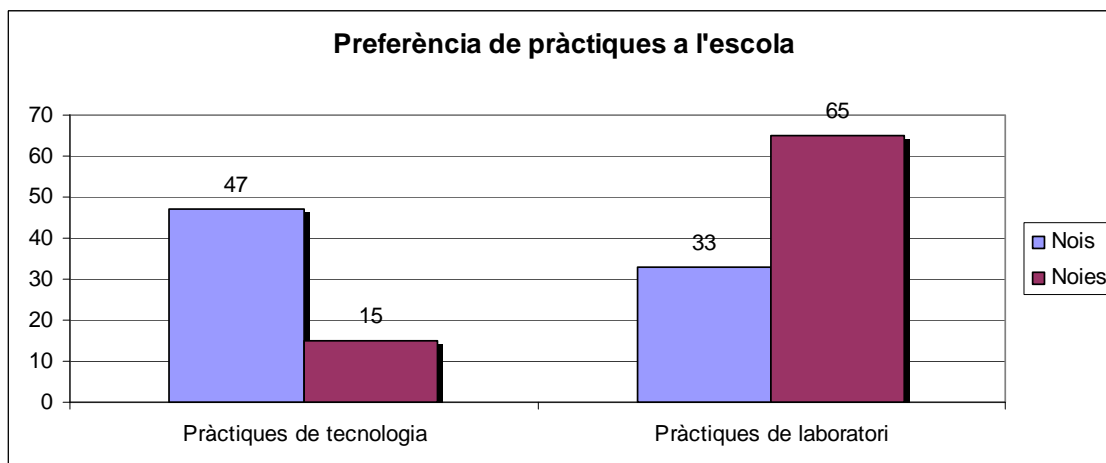
Gràfic 64: Familiaritat de les noies amb el material del laboratori.



Gràfic 65: Familiaritat dels nois amb el material del laboratori.

Pel que sembla, majoritàriament, tan a noies com a nois els hi és còmode treballar amb material del laboratori de ciències.

Tot i així, si preguntem si prefereixen les pràctiques de laboratori o les pràctiques de tecnologia, els resultats són aquests:



Gràfic 66: Preferència de pràctiques a l'escola, alumnat.

Els resultats són més significatius: Un 76% de les persones que prefereixen les pràctiques de tecnologia són nois i un 66% d'alumnes que prefereixen les pràctiques de laboratori són noies.

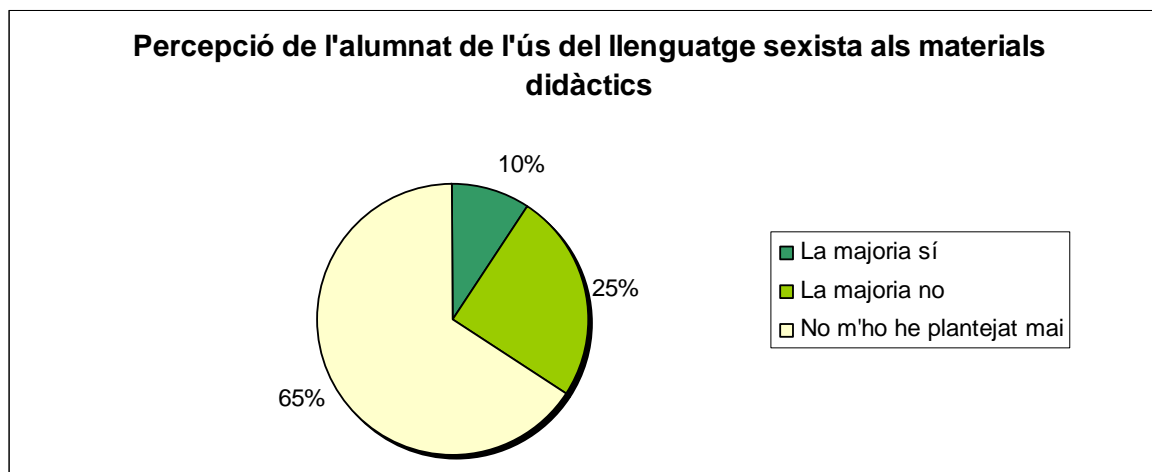
Del total de noies, el 80% prefereix les pràctiques de laboratori, i només al 20% li agraden més les pràctiques tecnològiques.

Entre els nois, la diferència no és tan clara: un 59% prefereixen les pràctiques de tecnologia i un 41% prefereix les pràctiques científiques.

La tecnologia, encara ara, està molt poc estesa entre les noies: ho veiem també a la pregunta: “Quina és la teva assignatura preferida?” de l’apartat d’”Alumnat”, on només un 4% de les noies tenen tecnologia com a assignatura preferida, enfront d’un 11% de nois.

Està clar que què els alumnes prefereixin pràctiques de tecnologia i les alumnes pràctica de laboratori no demostra que el material didàctic que s'utilitza a l'institut sigui sexista, però si que demostra que per tal de trencar amb els estereotips tradicionals de gènere, l'institut hauria de “posar ajudes” o propulsar a noies cap a l'àmbit tecnològic, perquè, potser, si no es tanquessin abans de conèixer la tecnologia, els hi agradaria i podrien arribar molt lluny.

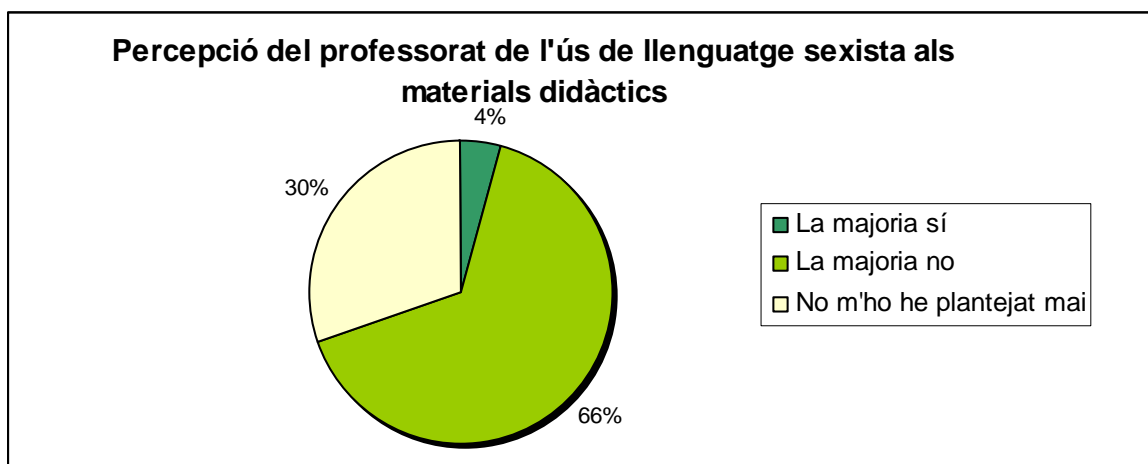
Pel que fa al llenguatge que s'utilitza en els diferents materials didàctics (entenent com a material didàctic llibres de text, cartes a les famílies, cartells de l'institut, etc.) he demanat l'opinió de l'alumnat i del professorat:



Gràfic 67: Percepció de l'alumnat sobre l'ús de llenguatge sexista a materials didàctics.

Com és d'esperar, la majoria, un 65%, d'alumnes no s'ha plantejat mai si el llenguatge que utilitza el centre és sexista: potser, alguns d'ells ni tan sols saben a què ens referim amb "llenguatge sexista".

Un 25% si que hi ha pensat i creu que el llenguatge que s'utilitza no és sexista. Són més persones que les que creuen que si que ho és, que són només un 10%, però, tot i això, no són suficients.



Gràfic 68: Percepció del professorat sobre l'ús de llenguatge sexista a materials didàctics.

El professorat però, té una opinió força diferent a la de l'alumnat.

El que predomina entre ells i elles, amb un 66% és que el llenguatge utilitzat pel centre no és sexista. Només un 4% creu que si que ho és.

La resta, no ho sap perquè no s'ho ha plantejat mai.

4.4.4. Conclusions generals de llenguatge i material didàctic

Pel que sembla, l'alumnat continua estant influenciat per models de gènere fins i tot a l'hora d'utilitzar el material didàctic del centre: La correlació entre el joc que jugaven nens i nenes i els materials que prefereixen usar és clara: el material didàctic, influencia a l'alumnat a l'hora de triar uns estudis o uns altres. El llenguatge, en canvi, sembla que és inclusiu i no sexista, segons l'alumnat, el professorat i la direcció. Tot i així, encara hi ha molta gent que ho dubta, ja que mai s'ho ha plantejat, potser, algunes persones no saben el que vol dir "llenguatge sexista": i això mostra una desconexió i desinterès pel tema.

5. Conclusions

Recordo els objectius del meu treball, relacionant-los amb les conclusions que he extret:

El primer objectiu era esbrinar si alumnat, famílies i professorat reproduïen els rols i estereotips tradicionals de gènere. Aquest apartat és el més fàcil i el més clar d'observar: els rols i estereotips es segueixen en un percentatge extremadament elevat, sobretot, alumnat i famílies.

És probable que el fet que les famílies estiguin tan limitades a seguir aquests models condiciona a que ho facin també els seus fills i filles: al cap i a la fi, l'observació és una de les maneres com s'aprenen més coses, indirectament.

El fet de seguir uns models de gènere tradicionals concrets, però, no és en sí negatiu: totes les cultures tenen estereotips de molts tipus diferents, el problema és que aquests estereotips no són neutrals i igualitaris ni de lluny.

És un exemple evident el fet de que a la majoria de famílies siguin les mares qui s'encarreguen del treball reproductiu (taques domèstiques) i els pares els qui van a treballar fora de casa i aporten benefici econòmic a la família: la mare, doncs, ha de dependre del pare.

A part, aquests rols i estereotips condicionen a les persones: han d'actuar, i fins i tot pensar, d'una manera contrària per tal de ser acceptats socialment.

També he observat que les noies surten més dels models tradicionals de gènere, i quan ho fan són més acceptades que quan ho fan els nois: això probablement prové del fet que, com dèiem abans, els estereotips no són igualitaris: les dones, com a sexe oprimat necessita trencar amb aquests: és una qüestió de subsistència. En canvi, els nois, com a sexe superior, ja estan bé en la situació en la que es troben.

Es pot observar, i també és així al món exterior de l'institut, que les ciències i l'esport s'estan estenent cada cop més entre les noies, però, per exemple, un nen jugant a nines crearia sorpresa davant de molta gent.

La tecnologia, però, és un àmbit en que les noies són una minoria molt marcada: estem a “l'era tecnològica” i les dones, per variar, tenen un forat molt petit en aquesta nova era.

El que vull dir és que, és veritat que les noies estan aconseguint sortir dels patrons tradicionals femenins, però en els àmbits de més importància encara és nota una clara diferència, i els altres àmbits, poden servir per dissimular aquest fet.

Trencar amb els rols i estereotips tradicionals de gènere, pot crear rebuig; quan ho fa, és una situació sexista. Entraríem doncs, en el segon objectiu: analitzar si a l'institut, o a l'entorn familiar, es produeixen situacions en que es discrimina a una persona o grup de persones en base al seu sexe, gènere o atracció sexual.

En general, la percepció d'alumnat i professorat indica que el sexisme està poc desenvolupat a l'entorn dels i les adolescents; no obstant, els nois encara es creuen superiors a les noies en molts aspectes: van de “xulitos” pels passadissos, caminant amb el cap més alt mostrant dominació, a l'assignatura d'educació física mostren aires de superioritat i fan comentaris de menyspreu, etc.

Cal centrar-nos ara en el que anomenàvem “món del sexisme”: el binomi home-dona heterossexuals continua sent predominant entre els adolescents i que algú no entri dintre d'aquesta classificació sorprèn a una gran part de l'alumnat; hi ha poc coneixement de tot allò relacionat amb el sexisme i explicat en aquest treball; i el que és més important, hi ha poca consciència de que les accions, actituds i mentalitat que té l'alumnat és encara sexista.

Els càrrecs de més importància a l'institut (direcció i cap d'estudis) els ocupen homes. És veritat que la secretària és una dona però, en realitat, no deixa de ser una característica més del “sexe femení” i el fet de que sigui un càrrec important no ens ha de servir d'excusa per dir que “ja està bé”, es clar, millor això que res.

El que sí que em sorprèn és que tots els caps d'àmbit estiguin ocupats per dones, potser és pel fet de que hi ha el doble de professores que de professors i que l'educació es consideri tasca de dones.

L'últim objectiu és sobre el material didàctic: aquest pot encaminar a l'alumnat cap a uns estudis o uns altres. Els alumnes, que jugaven amb cotxes i mecanismes de petits, mostren una preferència i major facilitat per a les pràctiques de tecnologia; en canvi, a les noies, que jugaven amb nines i cuinetes, els agraden més les pràctiques de ciències. El tipus de materials que es fan servir condicionen a una persona en l'elecció dels estudis superiors. Mentre els nens continuïn jugant amb les joguines tradicionals per a nens i per tant tinguin més facilitat per a pràctiques tecnològiques, i les nenes continuïn jugant amb les joguines tradicionals per a nenes i per tant prefereixin pràctiques de laboratori, i els centres no vulguin impedir-ho (per exemple, donant més facilitats als dos sexes per a fer millor les pràctiques que "no els pertoquen"), no ens ha d'estranyar que les dones a la tecnologia siguin una minoria. Està clar que aquest fet és molt concret, però utilitzo aquest perquè és molt clar, i reflexa una realitat molt més extensa.

Potser tots aquests fets en sí i per separat, no demostren res: poden estar produïts a l'atzar o per factors exteriors que no tinguin res a veure amb el sexisme, però tots junts: que es reproduïxin estereotips i rols tradicionals de gènere, que es produeixi a vegades dominació de sexe (sobretot masculina), que l'organització del centre no sigui totalment igualitària, que les accions de l'alumnat estiguin condicionades pel material didàctic, que el llenguatge no sigui inclusiu, etc.; fan que l'entorn dels i les adolescents de l'IES Arquitecte Manuel Raspall sigui sexista, i si no canvia res i no es crea consciència social, aquests/es adolescents creixeran i reproduiran les mateixes actituds que famílies i professorat, i la situació no millorarà; per sort, amb la nova direcció hi ha la intenció d'arrencar nous projectes

6. Bibliografia

- LIENAS, Gemma. *Rebels, ni putes ni submises*.
Barcelona: Editorial Empúries, 2005.
- De BEAUVOIR, Simone. *“El segundo sexo”*. Volum I.
Barcelona: Ediciones Càtedra, 1998.
- COLL-PLANAS, Gerard; VIDAL, Maria. Dibuixant el gènere.
Barcelona: Edicions 96, 2013.
- European Unions Fundamental Rights and Citizenship Programme. AHEAD:
Against Homophobia European Local Administration Devices.
Polítiques d'igualtat per raó d'orientació sexual i d'identitat de gènere.
- COLL-PLANAS, Gerard; BUSTAMANTE i SENABRE, Gemma; MISSÉ i
SÁNCHEZ, Miguel. *Estratègies, trajectòries i aportacions de joves trans,
lesbianes i gais*.
Generalitat de Catalunya: Secretaria de Joventut, 2006.
- SISINIO PÉREZ, Juan. *“Historia del Feminismo”*.
Barcelona: Editorial Catarata, 2011.
- WATKINS, Susan Alice; RUEDA, Marisa; RODRIGUEZ, Marta. “Feminism
for beginners”.
Bath (Great Britain): Icon Books Ltd., 1992
- Generalitat de Catalunya: Institut Català de les Dones. *Guia per a la
disseny d'implantació d'un pla d'igualtat d'oportunitats a les universitats*.
Barcelona, 2006.

- Conserjería de Educación y Cultura: Centro del Profesorado y de Recursos de Gijón. “Materiales para la observación y el anàlisis del sexismo en el àmbito escolar”. 2002.
- CAPDEVILA, Carles. “Parlem del neomasclisme juvenil”. *Diari ARA*. (10 d’Octubre de 2013).
- PUIGDOLLERS, Elisabet. “Violència masclista (i institucional)”. *Diari ARA digital*. (16 d’Octubre 2013).
- BERBEL, Sara. “Cap a un nou futur en igualtat”. *Diari ARA*. (23 de Novembre 2013).

7. Webgrafia

- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES
<http://www20.gencat.cat/portal/site/icdones>
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA
<http://www.idescat.cat/>
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA
<http://www.ine.es/>
- INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTIQUES I SOCIALS
<http://www.icps.cat/>
- INSTITUTO UNIVERSITARIO DE ESTUDIOS DE LA MUJER
http://portal.uam.es/portal/page/portal/UAM_ORGANIZATIVO/OrganosGobierno/VicerrectoradoInfraestructuraProm/Institutomujer
- UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA
<http://www.uoc.edu/portal/ca/index.html>
- UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA (OBSERVATORI PER A L'IGUALTAT DE LA UAB)
<http://www.uab.cat/servlet/Satellite/l-observatori-1283150429184.html>
- UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
<http://www.upv.es/>
- XARXA TEMÀTICA EDUCATIVA DE CATALUNYA
<http://www.xtec.cat/web/projectes/coeducacio>
- AJUNTAMENT DE CORBERA DE LLOBREGAT

http://www.corberadellobregat.cat/curs_igualtat/estereotips_sexistes.html

- OBSERVATORI IQ (INSTITUT PER A L'ESTUDI I LA TRANSFORMACIÓ DE LA VIDA QUOTIDIANA)

<http://igobservatori.org/>

- IES ARQUITECTE MANUEL RASPALL

<http://www.raspall.cat/>

- HISTORIA SIGLO 20

<http://www.historiasiglo20.org/>

- MEDLINE PLUS (INSTITUTS NACIONALS DE LA SALUT)

<http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/>

- FEDERACIÓN ESTATAL DE LESBIANAS, GAIS, TRANSEXUALES I BISEXUALES

<http://www.felgtb.org/>

- BOLETIN OFICIAL DEL ESTADO (GOBIERNO DE ESPAÑA)

<http://www.boe.es/>

- EL TIEMPO (DIÀRI DIGITAL)

www.eltiempo.com

- DIARI ARA (DIGITAL)

www.ara.cat

ANNEX



Laura Gandia Barlocchi
IES Arquitecte Manuel Raspall
Treball de recerca
Tutor: Sergio Aguirre
2n de Batxillerat A
Curs 2013 - 2014

ANNEX

1. ANNEX 1: Disseny de les Enquestes

1.1. Disseny de l'enquesta de l'alumnat

1. Indica el teu sexe:

- a) Noi
- b) Noia
- c) Altre:

Identificador per a totes les altres preguntes

2. Indica la teva edat:

Identificador per a totes les altres preguntes

3. Indica quin curs fas:

Identificador per a totes les altres preguntes

4. Quin era el teu joc preferit de petit/a?

- a) Nines
- b) Cotxes
- c) Futbol
- d) Vídeo consola (wii, playstations, nintendo)
- e) Cuinetes
- f) Altre

5. Què t'agrada fer al teu temps lliure?

6. De que vols treballar quan siguis gran?

7. Marca allò que saps fer:

- a) Utilitzar una impressora
- b) Utilitzar un escàner
- c) Descarregar música i vídeos d'Internet

- d) Carregar programes nous al disc dur
- e) Muntar el hardware d'un ordinador

Preguntes 4, 5, 6, 7: Reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere

8. Et sents còmode/a treballant amb material del laboratori de ciències?

- a) Sí
- b) No

9. A l'escola, t'agrada més fer pràctiques de tecnologia o pràctiques de laboratori?

- a) Pràctiques de tecnologia
- b) Pràctiques de laboratori

Preguntes 8, 9: Determinen si es reproduïxen els rols i estereotips tradicionals de gènere amb el material didàctic, i per tant, si aquest condiciona a l'alumnat en les seves accions.

10. Qui s'ocupa de les tasques domèstiques a casa teva?

- a) Tots i totes
- b) La meva mare
- c) El meu pare
- d) Jo
- e) Altre

Reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere a l'àmbit familiar.

Relació de la percepció de l'alumnat amb la de les famílies.

11. Indica quina de les següents situacions et sorprendrien:

- a) Un nen jugant a nines
- b) Dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic
- c) Una nena jugant a futbol a l'hora del pati

12. Quantes persones homosexuals coneixes? (Si ho saps, indica el número aproximadament en la següent classificació)

- a) Cap
- b) Poques
- c) Bastants
- d) Moltes

13. Quantes persones bisexuals coneixes? (Si ho saps, indica el número aproximadament en la següent classificació)

- a) Cap
- b) Poques
- c) Bastants
- d) Moltes

14. Coneixes algun col·lectiu LGTB (inicials de: lesbianes, gais, transsexuals, bisexuals)? (Indica el nom)

- a) Sí
- b) No

Preguntes 11, 12, 13 i 14: familiaritat de l'alumnat amb el "món del sexisme": quin grau de coneixements tenen sobre temes de gènere.

15. Quina és la teva assignatura preferida?

Reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere (No l'he posat amb les altres preguntes que tenen aquest mateix objectiu simplement per una falta d'espai: per a l'enquesta, m'era més fàcil posar-ho aquí)

16. Indica què faries en les següents situacions:

A classe una parella que coneixes està discutint per motius interns de la relació (per exemple, perquè quan un truca a l'altre, aquest no li agafa el telèfon)

A. El noi amenaça a la noia (i sembla que té intenció de pegar-la)

- a) Res, no en faig cas.
- b) Acostar-me a ells, dir-li al noi que es fiqui amb algú igual que ell i barallar-me amb ell

- c) Mirar-m'ho sense intervenir-hi
 - d) Recolzar al noi: segur que la noia té la culpa
 - e) Intentar arreglar la situació pacíficament (parlant-ho)
 - f) Avisar al professor
 - g) Altre
- B. La noia amenaça al noi (i sembla que té intenció de pegar-lo)
- a) Res, no en faig cas.
 - b) Acostar-me a ells, dir-li a la noia que es fiqui amb algú igual que ella i barallar-me amb ella
 - c) Mirar-m'ho sense intervenir-hi
 - d) Recolzar a la noi: segur que el noi té la culpa
 - e) Intentar arreglar la situació pacíficament (parlant-ho)
 - f) Avisar al professor
 - g) Altre

Aquesta pregunta avalua com reaccionaria l'alumnat davant d'una situació de violència de gènere i si la reacció és igual en tots dos casos.

17. Creus que aquestes situacions són un exemple de violència de gènere?

Situació A.

- a) Sí
- b) No

Situació B.

- a) Sí
- b) No

Indica si l'alumnat sap identificar un cas de violència de gènere o no. També es veu la diferència de percepció entre una situació i l'altra, pel fet de pensar que la noia es inferior i no pot fer res al noi.

18. Creus que les professores de l'institut tracten igual a nois i a noies quan ensenyen?

- a) La majoria sí
- b) La majoria no
- c) Algunes sí i algunes no

19. Creus que els professors de l'institut tracten igual a nois i a noies quan ensenyen?

- a) La majoria sí
- b) La majoria no
- c) Alguns sí i alguns no

Preguntes 18 i 19: Com veu l'alumnat les actituds del professorat.

20. Creus que els llibres, cartells, cartes i altres eines de comunicació usades per l'institut utilitzen un llenguatge sexista?

- a) Majoritàriament sí
- b) Majoritàriament no
- c) No ho sé, no m'ho he plantejat mai

Com percep l'alumnat els diferents materials didàctics usats pel centre.

21. Has viscut o vist alguna situació en que un noi es mostrava superior a una noia només per la seva condició masculina envers la femenina, a l'institut? (Si és que sí, podries explicar-la breument?)

Existència d'actituds i comportaments de dominació masculina.

- Modificacions després de passar l'enquesta pilot: Al principi havia posat dues preguntes més sobre les habilitats tecnològiques que després he pensat que eren innecessàries. En quant a la percepció de l'alumnat sobre com tracta el professorat a nois i a noies, al principi només hi havia una pregunta per a tot el professorat en general, que després vaig separar en professors i professores. He fet algunes modificacions de comprensió perquè els i les alumnes ho entenguessin millor (tot el que està entre parèntesi)

1.2. Disseny de l'enquesta de les famílies

1. Qui contesta l'enquesta?

- a) Mare
- b) Pare
- c) Altre

Per a saber en qui “confia més” l'alumnat, o qui s'encarrega del que prové de l'escola.

2. Qui compona la unitat familiar? (Indica el número de cada persona)

- a) Mare
- b) Pare
- c) Fill
- d) Filla
- e) Altre

Determina si els models de família són encara els tradicionals

3. Qui treballa fora de casa?

- a) Mare
- b) Pare
- c) Altre

4. Quina és la teva professió?

- a) Mare
- b) Pare
- c) Altre

5. Quina és la teva categoria professional?

- a) Mare
- b) Pare
- c) Altre

6. Hi ha algú de la família a l'atur?

- a) Mare
- b) Pare
- c) Altre

7. Quines de les persones de la família han fet estudis superiors? (Universitat, FP)

- a) Mare
- b) Pare
- c) Altre

Preguntes 3, 4, 5, 6 i 7: Reproducció de rols i estereotips de la família, i si hi ha igualtat d'oportunitats en el mercat laboral.

8. Valora les següents activitats de l'1 al 6 segons la importància que tinguin per a tu.

| Activitat | Mare | Pare |
|------------------------------|------|------|
| Veure el futbol | | |
| Fer les feines de casa | | |
| Treballar fora de casa | | |
| Atendre als infants | | |
| Anar de compres | | |
| Passar una estona en parella | | |

9. Indica la freqüència amb que es realitzen aquestes taques:

S= Sempre MV= Moltes Vegades AV= Alguna Vegada QM=Quasi Mai
M=Mai

| Tasca | Mare | Pare | Fills | Filles | Altre |
|--------|------|------|-------|--------|-------|
| Cuinar | | | | | |

| | | | | | |
|---------------------------------|--|--|--|--|--|
| Netejar | | | | | |
| Planxar | | | | | |
| Fer la compra | | | | | |
| Arreglar moles, persianes, etc. | | | | | |
| Jugar amb els infants* | | | | | |
| Vestir als infants* | | | | | |
| Portar els infants a l'escola* | | | | | |

* En cas de no tenir fills/filles petits/es: Quina era la freqüència amb que feies les tasques quan eren petit/es?

Preguntes 8 i 9: reproducció de rols i estereotips tradicionals de gènere a l'àmbit domèstic.

10. De què t'agradaria que treballessin els teus fills? Creus que ho aconseguiran?

11. De què t'agradaria que treballessin les teves filles? Creus que ho aconseguiran?

Preguntes 10 i 11: Les famílies tenen expectatives sexistes del futur del seus fills i filles?

- Vaig donar unes enquestes pilot per a les famílies a una professora del centre però no va poder repartir-les a l'alumnat per a donar-li a les famílies per algun motiu i per tant no vaig fer cap modificació

1.3. Disseny de l'enquesta del professorat

1. Indica el teu sexe:

- a) Noi
- b) Noia
- c) Altre

Crec que en un treball d'investigació de l'existència del sexisme al institut, és important separar l'opinió de homes i dones, ja que, normalment un té el paper de sexe opressor i l'altre el paper de sexe oprimat, i per tant, vull saber si la percepció d'ambdós sexes és diferent.

A més, també comprovo si els alumnes segueixen els estereotips i rols tradicionals de gènere, i, lògicament, el sexe de la persona determina si segueix o no aquests estereotips i rols.

2. Indica la teva edat:

Aquesta informació podria ser irrellevant però m'interessa veure els diferents punts de vista segons l'edat del professorat.

3. Indica quines assignatures ensenyes:

Les assignatures estan també classificades en "assignatures de nois" i "assignatures de noies", una manera, entre moltes, de saber si el professorat segueix els estereotips tradicionals de gènere.

4. Què t'agrada fer al teu temps lliure?

Igual que amb les assignatures, aquesta pregunta "avalua" el seguiment d'estereotips.

5. Creus que els i les alumnes del centre segueixen els rols i estereotips tradicionals de gènere?

- a) La majoria sí
- b) Algun/es sí i algun/es no
- c) La majoria no

Mostra el punt de vista sobre l'alumnat, del professorat.

6. I els professors i professores?

- a) La majoria sí
- b) Algun/es sí i algun/es no
- c) La majoria no

Oportunitat de valorar si elles mateixes segueixen aquests models.

Aquestes dues preguntes (5 i 6) també poden servir per mesurar el grau de coneixements del tema de rols i estereotips de gènere tradicionals: si hi ha concordança entre el professorat, és probable que totes ho coneguin; si no hi ha concordança voldrà dir, segurament, que no tenen una idea clara: no és lògic que en un mateix centre tot el professorat observi de manera molt diferent el seguiment de rols i estereotips.

7. En general, quin sexe té millor actitud a les classes? (Quines són les diferents actituds de l'alumnat? Ex: noies xerraires)

- a) Nois
- b) Noies

8. I qui treu millors notes?

- a) Nois
- b) Noies
- c) Indistint

Actitud i notes són els dos factors determinants en l'avaluació de l'alumnat, m'interessa saber si hi ha diferència entre el comportament de l'alumnat en funció del seu sexe.

9. Tractes amb igualtat a nois i noies quan ensenyes?

- a) Sí, sempre
- b) Ho intento, però a vegades faig més cas a les noies
- c) Ho intento, però a vegades faig més cas als nois
- d) No, sempre faig més cas a les noies
- e) No, sempre faig més cas als nois

És fonamental que els i les professores no diferenciïn entre sexes a l'hora de donar classe. Tractar de manera diferent a nois i a noies quan ets un model de referència per a elles, és una de les actituds més sexistes que pot tenir un professor.

10. Notes dominació masculina o femenina a l'aula? (actituds i comportaments de superioritat envers l'altre sexe)

- a) Sí, masculina
- b) Sí, femenina
- c) No.

Per un anàlisi del sexisme en l'àmbit escolar, aquesta pregunta és clau perquè mostra si hi ha o no dominació d'algun sexe des del punt de vista del professorat.

11. Creus que els llibres, cartells, cartes i altres eines de comunicació usades per al institut, utilitzen un llenguatge sexista?

- a) Majoritàriament sí
- b) Majoritàriament no
- c) No ho sé, no m'ho he plantejat mai

Aquesta és una pregunta molt directa i clara; complementada amb l'anàlisi del llenguatge que faré jo mateixa, podré veure com percep el llenguatge sexista el professorat.

12. T'has trobat mai amb alumnes que actuen com s'espera que actuïn les persones de l'altre sexe? (Nois que "actuen com és típic" en noies o noies que "actuen com és típic" en nois?)

- a) Sí
- b) No

Determina si hi ha casos de gent que surten dels estereotips i rols de gènere tradicionals. És una contextualització de les cinc preguntes següents.

13. Creus que es tracta de casos de persones homosexuals?

- a) Sí
- b) La majoria sí

- c) La majoria no
- d) No

Com ja he dit, no necessàriament les persones que surten dels models tradicionals de gènere femení o masculí són homosexuals, però per alguna raó molta gent ho considera així, per tant, aquesta pregunta mostra si el professorat pensa que aquesta gent per actuar diferent vol dir que estan atretes per persones del seu mateix sexe.

14. Com les tractaven les altres persones de la classe?

- a) Com a tothom
- b) No es relacionaven amb elles
- d) Les deixaven en ridícul, les insultaven, les pegaven, etc.

La pregunta és clara: mostra si es produeix discriminació envers una persona pel fet de actuar de manera diferent de com s'espera d'ella en relació al seu sexe: sexisme.

15. Vas intentar parlar amb aquestes persones d'aquest tema?

- a) Sí
- b) No

Determina el interès per part dels professors i com s'hi involucren.

16. Recordes com era la seva actitud a classe? (Si no és determinant, no cal marcar res)

- a) Molt participativa
- b) Bona
- c) No gaire bona, però no molestava
- d) Molestava la resta de la classe

Aquesta pregunta és una manera d'intuir com es senten les persones en qüestió en l'àmbit escolar.

17. I les seves notes? (Si no és determinant, no cal marcar res)

- a) Excel·lents
- b) Notables
- c) suficients

d) Insuficients

Si baso el treball en l'àmbit escolar, m'interessa saber com influeix el fet de que una persona sigui homosexual (o simplement no segueixi els rols i estereotips de gènere tradicionals) en els seus estudis acadèmics.

18. Indica què faries en les següents situacions:

A classe, un alumne/a et diu que hi ha una parella discutint per motius interns de la relació (per exemple, perquè quan un truca a l'altre, aquest no li agafa el telèfon) i que...

A. El noi ha amenaçat a la noia (i té intenció de pegar-la)

a) Res, no en faig cas

b) Intentar arreglar la situació pacíficament (parlant-ho)

c) Fer-los fora de classe als dos

d) Fer fora al noi

e) Fer fora a la noia

f) Trucar als pares i mares de tots dos

g) Altre:

B. La noia ha amenaçat al noi (i té intenció de pegar-la)

a) Res, no en faig cas

b) Intentar arreglar la situació pacíficament (parlant-ho)

c) Fer-los fora de classe als dos

d) Fer fora al noi

e) Fer fora a la noia

f) Trucar als pares i mares de tots dos

g) Altre:

Aquesta pregunta serveix per fer un anàlisi de la capacitat d'actuació de professors en situacions sexistes. Avalua si estan preparats per a respondre. A més, la puc comparar amb les respostes de l'alumnat, que els faig la mateixa pregunta però amb variables diferents (una d'elles, demanar ajuda al o la professora que hi hagi a l'aula).

20. Creus que aquestes situacions són un exemple de violència de gènere?

Situació A.

a) Sí

b) No

Situació B.

a) Sí

b) No

La violència de gènere és el sexisme portat a l'extrem, per tant aquesta pregunta mesura el grau de coneixements sobre la violència de gènere del professorat.

- Modificacions després de passar l'enquesta pilot: A les preguntes on hi ha una tercera variable d'"indistint", aquesta la he afegit després de passar l'enquesta pilot perquè algunes persones em comentava que a vegades no és determinant. Tot el que està entre parèntesi també ho he posat després, per una millor comprensió.

2. ANNEX 2: Taules de les respostes

2.1. Taules de les respostes de l'enquesta de l'alumnat

| P4 segons sexe | Joc preferit | | | | |
|----------------|--------------------------------|-------------------------------|--------|--|---------------|
| Sexe | Jocs tradicionalment masculins | Jocs tradicionalment femenins | Altres | | Total general |
| Nois | 74 | 4 | 7 | | 85 |
| Noies | 11 | 65 | 5 | | 81 |
| Total general | 85 | 69 | 12 | | 166 |

| P5 segons sexe | Temps lliure | | | | | | | |
|----------------|--------------------------|--------|--------------------|-----------------|--------|------|--------|---------------|
| Sexe | Play, TV, música, vídeos | Esport | Amistats i família | Anar de compres | Llegir | Arts | Altres | Total general |
| Nois | 31 | 29 | 8 | 0 | 3 | 4 | 6 | 81 |
| Noies | 14 | 13 | 30 | 2 | 8 | 8 | 4 | 79 |
| Total general | 45 | 42 | 38 | 2 | 11 | 12 | 10 | 160 |

| P6 segons sexe | Treball futur | | | | | | | | |
|----------------|-------------------------|------------------|-------------------|-----------------|------------------|----------------|----------------|-----------|---------------|
| Sexe | Àmbit educatiu i social | Àmbit humanístic | Àmbit empresarial | Àmbit científic | Àmbit tecnològic | Àmbit esportiu | Àmbit artístic | No ho sap | Total general |
| Nois | 13 | 3 | 5 | 6 | 22 | 5 | 3 | 19 | 76 |
| Noies | 23 | 9 | 7 | 12 | 1 | 2 | 7 | 16 | 77 |
| Total general | 36 | 12 | 12 | 18 | 23 | 7 | 10 | 35 | 153 |

| P7 segons sexe | Què saps fer? | | | | | | |
|----------------|---------------|------------|------------|--------------|------------|--|---------------|
| Sexe | Una cosa | Dues coses | Tres coses | Quatre coses | Cinc coses | | Total general |
| Noi | 8 | 4 | 16 | 40 | 18 | | 86 |
| Noia | 4 | 15 | 23 | 36 | 2 | | 80 |
| Total general | 12 | 19 | 39 | 76 | 20 | | 166 |

| Promig P7 segons sexe i curs | Nois | Noies |
|------------------------------|------------|------------|
| 1er ESO | 2,8 | 2,33333333 |
| 2n ESO | 3,18181818 | 2,375 |
| 3er ESO | 4,08333333 | 3 |
| 4t ESO | 3,4 | 2,33333333 |
| 1er BTX | 4,2 | 3,47826087 |
| 2n BTX | 3,65217391 | 3,72413793 |
| Total general | 3,65116279 | 3,2125 |

| P8 segons sexe | Còmode m. laboratori? | | |
|----------------|-----------------------|----|---------------|
| Sexe | Sí | No | Total general |
| Noi | 62 | 17 | 79 |
| Noia | 61 | 18 | 79 |
| Total general | 123 | 35 | 158 |
| | | | |

| P9 segons sexe | P. tecno./P. lab. | | |
|----------------|--------------------------|--------------------------|---------------|
| Sexe | Pràctiques de tecnologia | Pràctiques de laboratori | Total general |
| Nois | 47 | 33 | 80 |
| Noies | 15 | 65 | 80 |
| Total general | 62 | 98 | 160 |

| P10: comparació resposta de l'alumnat i de les famílies (P9) | | | | | | |
|--|---------------------|------|------|-------------|--------|---------------|
| | Tasques domèstiques | | | | | |
| Unitat familiar | Tots i totes | Mare | Pare | Mare i Pare | Altres | Total general |
| 1Mare 1Pare Fill/a únic | 7 | 5 | 0 | 1 | 0 | 13 |
| 1Mare 1Pare Fills i Filles | 37 | 15 | 0 | 3 | 0 | 55 |
| 1Mare Fills/es | 9 | 4 | 0 | 1 | 0 | 14 |
| 1Pare Fills/es | 1 | | 0 | | 0 | 1 |
| 2Mare Fills/es | 0 | 1 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| (en blanc) | 57 | 19 | 1 | 6 | 1 | 84 |
| Total general | 111 | 44 | 1 | 11 | 1 | 168 |

| P11 segons curs i sexe | Sexe | Nen jugant amb nines | | Dues persones del mateix sexe fent-se un petó en públic | | Nena jugant a futbol | |
|------------------------|-------|----------------------|----|---|----|----------------------|----|
| Curs | | Sí | No | Sí | No | Sí | No |
| 1er ESO | Nois | 2 | 8 | 3 | 7 | 1 | 9 |
| | Noies | 1 | 5 | 4 | 2 | 1 | 5 |
| 2n ESO | Nois | 7 | 4 | | 11 | | 11 |
| | Noies | 2 | 6 | 1 | 7 | | 8 |
| 3er ESO | Nois | 6 | 6 | 6 | 6 | 1 | 11 |
| | Noies | 1 | 4 | 1 | 4 | | 5 |
| 4t ESO | Nois | 1 | 9 | 5 | 5 | | 10 |
| | Noies | 4 | 5 | 2 | 7 | | 9 |
| 1er BTX | Nois | 7 | 13 | 1 | 19 | | 20 |
| | Noies | 7 | 17 | 3 | 21 | | 24 |
| 2n BTX | Nois | 9 | 14 | 3 | 20 | | 23 |
| | Noies | 10 | 19 | 1 | 28 | | 29 |
| Total general | Nois | 32 | 54 | 18 | 68 | 2 | 84 |
| | Noies | 25 | 56 | 12 | 69 | 1 | 80 |

| P12 i P13segons curs | Homosexuals | | | | | | |
|----------------------|-------------|-------------|-------------|---------------|---------------|-----------|---------------|
| Curs | Cap | Entre 1 i 4 | Entre 5 i 9 | Entre 10 i 14 | Entre 15 i 19 | Més de 20 | Total general |
| 1er ESO | 10 | 5 | 2 | | | | 17 |
| 2n ESO | 7 | 9 | 3 | | | | 19 |
| 3er ESO | 5 | 9 | 1 | | | 1 | 17 |
| 4t ESO | 5 | 9 | 4 | 1 | | | 19 |
| 1er BTX | 2 | 26 | 15 | 1 | | | 44 |
| 2n BTX | 5 | 26 | 13 | 6 | 1 | 1 | 52 |
| Total general | 34 | 84 | 38 | 8 | 1 | 2 | 169 |

| P12 i P13segons curs | Bisexuals | | | | |
|----------------------|-----------|-------------|-------------|---------------|---------------|
| Curs | Cap | Entre 1 i 4 | Entre 5 i 9 | Entre 10 i 14 | Total general |
| 1er ESO | 15 | 2 | | | 17 |
| 2n ESO | 10 | 7 | 2 | | 19 |
| 3er ESO | 13 | 4 | | | 17 |
| 4t ESO | 10 | 7 | 1 | | 18 |
| 1er BTX | 14 | 22 | 5 | 2 | 44 |
| 2n BTX | 13 | 30 | 6 | 3 | 52 |
| Total general | 75 | 72 | 14 | 5 | 167 |

| Relació P11b i P12 | | | |
|--------------------|----------------------|-----|---------------|
| | Sorprèn: Petó públic | | |
| Homosexuals | Sí | No | Total general |
| Cap | 9 | 25 | 34 |
| Entre 1 i 4 | 16 | 68 | 84 |
| Entre 5 i 9 | 3 | 35 | 38 |
| Entre 10 i 14 | | 8 | 8 |
| Entre 15 i 19 | | 1 | 1 |
| Més de 20 | 1 | 1 | 2 |
| Total general | 29 | 138 | 167 |

| P13 | Col·lectiu LGTB | |
|-------|-----------------|-----|
| | Sí | No |
| Total | 5 | 160 |

| P15. Sexe | Assignatura preferida | | | | | | | |
|--------------|-----------------------|-------------------------|----------|--------------|------------|------------------------------------|--------------------|-------------------------------|
| | Llengües | Llengües estrangeres | Ciències | Matemàtiques | Tecnologia | Socials (Història, Economia) | Educació Física | Arts (Plàstica, Música) |
| Nois | | 1 | 18 | 6 | 8 | 17 | 19 | 5 |
| Noies | 9 | 11 | 23 | 5 | 3 | 15 | 5 | 3 |

| P16 segons sexe | | Nois | Noies |
|-----------------|--------|------|-------|
| Res | sit. a | 8 | |
| | sit. b | 11 | 1 |
| Baralla | sit. a | 10 | 3 |
| | sit. b | | 1 |
| Mirar | sit. a | 7 | 2 |
| | sit. b | 19 | 3 |
| Recolzar | sit. a | 1 | |
| | sit. b | | 5 |
| Pacificar | sit. a | 52 | 56 |
| | sit. b | 44 | 55 |
| Avisar | sit. a | 7 | 19 |
| | sit. b | 8 | 14 |
| No ho sé | sit. a | | |
| | sit. b | 1 | 1 |
| | | 85 | 80 |

| Relació P16 i P17 ordenat | | Sí | No | No ho sé |
|---------------------------|--------|----|----|----------|
| Res | sit. a | 5 | 3 | |
| | sit. b | 6 | 5 | |
| Baralla | sit. a | 13 | | |
| | sit. b | | 1 | |
| Mirar | sit. a | 7 | 2 | |
| | sit. b | 13 | 8 | |
| Recolzar | sit. a | | 1 | |
| | sit. b | 4 | 1 | |
| Pacificar | sit. a | 99 | 10 | |
| | sit. b | 75 | 22 | 1 |
| Avisar | sit. a | 22 | 3 | |
| | sit. b | 16 | 4 | |
| No ho sé | sit. a | | | |
| | sit. b | 2 | | |

| P17 | Sí | No | No ho sé |
|------------|-----|----|----------|
| Situació a | 147 | 19 | 0 |
| Situació b | 118 | 42 | 1 |

| P18 | La majoria sí | La majoria no | Algunes sí i algunes no |
|-------------------|---------------|---------------|--------------------------|
| Professores | 64 | 32 | 68 |
| P19 | La majoria sí | La majoria no | Alguns sí i alguns no |
| Professors | 57 | 31 | 78 |
| P20 | La majoria sí | La majoria no | No m'ho he plantejat mai |
| Material didàctic | 16 | 41 | 110 |

| P21 | Situacions dominació masculina | | | |
|------|--------------------------------|----|----------|-------|
| Sexe | Sí | No | No ho sé | Total |

| | | | | |
|---------------|----|-----|---|---------|
| | | | | general |
| Nois | 13 | 70 | 1 | 84 |
| Noies | 27 | 51 | | 78 |
| Total general | 40 | 121 | 1 | 162 |

2.2. Taules de les respostes de l'enquesta de les famílies

| | | |
|--------------|------|-------------|
| Qui contesta | | |
| Mare | Pare | Mare i Pare |
| 56 | 19 | 14 |

| | | | | | |
|--------------------|-------------------------------|----------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| P2 | 1Mare 1Pare Fill/a únic | 1Mare 1Pare Fills i Filles | 1Mare Fills/es | 1Pare Fills/es | 2Mare Fills/es |
| Unitat familiar | 13 | 55 | 15 | 1 | 1 |

| | | | | |
|--------------------------------|------|------|-------------|-------|
| P3 (EXCLOENT F. MONOPARENTALS) | | | | |
| | Mare | Pare | Mare i Pare | Ningú |
| Treball fora de casa | 2 | 19 | 44 | 2 |

| | | | | | |
|-----------|---------------------|-----------------------|-------------------|--------------------|--------------------|
| P4 | | | | | |
| Professió | Sector indústria | Sector construcció | Sector serveis | Sector turístic | Sector cultural |
| Mare | 4 | 2 | 64 | | 1 |
| Pare | 24 | 6 | 35 | 2 | |

| | | | | |
|-------|---------------------|------------------------------|------------------|------------------|
| P5 | Estereotips alumnat | | | |
| | La majoria sí | Algun/es sí i algun/es no | La majoria no | Total general |
| Total | 11 | 11 | 1 | 23 |

| | |
|-------|------|
| P6 | Atur |
| Mare | 16 |
| Pare | 5 |
| Ningú | 67 |

| | |
|----------------|----------------------|
| P7 | Estudis superiors |
| Mare | 21 |
| Pare | 12 |
| Mare i Pare | 30 |
| Ningú | 25 |

| Relació P6 i P7 | Atur | | | |
|-------------------|------|------|-------|---------------|
| Estudis superiors | Mare | Pare | Ningú | Total general |
| Mare | 3 | 2 | 16 | 21 |
| Pare | 1 | | 11 | 12 |
| Mare i Pare | 7 | 1 | 22 | 30 |
| Ningú | 5 | 2 | 18 | 25 |
| Total general | 16 | 5 | 67 | 88 |

| P8 | Mare | Pare |
|------------------------------|--------|--------|
| Veure el futbol | 1.2364 | 1.8718 |
| Fer les feines de casa | 3.2727 | 2.5128 |
| Treballar fora de casa | 3.8727 | 4.7179 |
| Atendre els infants | 5.6852 | 5.0256 |
| Anar de compres | 2.5091 | 2.2821 |
| Passar una estona en parella | 4.5185 | 4.5897 |

| FAM: P9 agrupada | Tasques domèstiques | | Bricolatge | | Tasques amb infants | |
|------------------|---------------------|------|------------|------|---------------------|------|
| | Mare | Pare | Mare | Pare | Mare | Pare |
| Mai | 4 | 48 | 25 | 2 | 17 | 21 |
| Quasi mai | 12 | 37 | 20 | 1 | 5 | 20 |
| Alguna vegada | 26 | 85 | 23 | 14 | 27 | 68 |
| Moltes vegades | 89 | 57 | 5 | 14 | 76 | 56 |
| Sempre | 197 | 40 | 5 | 37 | 112 | 35 |

2.1. Taules de les respostes de l'enquesta del professorat

| P3 | Temps lliure | | | | | |
|-------------|--------------|----------|--------|-----------------|--------|-------|
| Sexe | Esport | Passejar | Llegir | Amics i Família | Altres | Total |
| Professors | 4 | 1 | | 1 | 1 | 7 |
| Professores | 2 | 2 | 5 | 3 | 1 | 13 |
| | 6 | 3 | 5 | 4 | 2 | 20 |

| P4 | Estereotips professorat | | | |
|-------|-------------------------|-----------------------------|---------------|---------------|
| | La majoria sí | Alguns/es sí i alguns/es no | La majoria no | Total general |
| Total | 7 | 10 | 6 | 23 |

| P7 | Actitud | | | |
|-------|---------|-------|-----------|---------------|
| | Nois | Noies | Indistint | Total general |
| Total | 1 | 9 | 13 | 23 |

| | | | | |
|-------|-------|-------|-----------|---------------|
| P8 | Notes | | | |
| | Nois | Noies | Indistint | Total general |
| Total | | 10 | 13 | 23 |

| | | | |
|---------------|-------------------|-------------------|---------------|
| P9 | Tracte igualitari | | |
| Sexe | Si, sempre | Ho intento: noies | Total general |
| Professors | 7 | | 7 |
| Professores | 15 | 1 | 16 |
| Total general | 22 | 1 | 23 |

| | | | | |
|-------|----------------|----------|----|---------------|
| P10 | Dominació sexe | | | |
| | Masculina | Femenina | No | Total general |
| Total | 2 | 4 | 16 | 23 |

| | | | | |
|-------|-------------------|---------------|--------------------------|---------------|
| P11 | Material didàctic | | | |
| | La majoria sí | La majoria no | No m'ho he plantejat mai | Total general |
| Total | 1 | 15 | 7 | 23 |

| | | | |
|---------------|------------------------------|----|---------------|
| P12 | Persones que actuen diferent | | |
| | Sí | No | Total general |
| Total general | 15 | 6 | 21 |

| | | | | | | | |
|-------|--------------|---------------|---------------|----|----------|-------|---------------|
| P13 | Homosexuals? | | | | | | |
| | Sí | La majoria sí | La majoria no | No | No ho sé | Depèn | Total general |
| Total | | 1 | 4 | 9 | 2 | 2 | 18 |

| | | | | | | |
|-------|--------------|-------------------|--------------------|---------------|---------------|--|
| P14 | Tracte | | | | | |
| | Com a tothom | Les discriminaven | Els feien bullying | Depèn del cas | Total general | |
| Total | 10 | 3 | | 4 | 17 | |

| | | | | |
|-------------------|-----------|----|---------------|--|
| P14 i P15 | Parlar-ho | | | |
| Tracte | Sí | No | Total general | |
| Com a tothom | 1 | 8 | 9 | |
| Les discriminaven | | 3 | 3 | |
| Depèn del cas | 2 | 1 | 3 | |

| | | | |
|---------------|---|----|----|
| Total general | 3 | 12 | 15 |
|---------------|---|----|----|

| | | | | | | |
|-------|--------------------|---------------------------|----------------------------------|-----------------------------------|--|---------------|
| P16 | Actitud2 | | | | | |
| | Molt participativa | Bona, però no participava | No gaire bona, però no molestava | Molestava a la resta de la classe | El fet d'actuar diferent no era determinant en l'actitud | Total general |
| Total | 1 | 5 | | | 11 | 17 |

| | | | | | | |
|-------|-------------|----------|------------|--------------|--|---------------|
| P17 | Notes | | | | | |
| | Excel·lents | Notables | Suficients | Insuficients | El fet d'actuar diferent no era determinant en les notes | Total general |
| Total | 10 | | | | 13 | 23 |

| | | | | | | | | |
|-------|------------|-----------|--------------|-------------|----------------|-----------------|----------------|---------------|
| P18 | Situació a | | | | | | | |
| | Res | Pacificar | Fora als dos | Fora al noi | Fora a la noia | Trucar famílies | Avisar tutor/a | Total general |
| Total | | 16 | 1 | 3 | | 8 | 3 | 20 |
| | Situació b | | | | | | | |
| | Res | Pacificar | Fora als dos | Fora al noi | Fora a la noia | Trucar famílies | Avisar tutor/a | Total general |
| Total | | 16 | 1 | | 2 | 8 | 3 | 20 |

| | | | | |
|------------|------------|----|---------------|---------------|
| P19 | Sexisme? A | | | |
| | Sí | No | Depèn del cas | Total general |
| Situació a | 16 | 2 | 2 | 20 |
| Situació b | 13 | 3 | 2 | 18 |

3 .ANNEX 3: ENTREVISTES

3.1. Entrevista al director del centre

Nom i cognoms: Àlex Letosa Porta

Ocupació: *Director*

Estudis superiors: *Grau en Psicologia, Postgraduat en Psicopatologia, Màster en Logopèdia i Màster en direcció de centres docents públics.*

1.El meu treball de recerca es centra en l'estudi del sexisme a l'àmbit escolar, i els resultats mostren un alumnat que reproduceix els rols i estereotips tradicionals de gènere en un elevat percentatge i que, en algunes situacions tenen actituds i comportaments sexistes.

Creus que aquesta situació hauria de millorar?

I tant que sí. Durant els darrers vint anys s'ha fet un gran treball en aquesta situació social, però encara hi ha un treball molt dur a fer. No val a badar, encara hi ha una gran feina a fer i la vostra generació l'haurà de continuar.

2.Consideres que, tot i això, hi ha igualtat d'oportunitats per a nois i noies a l'institut?

I al món laboral?

Considero que a l'institut hi ha igualtat d'oportunitats. És important que els centres educatius intentem reflectir els canvis que volem a la societat per a què siguin factibles al futur proper.

Per contra, considero que al món laboral encara hi ha moltíssima feina a fer. Sobretot un fet que perjudica moltíssim és la conciliació de la vida familiar i laboral, així com la concepció socials de les tasques domèstiques. De vegades em sembla increïble que a ple segle XXI encara siguin les dones les que carreguin amb una part important de les tasques domèstiques. Cal continuar amb un canvi radical.

3.Com a nou director, segur que tens molts projectes en ment. Dintre d'aquests, s'inclou una millora de la situació del sexisme a l'institut? Si és que sí, en què consisteix?

Dins dels projectes de centre hi ha un treball específic i programat dins del pla d'acció tutorial i la coeducació com un factor clau. Donem per suposat que al centre hi ha igualtat d'oportunitats, però sabem que a la societat encara no és així, de manera que cal treballar-ho des de la tutoria i des de un dia a dia al centre. També en les relacions de l'equip docent amb les famílies.

4.El meu treball és, al cap i a la fi, un projecte coeducatiu.

La coeducació té com a objectiu promoure una acció educativa que potencia la igualtat real d'oportunitats entre nois i noies, entre homes i dones, i per tant, l'eliminació de tota mena de discriminació per raó de sexe o gènere, la integració explícita de la perspectiva de gènere als continguts d'aprenentatge i el respecte per la diversitat de l'alumnat.

Creus que el teu projecte es centraria en la coeducació?

En aquests moments, i en aquest centre, la coeducació és un fet "afiançat". Cal anar treballant-ho per reflectir-ho a la societat, ja que aquesta és la nostra tasca. El meu projecte de direcció està centrat en la cohesió social i dins de la cohesió social hi és la coeducació.

5.Respon a les següents afirmacions segons la freqüència amb que es realitzen:

S: Sempre MV: Moltes Vegades AV: Algunes Vegades QM: Quasi Mai M: Mai

(Fes algun comentari si ho creus precís)

Diagnosi aula

- Establim pràctiques que afavoreixen la coeducació - S
- Donem les mateixes oportunitats d'expressió i participació a tot l'alumnat, independentment del gènere - S
- Establim la mateixa relació educativa i fomentem les mateixes tasques i responsabilitats en nois i noies - S
- Intervenim de manera específica per tal d'afavorir una igual implicació dels nois i noies - S
- Evitem rols o estereotips discriminatoris en el grup i a les classes - S
- Parlem amb l'alumnat sobre els conflictes relacionats amb la violència de gènere - MV

Diagnosi centre

- Utilitzem un llenguatge inclusiu (no sexista) - AV
- Potenciem la participació de tot l'alumnat, intervenim i fem propostes en igualtat de condicions i d'oportunitats - S
- Tractem les situacions de conflicte de caràcter sexista o homòfob - S
- Potenciem l'autoestima i donem les mateixes oportunitats a tothom - S
- Reconeixem la problemàtica de la violència masclista o per caràcter d'identitat sexual com una realitat que està patint l'alumnat - AV

Diagnosi entorn

- Impliquem les famílies en les activitats i pràctiques coeducatives (o volem fer-ho)- QM
- Ens coordinem amb les entitats esportives, culturals i de lleure de l'entorn escolar per educar en la igualtat de gènere i el respecte a les diferents opcions afectivosexuals. - AV (Amb la Associació Esportiva Escolar).

3.2. Entrevista a Elisabet Puigdollers (Militant del col·lectiu Adona't)

Elisabet Puigdollers Mas (Cardedeu, 1989) és investigadora en temes de gènere i activista del moviment feminista. Al llarg dels seus estudis es va interessar per la teoria política feminista i va redactar la tesina de la Llicenciatura en Ciències Polítiques sobre el moviment feminista espanyol i català durant el franquisme i la transició. En la tesi del 'MA in Political Philosophy' analitzava fins a quin punt la teoria liberal permet assolir la igualtat de gènere. Va presentar aquesta tesi en el 'Third European Congress on Gender and Politics' i ha impartit una classe magistral sobre el tema a la UPF. Actualment està actualitzant el Pla d'Igualtat de la UOC i està duent a terme un estudi per incorporar la perspectiva de gènere transversalment al Grau en Ciències Polítiques de la UPF. Ha treballat preparant projectes de cooperació al desenvolupament en clau de gènere i actualment està col·laborant en el llançament de 'l'Observatori IQ: dones, homes i la vida quotidiana' analitzant dades. Finalment, és redactora habitual del bloc de política del diari ARA "El Pati descobert" i és membre del col·lectiu feminista aDONA't de Cardedeu.

1. En que consisteixen els estudis (universitaris, postgraduats, màsters) sobre gènere?

El cas és que no hi ha cap llicenciatura, el que actualment es coneix com a grau, sobre gènere, no existeix; aquí a Espanya no n'hi ha cap.

Les carreres que tenen més coses de gènere són sociologia, antropologia i dedueixo que humanitats i polítiques. De fet, estic fent un estudi d'això i com a molt, les carreres tenen una assignatura de lliure elecció i una obligatòria; és a dir, com a molt dos. Després, potser en alguna deixen anar un tema que tracta amb el gènere, però així específic molt poc.

Llavors el que sí que hi ha són postgraus però no a totes les universitats: es va crear una llei d'igualtat que obligava a promocionar i que es creessin més postgraus i màsters, llavors les universitats n'intenten tenir almenys un. Per exemple, la Pompeu no en té, la UB en té un i l'Autònoma un altre, i la Rovira i Virgili, però ja està.

A l'estranger per exemple si que hi ha universitats que són més propenses, com la London School of Economics és la més famosa per estudiar temes de gènere.

I màsters on es toca algun tema: el que jo vaig fer de filosofia política, doncs, vaig fer una assignatura i perquè la vaig triar jo, que era d'un altre màster, i alguna autora, però no s'estudien autors.

2. Com comentàvem, tu no has fet cap estudi superior de gènere, però has fet recerca pel teu compte. Com has enfocat aquesta recerca?

Al acabar la carrera et fan fer pràctiques o una tesi, llavors, en el meu cas, jo ja estava Adona't i vaig decidir fer una tesina, i a la universitat on jo estava hi havia un grup de recerca que estudiaven els moviments socials i estaven fent un estudi molt important i no tenien ningú que fes el gènere i llavors aquí és on vaig començar perquè és quan vaig començar-me a informar sobre el moviment feminista a Espanya dels 70 i els 80, i llavors aquí vaig començar a estudiar totes les teories: les marxistes, les radicals, les liberals; llavors quan vaig tenir aquest estudi fet ja vaig fer el màster, i el màster era per fer un doctorat i jo el volia fer de teoria política feminista.

I durant el màster el més important es fer una tesi; i llavors aquí ja vaig agafar una tutora que ha fet recerca molt important en gènere i vaig fer una tesi on analitzava si el liberalisme ens pot donar la igualtat de gènere o no, jo deia que no.

Això acadèmicament, llavors això m'ha servit per presentar-me a un congrés, per moure'm i conèixer gent, i llavors he seguit fent recerca pel meu compte: des d'Adona't jo era l'encarregada de fer formació, llavors totes les lectures les busco jo i preparo els debats: però és molt poca cosa.

4. Què és el que creus que és més important de millorar, de tot el que t'has trobat?

Jo crec que si hi ha dues perspectives: n'hi ha una que jo li dic de tapar forats, que són polítiques de l'estil quotes, que les empreses incorporin més dones als càrrecs directius, aturar la llei de l'avortament: són coses perquè l'estat del benestar sigui realment igualitari. Però llavors, jo crec que, a part, s'ha d'anar més enllà i s'ha de treballar doncs des d'un canvi de consciència, per canviar les masculinitats, per entendre la feminitat d'una altra manera més múltiple, que hi càpiga més gent, educar des de la infància perquè s'entengui aquesta nova manera de ser persona... És un treball més des de la consciència i l'educació. Una part és més política, de reformes, i l'altra és social, de canvis socials, de manera d'entendre el món.

I crec que no va una abans que l'altra, sinó que es complementen. "Osigui" és important que les dues existeixin.

5. Ja has dit que creus que s'ha de tractar des de la infància, per tant, has tocat el tema de l'educació?

A través de l'assemblea ens hi hem centrat, a més, havent estat monitora d'esplai una mica tot ho fas des de l'experiència, d'aprendre i d'anar veient: no hi ha una teoria, llavors doncs sí que des d'Adona't vam muntar tallers per adolescents, quan nosaltres estudiàvem l'amor romàntic, i des de l'esplai també, sempre s'intenten trencar els estereotips, veure altres maneres. També amb l'ajuntament volíem fer formació als instituts. Però no he estudiat això directament

6. Però t'hi has interessat.

Sí, he llegit. Per exemple, a la web d'Esplac (associació d'esplais laics catalans) està ple de recursos així.

7. Com definiries una associació o col·lectiu feminista?

Crec que s'ha de distingir dos coses: més que res per la tradició històrica de Catalunya, que hi ha moltes associacions de dones, que és el que va iniciar-se amb els cursos de bibliotecàries, grups de dones que s'ajudaven, doncs, per la

llar, pels fills... però tot i això no se li ha de treure importància, perquè realment és l'origen: és el que va apoderar les dones per veure que podien fer coses, però aquí no hi havia una finalitat política a darrera.

Llavors crec que un col·lectiu feminista, dient-se ja feminista, implica que hi ha una lluita a darrera que tant pot ser assolir la igualtat com també des de la diferència, que és reivindicar-se com a dones, com a subjecte polític.

Actualment els col·lectius feministes crec que han anat variant: potser quan jo vaig fer el treball dels 70 i els 80 era molt clar: o erets un col·lectiu feminista socialista, o radical, o marxista, o "anarco", o liberal... ara no; ara als col·lectius es barregen moltes teories, és molt diferent, però les reivindicacions es mantenen les mateixes.

8. En què consisteix aDONA't?

aDONA't sí que és un col·lectiu feminista, es considera socialista, tot i així, per posicionaments que ha anat prenent com a col·lectiu, jo diria que és una mica de tot, "osigui", per alguns motius és liberal, per altres és radical, depèn del moment.

Adona't consisteix en una assemblea, és a dir, les decisions es prenen per consens. Va començar sent només de noies i llavors va passar a ser mixta, actualment, està obert a qui vulgui perquè, naturalment, és un tema que interessa a les dones perquè són les oprimides, llavors és majoritàriament de noies i que es dedica a tres coses:

Per una banda l'autoconsciència de les militants, de les membres, per un altra banda, conscienciar sobre el sexisme en el poble, i finalment, es coordina amb altres assemblees feministes dels Països Catalans, doncs per crear campanyes conjuntes i per tenir més força.

9. Què intenteu fer per assolir aquests objectius: l'autoconsciència, la conscienciació del poble i la coordinació amb altres assemblees?

Per l'autoconsciència es fan debats de textos internament, és a dir, no es convida al poble, es fan només entre les militants, per crear un clima de

confiança i parlar de temes que ens afecten: tan pot ser sexualitat, com la família, com mil coses. És una mica com suport mutu que et pots donar entre amigues, doncs el mateix a l'assemblea.

De cara al poble el que intentem fer és exportar les conclusions que en traiem d'aquests debats: ja sigui amb una acció, una xerrada, una obra de teatre, una conferència, pancartes... s'han intentat fer tot de tipus d'activisme.

I a nivell de Països Catalans, això ara no ho fem, però seguim en contacte; crec que es feien reunions, una al trimestre per organitzar campanyes, ara la majoria es fa tot via mail, però ens posem d'acord de lemes, si hi ha alguna cosa greu ens passem textos, i una mica anar acordant.

10. Quins temes heu tractat amb profunditat?

Clar, són molts anys, vam començar amb la prostitució: vam portar una prostituta a parlar, i després una advocada d'un sindicat contra la prostitució; hem parlat bastant de la sexualitat femenina, ens vam formar sobre la història del feminisme, per conèixer les idees que ja existien i entendre'ns una mica a nosaltres mateixes; i sobretot amor romàntic, aquest tema l'hem tractat moltíssim, la violència sexista, vam intentar crear un protocol contra la violència a Cardedeu, però és una feina molt difícil que s'ha de fer des de l'ajuntament, i l'avortament, clar, ara mateix... i finalment, les identitats sexuals: homosexuals, transsexuals...

11. Heu tocat mai el tema de l'educació o la coeducació?

Així en concret no, però un tema que és transversal: sempre, com a solucions a tots els debats una és l'educació i des de la infància, des de sempre.

Llavors, el tema de la coeducació s'ha parlat en el sentit de que jo vaig anar a una escola no mixta, és a dir, només de noies i clar, a mi això m'ha servit d'experiència per dir què no vull, com és una educació sexista només de noies...

Llavors si que ho hem parlat del tema de com s'ha d'educar nens i nenes junts, que potser a vegades sí que és necessari separar a nois i noies, per depèn de quin tema, llavors unir-los i debatre-ho junts... "Osigui" que no estem totalment

en contra de que en casos concrets es separin per sexes, però en un sentit de com un mètode de treball perquè el problema ja hi és, que nens i nenes són diferents, llavors, como un mètode de solucionar-ho, no de promocionar aquestes diferències.

Alhora, això és collita meva, no d'aDONA't, és important que les escoles mixtes es posin les piles per defensar el seu model, perquè les escoles no mixtes, per exemple la meva, tenen el seu discurs molt ben treballat, tenen molt clar quins avantatges hi ha, perquè és evident que algun sí que n'hi ha, però no és molt difícils destapar les fal·làcies o falsedats que hi ha al seu discurs, perquè t'ho venen com l'excel·lència de la dona, un nou feminisme... i això s'ha de parlar en els mitjans públics.

12. Pel que sé, aDONA't ha proposat (més d'un cop?) fer alguna formació al centre: s'ha acceptat? Per quin motiu?

És un "caxondeo" perquè portem un any i mig intentant-ho. De fet, nosaltres ens vam reunir amb servies socials i vam dir que creiem que això era imprescindible. Després ens vam reunir amb serveis socials i amb un treballador social que es veu que ve aquí a l'institut, i vam presentar tot un projecte de taller: estava tot estructurat, era per primària i ESO. Ens van dir que sí, que era fantàstic, que ho faríem, però va acabar el curs de l'any passat, no donava temps i ens van dir que aquest any ho tornarien a engegar: parlarien amb els institut i ens tornarien a fer un forat. No s'ha sabut mai més res i com que nosaltres ara ja no tenim la mateixa disponibilitat ja no ho hem buscat més. Però ha estat bastant fracàs des d'institucions públiques, no ens ho han facilitat. Els hi estàvem dient de fer-ho de gratis, quan hi ha altres escoles que paguen a agències o gent que ho fa cobrant.

13. De quin tipus i quina formació era aquesta proposada?

Pels nens petits, primària, era per entendre qui fa les feines de casa, o quins rols té cadascú a casa. El taller consistia en dibuixar una casa molt gran, on hi hauria les estàncies de la casa amb els feines i els nens haurien d'enganxar

dibuixos amb el pare, la mare o el nen, perquè es veiés qui tenia més pes a casa i quin pes tenien ells.

I amb els adolescents, que era per quart d'ESO i batxillerat, era una formació sobre l'amor romàntic, de trencar estereotips, d'analitzar que fem nois i noies, quines relacions de parelles tenen com a adolescents, si aquestes són sanes, si no...

14. Segons el meu estudi, l'alumnat mostra una clara reproducció dels rols i estereotips tradicionals de gènere. Com pot ser perjudicial?

A mi em sembla que és súper perjudicial perquè els estereotips no són neutrals; si ho fossin no hi hauria cap mena de problema, tots necessitem estereotips per entendre el món, per ordenar les coses, sinó la nostra ment no podria abastar tanta informació. El problema és que els estereotips perjudicant tan a nois com a noies. És a dir, als nois els estan obligant a adaptar-se a un tipus de persona que no tothom hi pot accedir: no tots els nois poden ser superforts, valents, divertits, atrevits... I les noies han de tornar-se més dèbils, fer-se les sensibles... això indica que les noies tenen molta menys independència, són menys proactives, és a dir, no s'atreveixen a tantes coses, això fa que al món laboral tinguin menys possibilitats; són menys decidides a parlar amb públic, a proposar coses pel seu propi compte, és a dir, a dur la veu cantant en un treball, o si la porten, la veu cantant, perquè normalment són elles les que tiren endavant el treball, el mèrit no se l'emporten elles, sinó que és col·lectiu o dels altres.

I per contra, als nois al que els implica és a una repressió total dels seus sentiments, a obrir-se, a conèixer la seva part íntima... "Osigui" que realment és perjudicial tant per a la seva futura vida com a adults com en els seus resultats acadèmics, i en les seves possibilitats de futur o fins i tot en quina carrera triaran.

15. Creus que aquesta reproducció dels rols és així a tot Catalunya?

Estic convençudíssima que és així a tot Catalunya perquè clar, no es treballa des de les escoles, per començar. Potser els espais on es trenquen un mínim d'estereotips són esplais i caus, però a aquelles hores, perquè quan els nens tornen a l'escola, tothom ja té el seu rol i el mantenen.

Per la meua pròpia experiència en una escola no mixta, sí que he de dir que clar, jo allà no m'ho plantejava: era un espai de llibertat i llavors els rols tant femenins com masculins els agafaven diferents nenes de la classe, que això sí que crec que és interessant estudiar-ho. I sí que et permetia sentir-te més poderosa i et veies més capaç d'aconseguir feines o parlar en públic; però això anava en detriment de, per exemple, relacions amoroses entre iguals, perquè a la que et barreges amb nois ja t'havien educat per ser "una bona dona".

16. I a altres països?

Jo crec pel que fa a estereotips, almenys al món occidental, i a l'oriental perquè s'està "empapant" és així. Llavors, evidentment, depèn de quines polítiques es facin es pot controlar més o menys; per exemple Islàndia, tothom sap que és el millor país per ser dona. Dedueixo que els estereotips seran diferents.

El que està clar que potser aquí hi ha un estereotip marcat molt de dona, que en un altre país no hi és però n'hi ha un altre i que potser no és el mateix, però és una altre i és igual de perjudicial; perquè tu te'n pots anar a buscar una tribu i evidentment les noies no estaran com aquí però tindran altres estereotips.

17. Els resultats també mostren que una gran part del professorat considera que les noies tenen millor actitud a classe i tenen millor notes.

Com s'explica, doncs, que quan surten al món laboral no tenen igualtat real d'oportunitats?

Tots els estudis mostren que les dones tenen millors notes, estan més capacitades i fins i tot ara, s'està estudiant que les dones tenen més capacitat d'emprenedoria, que són les que es valoren ara per una empresa, per dirigir-la. Tot i així, sempre estan per sota dels homes pel que fa sou o posició laboral. Llavors, un dels motius que és el que sempre s'explica és el fet que la dona

pareix i l'home no. Les empreses veuen més difícil contractar una dona per aquest fet. Jo crec que realment sí que hi ha deficiències estructurals al sistema que fan molt més difícil accedir a una posició o a una altra. Tot i així, si ens imaginéssim un país on les lleis fossin ultra igualitàries i penessin en femení i tot, jo crec que igualment això passaria. Potser no tan, evidentment, es reduiria a un terç, però les actituds i els rols amb els que naixem d'entendre la dona com a ésser inferior, això són molts anys de feina.

Realment l'home inconscientment es considera superior: és difícil tenir les mateixes oportunitats. A part, si aconsegueixes arribar molt amunt és perquè has renunciat a moltes altres coses. S'han fet estudis, per exemple, dels diputats: la majoria d'homes tenen una mitjana de tres i quatre fills; les dones com a màxim un.

18. La major part del professorat considera que només alguns professors segueixen els rols i estereotips tradicionals de gènere; però el que he comprovat la majoria sí que els segueixen. Com pot afectar això a l'alumnat?

Els professors, pocs són neutrals: pots ser neutral en la manera com parles, però només per la teva aparença la teva postura, la manera com veus el món estàs influint vulguis o no a la societat; tu tens una identitat totalment lligada a la teva sexualitat, al teu sexe, llavors és evident que si és un home està transmeten un rol d'home mascle, si és una dona, rol de femella femenina. Això ho poden contrarestar si fan un treball explícit d'aquest tema, és a dir, si a classe treuen el tema; però si no es parla, tu el que veus és una figura masculina i la teva ment hi relaciona tot el que entén per home, i el mateix per una dona.

Això, sumat a que tu de nen des de l'un any fins als sis, majoritàriament només tens professores, dones, que són precisament els anys en que et cuiden, et treuen els mocs, són carinyoses, són maques, tu entens que la profe és bona, et cuida... I quan arribes a la ESO es quan et trobes els "grans profes"; i si que hi ha dones, evidentment, però el que a tu t'arriba és que el professor mascle té més poder que la dona.

Per exemple, a la universitat jo estic fent un estudi d'això, de com incorporar el gènere en una carrera, i ens hem trobat amb el rebuig de la majoria de professors. I són persones que són catedràtics i doctors. És a dir, persones que haurien de tenir consciència, persones crítiques, no donen cap mena de importància a tractar aquest tema: consideren que ja està resolt, o que és neutral... sense entendre que realment no ho és. O que, per exemple, qui arriba sempre a posicions més altes són sempre homes: els catedràtics són homes, les dones no hi arriben la majoria de vegades. I a l'escola passa igual.

19. Curiosament, encara que la major part del professorat creia que tractava igual tant a nois com a noies, un petit percentatge afirmava que a vegades feia més cas a les noies.

Bé, això es sostén en la idea que les noies necessiten més ajudes, perquè són més dèbils.

Jo sí que estaria d'acord, i crec que és el que no fan els professors, en donar un tracte d'avantatge a les dones per promocionar que també parlin a classe, que també intervinguin.. És a dir, que els professors prenguin consciència de qui intervé i qui no, i a qui es talla quan parla i a qui no es talla; perquè també està estudiat que quan els dones intervenen se les talla molt més i si intervenen ho fan amb inseguretat.

En aquest sentit sí que em sembla bé que un professor porti un debat i que parlin, però per contra, no se'ls hi ha de donar "peixet" en tasques intel·lectuals, al contrari, s'ha de pressionar perquè hi arribin.

20. Comentaves que el professorat hauria de portar debats a classe, però són ells i elles els primers en no saber sobre el tema de gènere; creus que haurien de rebre alguna formació, per exemple, durant la carrera de magisteri?

Sí, jo crec que és bàsic dins de la carrera de magisteri, però a banda, crec que tots els organismes públics estan obligats a tenir un pla d'igualtat, llavors jo crec que les escoles haurien de tenir també una normativa interna de com assolir

que la igualtat de gènere sigui transversal, i per això una de les accions que hauríem de fer és formació al professorat: igual que els ensenyen com ensenyar les mates, els han d'ensenyar a educar als dos sexes per igual i a no fer tractes discriminatoris, això sens dubte.

I a part també als pares, crec que ha de ser un treball de tres.